R.P. ANTONIJ POSSEUINI, THEOLOGI SOCIETATIS IESU, DE SECTARIORUM NOSTRI TEMPORIS...

Antonio Possevino

R. P. ANTONII

POSSEVINI,

THEOLOGI SOCIETATIS IESV, de Sectariorum noſtri temporis ATHEISMIS liber.

CONFVTATIO, ITEM, DVOrum peſtilentiſſimorum librorum, à Miniſtris Tranſyluaniæ editorum, ac theſeum Franciſci Dauidis aduerſus Sanctiſſimam Trinitatem.

PRAETEREA, ANTITHESIS hæreticæ perfidiæ contra ſingulos articulos Orthodoxæ fidei.

1875

COLONIAE,
In officina Birckmannica, ſumptibus Arnoldi Mylij.
Anno CIↃ. IↃ. LXXXVI.
Cum Gratia & Priuilegio S. Cæſa. Maieſt.

757. 1-3

IAM POSITA EST SE-
curis ad radicem.
Lucæ 3.

HAERETICOS NOS-
ſe debellaſſe eſt. Tertul-
lianus.

STEPHANO
PRIMO POLONIAE REGI
Inuictiſſimo, Magno Lituaniæ Duci &c. Principi Tranſſyluaniæ.

Stephanus Bodonius nobilis Tranſſyluanus.

ANtonius Poſſeuinus Societatis IESV, R. Maieſtati V. ſatis cognitus, magnū opus prælo dedit, quo reſpōſum cuiuſdam Dauidis Chytræi refutans, hæreticorum aliorum ſimul fraudes aperuit, quibus ille, & hi Dei verbo, Synodis, Hiſtoria vetere ac quorundam Regum nominibus ſubdole abutuntur. Sed vt opus illud non ita facilè quoquouerſum diſſeminari poterit, ſapientum conſilio Theologorum, indicatum eſt expedire, vt in varia opera partitum emitteretur in lucem. Cùm verò hæc pars vtiliſsima ſit, qua, cùm Atheiſmos huius ſeculi ob oculos omniū poſuit, ſecurim admouit ad veneratā

Digitized by Google

iſtius arboris radicem, quæ tot hæreſum monſtra protulit, ego, qui ex R. M. V. clementia, in hac Vilnenſi Academia, hanc ipſam materiam, de qua hoc libro agitur, haurio, laborem viri de nobis optimè meriti edendum, R. M. V. dicandum putaui: tum quoniam Patriæ noſtræ pernéceſſarius eſt, tũ quòd V. R. M. non modo nunc, ſed & cùm Princeps Tranſyluaniam regeret, ſatis oſtendit, quàm ſibi peſtes iſtæ hæreſum diſplicerent, cùm Ariani cuiuſdam impij manuſcriptum librum in ignem inyciens, dixit: Satis peſtium importatum eſt in Tranſyluaniam, vt in eam ne iſtud quoque venenum infundi patiamur. Sed & micat quotidie latiùs ſplendor Catholicæ religionis, quem ſiue in Orientem, ſeu in Septentrionem conſtanter inuehi curat: vt hæc vna cauſſa ſatis futura fuiſſe videatur, cur R. Maieſtati V. pleraque eiuſmodi à pluribus dicentur. Cui vt, quæ boni ſunt omnes, diutiſsimam vitam exoptant,

tunc, ſic nos, qui in hac luce veritatis, & ſtudiorum verſamur, fauſtiſsima omnia à Deo precamur. Vilnæ, Metropoli Lituaniæ, Menſe Martio, M.D. L X X X V I.

(∴)

A 3 LEC.

Lectori.

Græcorum Auctoritates, quæ ex ipſis fontibus Diuinæ Scripturę, ac Patrum depromptę ſunt, extant in magno alio volumine eiuſdem Poſſeuini, ſcripto aduerſùs reſponſum Dauidis Chytręi, quæ huc adiectæ non ſunt, ne quid Lectorem qualemcunque moretur.

Indicem Capitum, ex quo ſummatim perſpicere poſsis, quidquid hoc libro continetur, habes ad eius finem.

(∴)

ATHEIS-

Anthonij Poſſeuini Liber,

ATHEISMI

Lutheri, Melanchthonis, Caluini, Bezæ, Vbiquetariorum, Anabaptiſtarum, Picardorum, Puritanorum, Arianorum & aliorum noſtri temporis hæreticorum.

Atheiſmorum origo & progreſſus.

CAPVT I.

QVO Spiritu acti fuerint ij, qui à tempore Apoſtolorum Chriſti Domini Diuinitatem, vel carnem, aut humanitatem acerbiſſimè oppugnârunt, facilè conſtat ijs, qui vitam illorum, & dogmata cognouerunt. Vt verò, qui facinora perpetrãt, & in omnem turpitudinem præcipites ruũt, ſi quid luminis affulget, quo inſpici poſſint, id protinus extinguunt ſic ſatanas hominum eorum mẽtibus, per quos aliquid ſatanicum edere vult, lumen illud Diuini vultus, quod eſt ſignatum ſuper nos, ſatagit calidiſſimus eximere, vt ſanè à tenebris vndique comprehenſi, tandem in eius manus penitus prolabantur. Apparuit ergo CHRISTI IESV DEI filij doctrina, & vita, ſicut ſplẽdidiſ-

V. de Irenæum, Tertullianum, Iuſtinum Martyrem, Theodoretum, & alios.

ʻidiſſimus ſol: quo homines excitati, arrepta cæleſtium rerum exercitatione, vt valentiſſimi athletæ, nuncium perfidiæ, mundo & carni remiſerant. At cùm Diuinum ſolem, qui tot miraculis, atq; illuſtriſſimis radijs ſplendere inceperat, vnico flatu non poterat extinguere diabolus, ad ſui, hoc eſt, ſerpentis aſtum, ſuasque priſtinas artes conuerſus, Dei Maieſtatem ſub Dei veri nomine minuere, & Chriſtum, ſub Chriſti vel Deitate, vel humanitate obſcurare, atque adeò ex animis hominum omninò tollere curauit. Id quod Tertullianus, cùm hæreticos profligaret, prudentiſſimè poſteritatem omnem, ac præcipuè huius ſeculi homines præmonuit. Nam cùm

Tertul. 46. cap. lib. de præſcrip. Doſitheum Samaritanum, Sadducæos, Phariſæos, & Herodianos, breui perſtrinxiſſet. *Ad eos* (inquit) *me conuerto, qui ex Euangelio hæretici eſſe voluerunt, ex quibus eſt primus omnium Simon Magus,*

Act. 8. *qui in Actis Apoſtolorum condignam meruit ab Apoſtolo Petro, iuſtamq; ſententiam.* Hæc ille. Qui poſtea Menandrum, Saturninum, Baſilidem, Ophitas, totamq; iſtius erroris & ſcenam, & doctrinam aduersùs Chriſti Domini & Dei veritatem, inde fluxiſſe ſcribit: cùm & de-

Cap. 47. de præſcrip. inceps Carpocrates, & Cerinthus, & Valentinus non tam fabulas, quàm

no-

nouas de Deo, & Christo blaſphemias addidiſſent. Quos cùm Marcion quidam Ponticus genere, & Epiſcopi filius, ac propter ſtuprum cuiuſdam virginis ab Eccleſiæ communione abiectus, eſſet imitatus, ac Dei Maieſtatem ſubdolè minuens, Deum conſequenter negaret, aduerſus illum, & alios hæreticos, ita loquitur idē Tertullianus. *At nunc* (inquit) *negocium patitur Deus Omnipotens, Dominus & conditor vniuerſitatis: ideò tantùm opinor, quia à primordio notus eſt: quia nunquā latuit: quia ſemper illuxit, ante etiam Romulum ipſum nedum ante Tiberium, niſi quòd ſolis hæreticis cognitus nō eſt, qui et negocium faciunt.* Et infrà. *Sed Deū quidem, vt ſciens, nō negas, vt neſciēs retractas imò & accuſas, quaſi ſciens quem ſi ſcires, non accuſares, imò nec retractares. Reddens nomen illi, negans ſubſtantiam numinis, id eſt, magnitudinis, quæ Deus dicitur, non tamen eam agnoſcens, quam ſi homo omnifariam noſſe potuiſſet, magnitudo non eſſet.* Hæc ille.

Lib. 1. adu. Marcionē.

Noth hæretice.

At ſatanas poſteà (vt ſemper in peius proficit) Arium ſacerdotem ſpiritu ambitionis tumidū impulit, quoniam Archiepiſcopus Alexandriæ creatus non eſt, ad tos hæreſes vel nouas comminiſcendas, vel veteres excitandas, vt tenebræ factæ ſint ſuper vni-

 uerſam

uerſam terram. Sicque vna ſtilla decidens, neq; aliò auerſa, in torrentem excreuit, qui totum Chriſtianum orbem inundauit. Repreſſi tamen Ariani Synodi Nicænæ autoritate, effuſisq; Diuino iudicio Arij viſceribus, qui tanquam alter Iudas Chriſti proditor crepuit medius: doctrina verò ſapientiſsimarũ illarum Eccleſiæ columnarum flaore, atq; conſentientiſſima: illatis item à Conſtantino Imperatore iuſtiſsimis pœnis, ac ſublatis hæreticorũ peſtilentiſſimis libris, coluber ille, qui ſempiternum animabus bellum indixerat, in omnes ſeſe ſpiras contorſit, ſi qua ratione ſemina tantæ impietatis fouerentur, Chriſtiq; regnũ rimas ageret, quò facilius deniq; cõcideret. Quare Ariani negare iã apertè Scripturas, Epiſtolam Pauli ad Hebræos reijcere, & quidquid aliud ratũ, ſanctũq; eſſet ſpernere, ac pedibus ipſis ſacroſancta myſteria cõculcare ſunt auſi: quẽadmodũ noſtri quoq; temporis hæretici faciunt, quoniã deſperatiſsima eorum cauſſa eſt. Adeò mens, lumine Dei amiſſo, ſibi ipſi ſit hoſtis acerrimus. Tum itaq; proſtitutio virginũ, eiectio Sanctimonialiũ, altarũ euerſio, Catholicorũ trucidatio, inuaſio Epiſcopatuũ, Eremitarũ in abſtruſiſſimis locis, & monachorũ perſecutio, cęteraq; illa ſũt ſub-

ſecu-

ſecuta, quę D. Antonius pręuiderat, & Patres Athanaſius, Baſilius, ac reliqui ſcriptū reliquêre Sed cū neq; hic conatus prævaleret Synodi auctoritati, catū hæreſum Anteſignani coegêre varijs tēporib decem conciliabula, quib. ſemper noue potiùs hereſes condebātur, quā vt eorum impietas ſtatut, vel fides Catholica poſſet labefieri. Multi circulas etiā cū parerent adibant, deq; Chriſti natiuitate Diuina ridentes, et contemptim loquentes illud Prophetæ ironicè obijciebant: Generationem eius quis enarrabit? Eſai. 53.

Quæ ferè omnia num Lutherani, ac ceteri qui hæretici fecerint, teſtantur ipſa Regna, Prouinciæq; vaſtatæ, ipſa conciliabula ab ijs, nullo vnquam vero cum effectu pacis, habita, ipſa Catholicorum martyria, quæ toto hoc ſeculo, & nunc in Anglia habentur, ipſa bonorum Eccleſię ſacrilega vſurpatio. Quę niſi fructus eiuſmodi ſint, ex quibus eos agnoſcere poſſis: fatcare neceſſe eſt, vel te eſſe cum ijs cœcum, & latente iuſtitiæ Diuinæ flagello tranſuerſum agi, aut nondum altiùs ea perpendiſſe, quæ tamē interitum æternum haud reſipiſcentibus afferēt Sed fortè dices. Ecqd in nobis offendis, quo vel Diuinam Maieſtatem, vel ſanctiſsimā Trinitatem, vel cōſubſtantialitatē filij tradu-

cere nos, vnà cũ priſcis illis hæreticis verè aſſerere poſsis? Multum (aio) per omnẽ modum, vt paulò pòſt dicetur.

Primùm autem illud cogitandum eſt, ſicuti plerunq; Deus Prophetarũ corda, linguasq; mouebat, operibus item futura indicabat, quæ illi antea aut neſciebant, aut non omninò explicitè intelligebant: ſic ſatanã Pſeudoprophetarum corda, linguasque & calamos perſæpè conatum fuiſſe impellere, ad ea diſſeminanda, quæ etſi ipſi non cogitârant, iuſtiſsimo tamen iudicio Dei commeriti fuerant, vt organa & flagella eſſent iræ Dei, mox quidem in ignem æternum proiicienda. Et ſanè ebrij, & ægroti, multa dicunt, & faciunt, quæ non ſibi ipſis, ſed ebrietati, ægri aũt, morbo, non animo tribuunt. Veruntamen culpa illorum denique eſt, quòd & ebrij facti ſunt, & in varios morbos inciderunt. Prorſus ergo id in Luthero, cæterisq; initio euenit, vt quàm mitiſsimè de illis iudicium feramus. Nã dum furerent aduerſus Eccleſiam, tanquam ebrij, multa, quæ noluiſſent, aduerſus Deum blaſphemârunt, ac tamen vbi è ſuis erroribus tot monſtra enaſci, & tãtam in vitę morib. licentiam erũpere viderunt, aliquãdo dilucido, aliquo interuallo vi veritatis impulſi, deſperârunt de ſuæ doctrinæ progreſſu, factũq; fuiſ-

ſe, è

&c veſtro iſto (ſi Deo placet) Euangelio hominum vitam multò peiorem, coacti ſunt & ipſimet fateri, quam dum in Eccleſia Catholica viuerent. Sed iam ad Atheiſmos ipſos veniamus.

ATHEISMVS PRIMVS *Lutheri, quo Iſaiæ locum de Chriſti Diuinitate, falſa interpretatione deprauat.*

CAPVT II.

SATANAS igitur, vt, quod coquebat in animo, tandem euomeret, primò Lutherum impulit, vt magno auſu Biblia verteret, & vulgatam editionem abijceret. Interim verò ſerpens ille ſciebat, quid ſperare poſſet ab homine, quibus item in locis varia eius iam menti inſtillaturus, quibus deinceps per illum, virus ſuum ſparſurus, ne cogitante quidem ſemper fortaſſis iſta Luthero. Et initiò quidem, quod ſcriptum habetur de Chriſto DEO & homine ſimul futuro, id Lutherus omninò ſuſtulit.

Sic autem Iſaias inquit: *Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius, Admirabilis Conſiliarius, Deus, Pater futuri ſeculi, Princeps pacis.* Nam, vt in Græco codice, ἰσχυρὸς. Iſaiæ 9.

ἰσχυρὸς, ſic in Hebræo legitur, El Gebbor, id eſt, Deus fortis, quod quidem poſteà Paraphraſis Chaldaica eodem ſenſu, iiſdemq́; verbis expreſſit. Quin etiam inter Hebræos ante Chriſtũ natũ non defuit, qui ita interpretaretur hunc locum. *Quia* (inquit) *Meſsias Deus & homo futurus eſt, vocatũ eſt nomen eius Emmanuel, hoc eſt, nobiſcum Deus, nempè in corpore, in carne noſtra, quemadmodũ teſtatur Iob capite decimo: En carne mea videbo Deũ. Item quia Deus eſt mirabilis, Conſiliarius dicitur. Excogitauit enim mirabile conſiliũ animas à dæmone eripiendi, quæ propter Adæ peccatum damnatæ erant. Nec paſſunt vllo modo eſſe ſalua, niſi Rex mortem acerbiſsimam multaque ſubeat tormenta: ab eam cauſſam dictus eſt Vir. Et quia ipſius eſt omnis fortitudo, Deus fortis vocatur.* Et paulò poſt: *Et quia eas ſaluas faciet, & ad paradiſum adducet, vocatur Ieſus, hoc eſt, Saluator.* Hæc ille. Lutherus igitur, tanquam tacitus latro, furatus Chriſti gloriã, vocem illam, (Dei) penitus expũxit, alteramq́; ſuppoſuit, qua Chriſti Diuinitas nequaquã deprehendi poteſt. Id verò in omnib. eius Biblijs, q̃ Ienæ, VVittenbergæ, Lipſiæ, ac Frãcfordiæ typis impreſſa sũt, cernere eſt, his verbis: Vñ er heiſt/ Wunderbar/ Rhat/ Krafft/ Held/ Heiliger/ Vatter. Cũ

Lutherus Chriſti gloriã furatur.

debuiſ-

debuiſſet vertere: Vñ ſein name heiſt Wūderbar/Ratgeb/Got/Stårck/Ewiger/Vatter/Friedfurſt Sic eñ & Dietēbergius, & ꝗ omnes vertetūt, qui peritiſſimi linguarū, Diuinū verbū vt rectè perceperūt. ſic ex animo ſuſpexerunt, & venerati ſunt. At verò, ne nominis Dei eo loco prætexere poſſet ignorationem, fatetur quidē alibi pęe hanc vocē (El) ibi ſignificari Deum, & nuſquā in inuēiri in ſingulari, niſi de verò DEO: ſed tamen in ſua verſione maluiſſe ponere, Krafft / quo nomine, inquit, deſignari fortitudinem ſubſtantiam. Alibi verò (vt omnia reddat ſemper dubia) inquit (El) applicari etiā creaturis. Ex quo hominis aſtū cum impietate coniunctū licet agnoſcere, quod ſtudio tam expreſſū vocē Spiritus ſancti de Chriſto DEO, ab Eccleſia Dei omnib. ſeculis, & linguis receptam, ſuſtulerit, populiſq́; clariſſimū Diuinitatis Chriſti teſtimoniū Germanica dictiōe, & ſatis impropria inuoluerit, atq; ſubtraxerit. Interim verò, cùm ab alijs fraudem agnitam velare voluiſſet, eos quidem, vt diximus, ſic lactauit attamē id, quòd maximè expediebat ab omnibus cognoſci, non correxit. Quæ certè (vt ſubinde planiùs quoq; oſtendetur) tacita fuit ad Atheiſmum complanatio.

Tom. 4. operum Luthe. pag. 170. impreſſo VVitemb. 1552. Quiddam ſimile, ſed breuius in Scholijs eiuſdem breuibus in Eſaiam, eodem Tom. pag. 246.

ATHEIS-

ATHEISMVS SECVNDVS Lutheri, & Caluini, cõtra Sanctiſſimæ Trinitatis nomen, & inuocationem.

CAPVT III.

PORRÒ diſplicebat Arianis nomen ſanctiſſimæ Trinitatis: diſplicuit & Luthero, cumq; hanc, Satana inſtigante, compendiariam illi viam ad Diuinitatem ipſam ex animis tollendam putaſſent; putauit item volens nolẽs Lutherus. Sic enim dementat (vt dixi) Satanas ſuos: Itaq; & in hoc Lutherus, tanquam bonus reformator, vt à Sãctuario inciperet, à ſanctiſſima Trinitate inchoauit. Et vti ex Epiſtola D. Joan. Euang. ſuſtulit illud: Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt: Sic ex Litanijs illud prorſus eraſit Sancta Trinitas vnus Deus miſerere nobis. At nõ omnino (inquient) vocem illam ſuſtulit, quin verò & alicubi reliquit. Fateor. Et hic ipſe eſt Satanæ aſtus, vt iaciens lapidem, illicò recondat brachium, & ſuperſeminans (vt dixi) zizania, abeat. Fuerũt enim, qui audacem illam impudentiam admirabundi improbarent. Propterea receptui ſic cecinit, vt tamen neque Lutherus

Anno 1543. in lib. precationum.

therus retractauerit, quod ſuſtulerat: & pro eo tempore Satanas feciſſe ſatis ſe cogitauit, ſi feneſtram iſtam ad omnem nequitiam aperuiſſet. Scit enim malignus ſerpens, facile eſſe inuentis addere. Quamobrem quod ouum in Luthero fouerat, in Melāchthone non multò pòſt apertiùs, ſed apertiſſimè in Caluino, & in reliquis manifeſtiùs excluſit, quemadmodùm ſuo loco dicemus.

Iam verò ſi cauſſas alias expendamus, cur Lutherus ſanctiſſimæ Trinitatis nomen, & inuocationē, è Chriſtianis Supplicationibus eliſerit, certè nullam videmus. Si enim nouitatem vocis afferas, antiquitas omnis falſi te arguet: ſin ab hominibus iis inuectam putaueris, quorum haud magna fuerit in Diuinis rebus exercitatio, vniuerſa Græcia, atq; ii ipſi, quos ſcribis, Diuinam illuſtraſſe Scripturam, te reprehendent. Si, quoniam Caluino nō ſapiebat Trinitatis nomen, quòd generis fœminini cùm ſit, iūgatur cum Deo, quæ vox eſt maſculina: cur ille Grammaticus, non Theologus, loco Trinitatis, non dixit Ternionem? Sed latebat ſerpēs in herba. Caluino enim vſus eſt Satanas, tanquam audaciore & callidiore inſtrumento, per quod nomine Trinitatis ſublato, ne inuocaretur quidem: quæ vbi non inuocaretur,

retur, abiret omninò in obliuionē. Quomodo autem inuocarent, quam neq; nominare dignarentur, & adeò in quā non crederent? Ac primò Caluiniſticitiæ inſufflauit Satanas hoc alterū venenum, vt Sanctiſſimæ Trinitatis hypoſtaſes, ſeu perſonas, putaret nudas eſſe proprietates: deinde in iocum (horrendam, & intolerabilem ſanè blaſphemiam) ſanctiſſimum illud nomen detorſit, vocans hermaphroditum. Nicæni igitur Patres, quiq; fuēre omnes in reliquis Synodis τριάδα, hoc eſt, Trinitatem nominārunt. Neque verò tunc orta eſt illa vox, cùm D. Iuſtinus Martyr, Athenagoras, S. Gregorius Thaumaturgus, Tertullianus, ſanctique ante hos Clemens Romanus, & Dionyſios Areopagita, atq; alij plerique omnes, vnà cum Iacobi, Clementis, Baſilij, Chryſoſtomi, & Latinorum Liturgijs, hymnis quoque, quos vocant τριαδικούς, tāquam ab Apoſtolorum temporibus deductam, ſatis oſtēdūt. Itaq; nec ab inuocatione ſanctiſſimæ Trinitatis abſtinuerunt. Nam & precationes ad eam τριαδικὰς (qualis vox extenitur in ijs, quæ ſubijciuntur Liturgijs D. Baſilij) appellārunt. Et cum D. Dionyſio, Diuus Gregorius Naziāzenus, Chryſoſtomus, ac deniq; reliqui Patres Trinitatem eſſe inuocandam, ſuis exemplis docuerūt.

Ille

Obliuioni impietas.
Synodi quatuor generales.
Iuſtinus lib. de expoſitiō. fidei, quem inſcripſit de Trinitate.
Athenagoras in Apologia.
Greg. Thaumat. in fidei formula quæ extat apud Euſebium, hiſt. Eccleſ. lib. 7 ca. 24.
Greg. Nazianzenus. orat. 1. de pace, verſus finem.

Ille enim Principem omnis boni, atque eminenter bonam vocat Trinitatem. Ac rurſus, *Trinitas, ait, quæ eſſentiam, Diuinitatem, bonitatemq́ue tranſcendis, Diuinæ chriſtianorum ſapientiæ præſes, dirige nos ad id, quod de arcanis oraculis valdè incomprehenſibile eſt, ſplẽdoremq́, omnem ſuperat, & in altiſsimum eorum verticem, vbi ſimplicia, & ſoluta, & immutabilia Theologiæ myſteria in perilluſtri arcani, myſticiq́. ſilentij caligine abdita ſunt, in tenebricoſiſsimo loco clariſsimam lucem emittẽtia, & in prorſus intractabili, inaſpectabiliq́; perelegantium radiorum mirabiliter opplentia mentes, oculorum expertes.* Et alibi, quaſi tot ante ſecula Lutheri blaſphémias præſenſiſſet, *Oportet* (inquit) *nos orationibus ad ipſam velut bonitatis principem prouehi, & propriùs ad illam accedentes in hoc diſcere, perquàm optima dona ipſi eſſe circumpoſita. Nam & ipſa quidem adeſt omnibus, non autem illi adſunt omnia. Vbi autem ipſam puriſsimis precibus, defecatoque animo, & ad Diuinam vnionem accommodata inuocauerimus, tunc nos illi quoque adſumus.* At D. Grego. Nazianzenus, ne quid de D. Dionyſ. pro tuo Luthero cauilleris, ſic ait: *O Trinitas ſancta, & adorãda, & longanimis. Es enim longanimis, quæ*

D. Dionyſ. exordio lib. de myſtica Theologia.

Cap. 3 de Diui. nominib.

Naz. ſub finem 1. orat. de pace.

sane

tam diu ſcindentes te ſoleras. O Trinitas, cuius habitus ſum cultor, atq; preco iam pridē non ſimulatus O Trinitas, quæ ab omnibus aliquando cognoſceris, partim illuſtratione, partim punitione, ſuſcipe etiam iſtos, vt qui nunc te contumelia afficiunt, adoratores efficiantur. Sic Chryſoſtomus: *Trinitas partitionis expers, vnitas omnium opifex, Omnipotensque Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, in Deus meus, & lumen, te hue celebrans adoro* Hæcilli. Atqui & antea quoq; D. Ignatius à Spiritu ſancto edoctus fuit, vt canticum illud ab Iſaia auditum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, in Eccleſia Antiochena in Sacro cantaretur. Ac poſteà miraculo comprobata eſt ea inuocationis neceſsitas, cùm pueri duo in aëra diuinitus ſublati, deinde delati in terram, iuſſi ſunt Proclo Patriarchæ dicere, mandaret vt Triſagion illud ad terræ motum ſedandum ab omnibus caneretur, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis, miſerere nobis. ſicq; ceſſauit illa calamitas. Sed & per Sanctiſſimam Trinitatem ſanctiſsimè Chriſtiani iurabant, & per eandem reliquos adiurabant in grauiſsimis cauſis, quēadmodùm in Concilio Chalcedonenſi cernitur. Nam & in Græco Acumicēſium codice, hæc verba ſunt. *Per ſanctam Trinitatem vos adiuro, quæ*

Vide Epheſinum Concilium ad ſanctiſsimā Trinitatem. Act. prima Chalcedō. Concilij.

cuſto-

cuſtos eſt Principium, quamque colitis, & in qua baptizati eſtis, cuius quoque inuocati eſt ſaluamini, iubete preces meas relegi.

Quæ cū ita ſint, ac tamen auſi ſunt, in tantū impietatis barathrum ruere. quantopere initia ſuperbiæ cauenda ſint, exq; minimarum rerum cōtēptu maxima quæq; deinceps deſpiciātur, perlegat prius attentè, quæ Dorotheus ſcripta reliquit. Is ergo, *Memini* (inquit) *fratres mei, vidiſſe me aliquando huiuſcemodi hominē, qui in hāc miſerrimam ſeditionē, inciderit. In initio quidē, ſi quis è fratrib. loquutus quippiā eſſet in alterius cōmendationē & laudem, ſtatim illum ſpernebat, ac quaſi conſpuebat, dicens. Quis eſt ille? Non eſt aliquis præter Zoſimam, & qui cum eo ſunt. Poſt cœpit & illos contemnere, ac dicere neminē aliorum eſſe pretij, præter Macharium. Et paulò poſt: Quis ait, Macharius? Nullus eſt, præter Baſilium, & Grego. Atq; etiā non multò poſt, hos quoq; cœpit pariter ſpernere, & nullum pretij vllius exiſtimare, niſi Petrum, & Paulum. Cui ego prædixi, quod euenit, fore, vt hos quoq; tempore contemneret. Quod factum eſt, nam eos ſpreuit, & nihil eſſe habendum in pretio, præter Trinitatem, aſſerere cœpit, ſtatimq; in Deum quoq; factus inſolentior, euaſit, [illegible]*

Dorotheus, Doct. 2 de humilitate.

Nota.

ATHEIS-

ATHEISMVS TERTIVS Lutheri contra nomen Homouſion, ſiue Conſubſtantiale, à Patribus Nicænis receptum.

CAPVT IIII.

PROGREDITVR impietas, & quem hominem Satanas fermentare cœpit, non deſerit, quouſq; fermentetur totus, fiantque nouiſſima illius peiora prioribus Lutherus igitur clauſtris pudoris ſemel perruptis, vbi ſenſim bellum indixit Sanctiſsimæ Trinitati, iam apertiùs ſe prodidit, cùm aduersùs Latomum ſcribens, vocem illam in Synodo Nicæna conſtantiſſimè receptam, Homouſion, hoc eſt, Conſubſtantialem, ſe inquit odiſſe. *Anima mea* (inquit) *odit hoc nomē.* Quid ita? ob ipſamne vocem, an ob notionem vocis? Neutri potes reſpondere, nihil enim aptius hac inueniri poterat ad hæreſim Arianorum iugulandam, & ad vnicam, planeque eandem numero, ac certè ipſiſsimam Dei eſſentiam indicandam. Id quod cùm ægerrimè ferrent Ariani, & Catholicos contemptim vocarent Homouſianos, vides quàm bonus illorum fautor fuit Helias veſter? Et verò quanta Nicænæ Synodi decreta in re

Lutherus aduerſus Latomum.

tanta

tanta feciſtis, qui in veſtra cõfeſsiōe Auguſtana tantoperè hanc Nicænam fidem extollitis? Itaq; aut certè Lutherus crediderit oportet, perſonas ſanctiſsimæ Trinitatis non eſſe eiuſdem, & vnius eſſentiæ (quod ſanè omnem perfidiæ metam excedit) aut ſanè dicendum eſt, Spiritu illo contendendi adactum à dæmone fuiſſe, vt quod ignoraret, blaſphemaret. Sin autem nomen ipſum Homouſion oderit, quòd parum Græcum ſibi Germanos vel Conſubſtantiale, ſine Conſubſtantiuū (vt Aphri apud Vandalorū Arianorum Principem interpretati ſunt) ſibi (videlicet elegantiſsimn) parum Latinum videretur, ſapientiſsimum omnium ſe iactet neceſſe eſt, qui cùm nihil melius afferat, vniuerſam tamẽ illam antiquiſsimam, & puriſsimam Eccleſiam ingenio, ſpirituq; admirabili præditam, infeliciſſimus morio, & apoſtata ſe putet ſuperaſſe. At nomen hoc neque externum, nec barbarum eſt, ſed Chriſtianum, Eccleſiaſticum, ſignificantiſſimū. Quod ſi malebat dici ὁμοιούσιον, id eſt, ſimilis ſubſtantia (vt quondam Ariani volebant) intelligis, cuius ſpiritus fuerit Lutherus? Et D. quidē Baſilius Arianis ea lege conceſsit hanc alteram vocē, ſi fuiſſet adiectū ἀπαραλλάκτως: iū enim Homouſiō idē deſignaſſet, q. ὁμοίου κατὰ πάν.

Warra. Sin autem id reiecit, quoniã in Scriptura expreſſum non eſt (quamuis profectò in illa altiſſimè impreſſa ſit eius notio, ac veritas) vides, quònam, & Synodos illas quatuor, & quæ fidei Symbola vos publicè admittere videmini, ac denique Spiritum illum, qui Synodos direxit, abigitis? Et certè Lutherus ignorare non poterat, vocem illã in Conci. Nicæno aduerſus Arianos veritatis auctoritate (vt S. inquit Auguſ.) & auctoritatis veritate fuiſſe firmatam. Verùm (inquies) & D. Hieronymus (vt ait Lutherus) nomen Homouſij ferre non poterat, nec tamen tantum illi, quantum noſtro Luthero piaculum aſcribitis. Agnoſco ipſius Lutheri, & qui eum imbuit, Satanæ aſtutias. Patres enim, cùm vnanimes, & vnius labij ſint in re fidei, ſic repellitis, vt ne flocci quidem faciatis: at ſi tantillum apparet, quo per illos ædificium fidei proſternere poſsitis, tum eorum auctoritas vobis eſt ſacroſancta. Sed vt in primis fraudem Lutheri agnoſcas, nunquam D. Hieronymus vocabulum Homouſij odio habuit, aut omittendum eſſe iudicauit: ſed ab Hypoſtaſis voce cauendum eſſe opinabatur, quòd hanc cum voce Eſſentiæ Arian. ſic confundebãt, vt cùm vnum, & idem eſſe videretur, ij propterea tres eſſentias callidè inſinuarent.

D. Auguſt. lib. 3. con. tra Max. cap. 14.

Hæretici nõ in Patrum auctoritate recipienda ore.

rent. Neque verum eſt, quod in libro de concilijs Lutherus adiecit his verbis *Sanctus Hieronymus vehementer perturbatus, lamentabiles ſcribebat ad Epiſcopum Romanum Damaſum literas, & cupiebat expungi vocabulum homouſion.*

Extant enim duæ illius ſancti viri epiſtolę hac de re ad Damaſũ, in quib. nullam Homouſij expũgendi mentionem facit. Quin vero alteram ſic cõcludit. *Obteſtor Beatitudinem tuam, per crucifixum mundi Salutem, per Homouſion Trinitatem; vt mihi epiſtola tua ſiue tacendarum, ſiue dicendarum hypoſtaſum detur auctoritas.*

Quibus verbis vt Lutheri impoſtura, ſic & virorum illorum ſanctiſſimorum ac doctiſſimorum, qui antiquas Apoſtolorum ſemitas terebant, cernitur pietas, atque modeſtia, cùm ad Summum Pontificem Romanum de rebus fidei confugerent. Itaque & veræ humilitatis fructũ retulit, quippè qui in fide Catholica ſtetit, neque terminum tranſgreſſus eſt Nicęnæ Synodi, quem Damaſus ſalutarem, atq; adorabilem vocat, *Quo muro fortiſſimo* (inquit) *contra arma diabolica ſtatuto, hoc remedio venena mortifera ſunt depulſa, vt Pater et Filius, vnius Diuinitatis, vnius virtutis, vniusq; magnitudinis debeant credi, vnius.* Damaſus epiſtola 5. quã cum ſuo Epiſcopis, qui ad ſe venerant, ſcripſit Epiſcopis Illyrici.

niumq́, eſſentiæ ſiue ſubſtantiæ ſimul & Spiritum ſanctum. Neq; vero ſapientius quidquam ea vocè poterat inueniri. Eſſentia enim pro natura rei accipitur, qua vnumquodque conſtat, quæ quatenus multis indiuiduis, & hypoſtaſibus eſt cōmunicabilis, quaſi vniuersũ quoddam eſt ac proinde lati⁹ patet, quàm hypoſtaſis, ſignificantior item eſt, quàm ſubſtantia. Hæc enim etſi nihil ab eſsẽtia differre dici poſſit, quoniam tamen videtur quædam eſſe accidentium ſuſtentatio, non tam propriè Deo conuenit, cui omnia inſunt per modum eſſentiæ, non item accidentis. Quo fit, vt quæcunque in Deo ſunt, eſſe rectiſſimè dicantur. At hypoſtaſis, ſiue perſona, quam Græci πρόσωπον, latini quoque ſuppoſitum dixerunt, magis adhuc (vt cum Scholis loquar) eſſentiæ ſpecificat exiſtentiam, vt quæ ſubſiſtentiam, & incommunicabilitatem in ſua propria definitione contineat. Quare & Boëthius illam indiuiduam naturæ rationalis eſſe ſubſtantiam circumſcripſit. Hanc igitur vocem Patres adſciuerunt ad Diuinam eſſentiam in tribus perſonis docendam, ne quis vel Sabellianus tres hypoſtaſes eſſe chimæras arbitraretur, vel Arianus tres eſſentias in Deo ſtatueret.

Lib. de duabus naturis.

Ac Chriſtiani quidē à D. Paulo edo-cti, hoc ipſum anteà crediderunt. Nā & propterea D. Dionyſius, atque alij Deum μονάδα ἐν τριάδι τρισυπόστατον vo-cârunt. Ac cùm poſt Sabellij hæreſim (ſicuti Rufinus ſcribit) orthodoxæ huius fidei doctrina latius patuiſ-ſet, Ariani tamen in eos ſcopulos im-pegerunt, vt tres hypoſtaſes pro tri-bus naturis, ſiue eſſentijs exiſtenti-bus in tribus perſonis crederent; atq; fallaciter (vt diximus) Catholicis ob-truderent.

Secuta ſunt deinceps poſteriora ſe-cula, quibus per vocem Homouſij nō ſolū reiecta eſt Sabellij crapula (vt D. Cæſarij, fratris D. Baſilij verbis vtar) ac loco hypoſtaſis etiam perſonæ no-men Græci à Latinis mutuârunt, ve-rum etiam per vtramque vocem fides Catholica ſtetit inuicta. Itaq; nos Lu-theranam abijcientes rabiē, & odiū, quo aduerſùs hanc veritatem, & vo-cem feruntur, dicamus cum Epipha-nio: Filius eſt homouſios patri, non ſυνουσιος, id eſt, ſimul habens eſſentiam, ſed homouſios; id eſt, non extra Pa-trem genitus, vt quidam ironicè ia-ctant, poſitu, ſiue adoptione volentes eſſe filium, non veritate. Conſenſus autem eſt fidei, dicere Homouſion, id eſt, eiuſdem eſſentiæ. ſi enim dixeris

D. Cæſar. contra Arria-nos.

Epiphan. in Ancorato.

homouſion, ſoluiſti Sabellij vim. Nõ enim vnam hypoſtaſin ſignificat hæc vox, ſed in ſe ſubſiſtere Patrem, in ſe ſubſiſtere Filium, & in ſe ſubſiſtere Spiritum ſanctum. Prætereà etiam, non alienum ab eadem Deitate declarat, ſed Deum ex Deo Filium, & Deum Spiritũ ſanctum eiuſdem Diuinitatis, non tres Deos.

ATHEISMVS QVARTVS. Melanchthonis, aduerſus eſſentiæ Diuinæ vnitatem, & perſonarum æqualitatem.

CAPVT V.

AT Melanchthon (verè nunc Melanchthon, ex quo plura vaſa ad contumeliam ſunt effecta) Magiſtri terens veſtigia, quã bellè doctrinam Nicænæ Synodi imbiberit, & alios docuerit, audi: *Neceſſe* (inquit) *eſt, in filio aliquid eſſe diuinæ naturæ, non totum.* Ac poſt aliqua: *Neceſſe eſt* (ait) *aliquam eſſe in Chriſto naturam Diuinam.* Hæc ille, anno huius ſeculi trigeſimo nono. Sed poſteà quadrageſimo quinto (vt errores alij ex alijs enaſci ſolent) *Spiritum ſanctum* ait *eſſe aliquid eſſentiæ Dei.* Ait enim loquens de Spiritu ſancto: *Teſtatur per Ioelem Deus, ſe mit-*

Melanchth. loc. com. an. 1539. p. 8. & 10.

mitti creatam æquationem, ſed aliquid eſ- Io locis æd. an. 45 p. 38.
ſentiæ Dei. Quibus verbis nihil aliud de- Aug. lib. de
ſignare potuit, quàm aut multas eſſe hæreſibus,
naturas Diuinas, aut certè multas e- hæreſi 74.
iuſdem eſſētiæ partes. Id quod & per- Melanch. lo.
fidū eſt, & iuſtiſſimè antiq hæreſi tri- com. pa. 40.
butū, ab ea antiquitate, ad quam hæ-
retici prouocant. Ac locis communi-
bus editis anno quinquageſimo octa-
uo: *Non eſt* (inquit) *lacerata Diuina natu-*
ra Filij, ſed tamen fuit obediens Patri ſuo:
quæ ſanè Ariana fuit hæreſis At non
ita ſunt locuti ſancti Dei homines,
quemadmodùm iſte pædagogus. D e-
nim, Athanaſius ait: *Huiuſmodi igitur ab-* Oratione 2.
ſurdis præter veritatem emergentibus, ne- in Arianos.
ceſſe eſt: id quod integrè & ſolidè ex ſub-
ſtantia Patris editum eſt, eius eſſe proprium
filium. Nam integrè & ſolidè impartiri Pa-
trem, idem eſt, ac ſi dicas, ex Patre gigni. Id
genitum eſſe, quid aliud ſignificat, quàm filij
naturam? Hæc ille.

Præterea D. Auguſtinus (vt alios
eorum ſeculorum complures omit-
tam) *Omnes* (inquit) *quos legere potui, qui* To 3. de Tri
ante me ſcripſerunt de Trinitate, quæ eſt De- nitate lib. 1.
us, Diuinorum librorum veterum, & nouo- cap. 4.
rum Catholici tractatores, hoc intenderunt ſe-
cundùm Scripturas docere, quod Pater &
Filius & Spiritus ſanctus, vnius, eiuſdemque
ſubſtantiæ, inſeparabili æqualitate, Diuinā

inſinuet vnitatem: ideóq; non ſint tres dij, ſed vnus Deus. Quamuis Pater Filium genuerit, & ideò Filius non ſit, qui Pater eſt: Filiúſq; à Patre ſit genitus, & ideò non ſit Pater, qui Filius eſt: Spiritúſq; ſanctus nec Pater ſit, nec Filius, ſed tantùm Patris, & Filij Spiritus, Patri & Filio etiam ipſe coæqualis, & ad Trinitatis pertinens vnitatem. Sic D. Auguſtinus. Credo igitur, pleriq; Sectariorum non tanti vnquam fecisſent Melanchthonē, quem maximum condū opum eſtimârunt, ſi initio medullam veterum guſtaſſent, neq; verò priùs eius placitis imbuti, & cęcati, ad omnē poſteà ſolem cū reliquis cęcutiſſent.

ATHEISMVS QVINTVS Caluini, continens hæreſis Sabellianæ, & Arianæ quædam ſemina, hæreſimq; nouam Autotheanorum.

CAPVT VI.

ATQVI Lutherus & Melanchthon, quartum ſubinde Caluino, mox cæteris oſtium patefecerint, primò ad conuellendam, deinde ad pernegādam ſanctiſſimam Trinitatem ſic quidem, vt nec Patrē tanquam primam perſonam, neq; Filiū, neq; Spiritum ſanctum inuocatione dig-

dignentur, neq; per eam iurare iam velint: Aduerſarij ipſimet nõ diffitebuntur, ſi vis veritatis è corde ipſorũ poſſit verum exprimere. Primum enim, cùm è ſchola Lutheri, nullis Theologicis fundamẽtis innixus prodijſſet, moxq; ex rabula [illegible], ac tanquam oraculum Caluinus voluiſſet haberi, illicò, tanquam ſcrutator maieſtatis eſt oppreſſus à gloria. Cùm enim ignoraſſet, duobus perfici vnamquamque perſonam ſanctiſſimæ Trinitatis, altero quod eſt eſſentia exiſtẽs, altero quod proprietas eſt: prius ille omiſit, ſequenti ſolo retento. Sic verò, cùm precipuum omiſiſſet quod dat eſſe, atque operari ipſi perſonę, non ſolùm ſe perfidũ Sabellianũ oſtendit; qui perſonas in Trinitate tãquam nudas proprietates, & qualitates in vna Dei eſſentia reſidentes fecerit, verùm etiam ſubſecutæ labis Arianę ſe ſuſcitatorem egregium indicauit. Ariani enim (quod Sanctus ſcripſit Hilarius, libro de pluribus Synodis, quibus eorum hæreſis damnata eſt) neſcio quam incorpoream, & ſpiritualem dilatationem eſſentiæ Diuinæ faciebant, vt capacem trium perſonarum redderent. Ac verò Caluinus commentus eſt, Diuinæ eſſentię, habẽri vnã tantummodò exiſtentiam, ineſſe latitudinem quandã

Vide Claud. de [illegible]

ſpiritualem, & incorpoream, in qua ordine tres proprietates reſideant. Ac ſi in ligneo baculo ſatis lato, tria foramina diſpoſita eſſent; vnam quidem eſſentiam, & vnam exiſtentiam habentia: verùm enimuerò in latitudine tres foraminũ proprietates cerneremus, quarum prioris proprietas non poſſet eſſe ſecundi, neque ſecũdi ea, quæ eſt tertij. Atqui cùm hac ſimilitudine inferatur, Filium non habere à Patre eſſentiam, ſiue (quod in idem recidit) eſſentiam Diuinam Filij non communicari à Patre, quin verò æquè ei radicalem & primitiuam, atque Patri eſſe, quid effecerit, & qualis Lutheri diſcipulus fuerit, Chriſtiani, & docti iudicent. Certè etiam ille συνόντα, id eſt, ſimul habentem eſſentiam, non Homouſion, id eſt, cõſubſtantialem Filium fecit: vtì ſuprà vberius expoſuimus.

Ignorauit prætereà, & ignorãs negauit, Filium & Spiritum ſanctum eſſe Patris natiua germina, βλαστοὺς φυσικωτάτους vt ſapientiſsimè D. Dionyſius inquit. Quo ſenſu alibi dixit, Patrem eſſe Diuinitatem fontanam, θεότητα πηγαίαν. Sic enim Patres noſtri inter cæteras cauſſas, cur vnus duntaxat ſit Deus, non tres, hanc attulerunt, quòd Pater ſit principium Diuinitatis quòd ad ipſum, tanquam ad fontem.

tem cæteri referant ſuam Deitatem: quòd (auctore D. Paulo) *qui ſanctificat, & qui ſanctificatur, ex vno omnes:* quòd denique à Deo Patre omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur. Et verò Tertullianus aſſeuerat, Filio Diuinitatem traditam eſſe, atque porrectam. D autem Hilarius ſignificantiſſimè, & expreſſiſſimè, *Nihil* (ait) *niſi natū habet Filius.* Et S. Iuſtinus Martyr, *Si Pater* (inquit) *innaſcibiliter habet eſſentiam, Filius naſcibiliter, Spiritus autem Sāctus per proceſsionem, inter eos ſanè diſtinctionem verſari, licet cernere.* Quibus verbis liquet, quòm agnoſcat diſtinctionē inter Diuinas hypoſtaſes, nempè eam, quæ ſola ſumitur ex eſſe, ingenito, genito & procedente. Tertull. lib. 4 de Trinit. Hilarius lib. 4 de Trinit. in initio.

Porrò Chriſtus Dominus teſtatur, Patrem, ſicut habet vitā in ſemetipſo, ſic & dediſſe filio habere vitam in ſemetipſo. *Et ego* (inqt) *viuo propter Patrē. Ego ſcio eum. Ego ab ipſo ſum. Quod Pater mihi dedit, maius eſt omnibus his. Clarifica me tu, Pater, apud temetipſum, claritate quam habui, priuſquā mundus eſſet apud te.* Ioan 5. 6. 7. 10. 17.

Quare Caluinus Chriſtum fecit αὐτόθεον, hoc eſt, per ſe Deum, treſque Deos, loco trium perſonarū nouus Trideita cōfinxit, vnde mox noua hæreſia

Hæreſis Autotheanorũ. emerſit Autotheanorum. Ignorauit igitur Diuinas perſonas, licet non ſolum ſint per ſe, verum etiam in ſe (hoc eſt, non tantũ hypoſtaſes, ſed & enypoſtata) ſic tamẽ vniri inter ſeſe, & vt ita dicam, immeare inuicem, ſine vlla confuſione, vt (quemadmodum loquitur Nazianzenus) Pater, Filius, & Spiritus ſanctus ſint ἀδιαίρετοι, καὶ ἀσύγχυτοι, vnioque illa inſeparabilis, atq; diſtinctio ſimul ſit, quam Græci περιχώρησιν, noſtri circumincesſionem appellârunt. Prius illud Epiphanius, poſterius hoc diuinè. D. Dionyſius (ſi quis vnquam alius) attigit. Nam cùm Epiphani⁹ ageret aduerſus Noetianos, *Non dixit* (inquit) *Dominus, Ego vado, & ego veniam: ſed, Ego, & ille, vt ſignificaret vtrumque, tam Filium, quàm Spiritum eſſe enypoſtaton, id eſt, in ſe ſubſiſtentem*, Rurſum, vt idem declararet de Patre, qui & ipſe eſt enypoſtatos, adiecit, *Spiritus veritatis, qui à Patre procedit, de meo accipiet.*

Vide D. Bernardum Ser. 80 in Cantica, aduer. errorem, Gilb. Porretani.

Lib. de Diuinis nom. cap. 2.

At D. Dionyſius: *Mutua, & reciproca principalium hypoſtaſeon manſio, et ſedes planè ſupra omnem modum vtitur, nullaque parte confunditur, ſimilis lucernarum luminibus, vt exempla domeſtica, et quæ ſub ſenſum cadunt, vſurpem, quæ cùm in vna domo ardent, tota in ſe totis inſunt, & cùm pura ſint,*

*ra ſint, certamque habeant alia ab alijs pe-
culiariter conſiſtentem diſtinctionem, vni-
untur ipſa diſtinctione, & diſtinguuntur ipſa
vnione. Nã certè in domo multis luminaribus
poſitis, conſtat in vnum aliquod lumen om-
nium lumina coniungi, ac vnum indiſtinctũ
ſplendorem emittere, adeò vt nullus, opinor,
poſſit huius lucernæ lumen à cæteris, ex aëre
omnia lumina complectente, diſtinguere, &
alterum ſine altero cernere, quòd in totis tota
ſine permixtione temperata ſint. At verò ſi
quis vnam facium è domo ſubduxerit, ita ſi-
mul educet vniuerſum eius lumen, vt nec
quicquam aliorum luminum cum ipſo attra-
hat, aut de ipſo alijs deferat. Erat enim ipſo-
rum (vt dixi) tinorũ per tota completa,
abſolutaq; vnio, abſque vlla prorſus miſcel-
la, & alicuius partis confuſione, quippè cùm
lumen re vera in aëre corporeo, & ex mate-
riatu igne penderet. Vbi quidem ſupereſſen-
tialem vnionem longè ſuperare dicimus, non
ſolùm corporeas coniunctiones, verùm etiam
illas, quæ in ipſis mentibus, intelligentijsq;
exiſtunt, quæ ſine mixtione, & modo natu-
ra ſuperiore, habẽt lumina illa ſupercæleſtia,
Deuq; ſimilia, tota per tota iuxta participatio-
nem, ipſis, qui vnione omnia ſuperante, par-
ticipant, conuenientem.* Hæc D. Dionyſi-
us. Sed dies me deficeret, ſi perſequi ve-
lim, quæ alij Apoſtolici viri, viuaciſsi-*

 ma fide,

ma fide, eruditiſsima doctrina, caſtiſſima vita, martyrio etiam ipſo, de tãto myſterio diſſeruerunt, vt à me ſanè auertatur oratio Atheorũ iſtorũ ſordes cum Catholicorũ gemmis neceſſariò conferente, & quaſi commiſcente, niſi quòd reiecta illorum effronti, & blaſphema inſcitia, video id verum eſſe quod inquit Tertulianus. *Hæreſes noſſe, Debellaſſe eſt.*

ATHEISMVS SEXTVS Lutheri, Melanchthonis, & Schmidelini, contra Diuinarum perſonarum æqualitatem.

CAPVT VII.

SED iam peperit vipera, & diſrupta eſt, ac infauſta Atheiſmorum ſoboles, ſimul erupit: itaque vbi horum vnus caput exeruit, Ecce quã multos aptos, & nexos inter ſeſe attrahit ſecum. Diximus Melanchthonem ſcripta reliquiſſe hæc verba. *Natura Diuina non eſt quidem lacerata, aut mortua, ſed fuit obediẽs Patri, quieuit, ceſsit iræ æterni Patris.* Hæc ille. At nũquid ſimile in Luthero eius Duce legitur? Et legitur; & quónam in pretio habuerit ſidei Symbola, quæ cantillatis, intelligitur

tur. Præterea quanam arte populis ad æternam perniciem illuſerit, liquidò cernitur. Is enim in ſuis magnis Poſtillis ait, *Imperitos quoſdam facere Chriſtum hominem omnipotentem.* Quod ſanè Catholici ſemper rectiſſimè dixerũt, qui Christum hominem Deum crediderunt, & credunt. At Neſtoriani Lutheranam iſtam prædicationem libẽter excepiſſent: ſicq; Lutherus, iam Arianus, & Neſtorianus apparet. Quam labem, vt non tam à ſe abſtergeret, quàm vt initiò non inhæreſcere ſibi oſtenderet, mirum eſt, quantum ſatagebat ipſi nouorum errorum inſtillabat, perque cum miſerrimis populis, ac (quod ſanè dolẽdum eſt) nimis credulis quibuſdam Principibus ex eodẽ poculo propinabat, vnde vſque ad fæcem biberat. Alibi enim.

Concil. de ratis Domini.

Mihi (inquit) *negotium fuit nuper cum Neſtorianis, qui pertinatiſſimè contra me diſputabant, defendentem quòd Diuinitas poſſit pati* Et infrà *Oportet dicere: Hæc caro, hic ſanguis, & cælum, & terram condidit.*

Lib. de Conc.

Vides ex Ariano, & Neſtoriano nõ Ducem, & Magiſtrum, ſed monſtrum iſtud euaſiſſe Eutychianum? Vt ſimile aliquid illi iam competat, πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. Hoc eſt, Ante Leo, retro draco, mediumque chimæra, Sed dices. Abſit

vt Lutherus in Eutychianam foueã inciderit. Si enim id de illo quæſiuiſſes, hoc præcisè negaſſet. Sanè ſi hæc dicis, neſcis quid dicas. Ego verò, quod ipſemet Lutherus ſcriptum reliquit, in ipſum retorqueo, vt conſtet, me iure poſſe & illi hoc dicere: Ex ore tuo te iudico, ſerue nequam. Et alterum illud: Eſt, qui non ſolùm quæſierit, & iudicauerit, verùm etiam æternum te punierit. Tam enim multa, & omnem nequitiam ſuperantia, hac de re, eodem in libro euomuit, nemo vt ſit, qui, ſi paulò cordatior eſſet, Lutheranas illicò hereſes nõ abominaretur, atq; abijceret. Nã nõ ſatis habuit aſſerere, Eutychen non fuiſſe hæreticum, ſed adiecit fore in die iudicij cũ Christo aliquos hereticos iudices, inter quos cum Neſtorio numerat Eutychẽ. Leonem autem addit, cum Cyrillo damnatum iri. Oro te quisquis es iſtis laqueis implicitus, per æternã ſalutem tuam, cernis ne hinc Apoſtatam vnum nouos iam Aſſeſſores cœleſti Regi ex inferno attribuentẽ: ac verò impudẽtiſſimè inſultam duabus ex quatuor prioribus Synodis, Epheſinæ, & Chalcedonenſi quibus interfuêre tot verorum Theologorum agmina, totq; ſapiẽtiſsimi Antiſtites; & quarum decreta vniuerſa Eccleſia ſemper conſtantiſsimè eſt amplexa?

Lutheri error turpiſſimus.

Ac

Ac tamen (quod certè ſuffuſus pudore veſtri, vix audio ſcribere) quaſi Redemptor & Saluator veſter eſſet Lutherus, adhuc neſcio qua re detineamini, quin reſipiſcatis. Sed quicquid ſit de noua Eutychiana, & Neſtoriana hæreſib. de quib. paulò poſt fuſiùs agam, nunc ad Melanchthonem reuertor. Quæro igitur de Melanchthone: quæro item de iis, qui nouam in Saxonia, præeũte chorago Andrea Schmidelino, concordiam fabricârunt: nõne iſthic facitis Dei filium minorem Patre: Minorem (inquam) ſecundum Diuinitatem? Habet enim expreſsè Nicænum, & Athanaſij Symbolum. *Filium eſſe Patri conſubſtantialem, Deum verum, de Deo vero, æqualem ſecundum Diuinitatem.* At fabri illius concordiæ diſcordis, *Chriſtum & ipſi* (inquiũt) *non ſolùm vt hominem, ſed item, vt Deum, fuiſſe obedientem.* Quòd ſi locum ſcire aueas, vbi Atheiſmi iſtius blaſphemiam inſeruerunt, is eſt tertio controuerſorũ Articulorum capite *Credimus* (inquiũt) *docemus, & confitemur magno cõſenſu, quòd Chriſtus quidem verè ſit noſtra iuſtitia, ſed tamen neque ſecundùm ſolam Diuinam naturam, neque ſecundùm ſolam humanam naturam. Credimus autem Chriſtum totum ſecundùm vtramque naturam eſſe noſtram iuſti-*

Lutherus Saluator Lutheranorum.

pag. 550

iuſtitiam, in ſola videlicet obedientia ſua, quam ille Patri ad mortem vſque abſolutiſſimam præſtitit.

pag. 663. Hæc illi. Sed & paginis ſequentibus (cùm hoc illis videretur, ſeſe parum complanaſſe viæ ad præcipitium) operioſius rem exponunt *Tota* (inquiunt) *totius perſonæ Chriſti obedientia, quam ille Patri vſque ad ignominioſam crucis mortẽ noſtri cauſſa præſtitit, nobis imputatur.* Et infrà *Cùm autem obedientia Chriſti non ſit vnius duntaxat, naturæ, ſed totius perſonæ,* & quæ ſequuntur. At ecquid hoc eſt boni viri? Num ſatis non fuerat dicere, *Perſonæ?* Nequaquam: Vtriq; enim naturæ obedientiam haud tribuiſſetis, niſi, Totius perſonę, dixiſſetis. Nã & per totam perſonam ſignificari à vobis duas naturas, nouo dicendi modo, vos Theologiſsimi eodem in libro

pag. 717. teſtamini. Sed aliter Chriſtus nos docuit: ſecùs locutæ ſunt veræ Synodi, per quas Spiritus ſanctus veram concordiam peperit. Alio modo doctiſſimæ Academiæ docuêre, vnà cum vniuerſa Chriſti Eccleſia, quæ (frangamini licèt ô hæretici) *fuit, eſt, erit firmamẽtum, atque columna veritatis.* Itaque cùm Chriſtus mortuus non ſit ſecundùm Diuinitatem, ſed ſecundùm carnem; ſecundum illam quoque naturam o-

bedi-

bediuit, ſecundum quam mortuus eſt, non ſecundum Diuinam. Nam ipſa mors obedientia fuit ſumma, & abſolutiſſima.

Ac certè, vt hoc ex charitate addam, ſi ſatanas corda veſtra non auerteret à recto verbi Diuini intuitu, rectius, ac ſine tot ambagib. quas ne vos quidem capitis, poteratis cum Apoſtolis loqui. Diuus enim Petrus, cũ de Chriſti Domini obedientia in morte ſcriberet, disertè ait, *Chriſto igitur in carne paſſo*, &c & Apoſtolus, antequam dixiſſet, *Humiliauit ſemetipſum, factus obediens, vſque ad mortem*, ſcripſerat: *Exinaniuit ſemetipſum, formã ſerui accipiẽs*. Quibus verbis diuinè præmonuit, non ſecundum formam Dei, quæ æqualis eſt Patri, ſed ſecũdum formam ſerui, qua minor eſt Patre, Chriſtum obedientiam vſq; ad mortem Deo Patri præſtitiſſe. 1. Pet 4. Philipp. 2.

ATHEIS.

ATHEISMVS SEPTIMVS Caluini, & Bezæ, duas in Chriſto perſonas inſinuantium, Chriſti humanitatem omni ſuper hominem gratia & præſtantia ſpoliantium, paſſionis Chriſti efficaciam, Deique omnipotentiam negantium: Lutheri item, Deum paſſum, affirmantis: Caluini rurſum, & Melanchthonis, Chriſto anxietatem, & dubitationem tribuentium: Brentij demum, atque Bezæ, verba Lucæ Act. 2. deprauantium.

CAPVT VIII.

Epiſt. ad Polon.

AT Caluinus ne infæcundior Luthero, & Melanchthone haberetur, primò reprobat hanc ſententiam. Trinitas eſt vnus Deus. Deinde Patrem ait eſſe Deum per excellentiam: Filium minùs eximiè. Tum addit, minimè, ſibi, ac veritati, aduerſari, quod Gentilis quidam, quem Bernates necârunt, dixiſſet, Deum habuiſſe vim gignẽdi, quia voluit. Quod ſi ita eſſet, neque neceſſariò, nec naturaliter genitus fuiſſet, ſed & Patri

Liber contra Gentil. in reſponſ. 10. Protheſeos.

eſſet

eſſet inæqualis. Quæ ſanè omnia ſtatuunt Arianiſmum nō minùs, quàm cùm Apoſtoli verba expendens (Qui ſubiecit ei omnia) hæc ad Chriſti naturam Diuinam, & humanam refert: cùmque ait, Filium impropriè dici Creatorem, & Deū de Deo, lumen de lumine: Quod quid eſt aliud, quā hūc facere cum alijs creaturam? Et tamen maximè proprius loquendi modus ille fuit, quem item ad Arianos, & alios hæreticos refellendos, ſapiens vſurpauit antiquitas. Habes igitur Caluinum ex iſta veſtri Lutheri reformatione, plus quàm ſatis Arianum: ſicut Sabellianum fuiſſe ſuperiùs eſt oſtenſum.

Calu. Col. li. 1. cap. 4. 1. Cor. 15.

Ibidem. Athanaſ. & alij.

Nunc accipe Neſtorianum, videlicet gradatim incedētem verſus Mahometiſmum, & Atheiſmum, quem omnium hæreſum, eſſe finem meritiſſimè D. inquit Auguſtinus. Cùm igitur Caluinus dicat, ſuſceptam eſſe extra tempora ab æterno Dei verbo perſonam mediatoris: & hanc quidē perſonam non ab officio, ſed à re ipſa definiat, quemadmodùm ex Boetio fecit, nonne apertè indicauit, credere ſe cum Neſtorio, duas eſſe perſonas, temporalem alteram, alteram æternam? Magiſtrum autem apertius prodidit Beza, cùm aduerſus Brentium ſcripſit, duas in Chriſto eſſe vniones hypoſtaticas,

Calui. lib. 2. Inſti. ca. 15. Theodorus Beza in lib. Placidi, & modeſt. reſ. aduerſ. Brentium pag. 14. Beza lib. de hypoſtatica duarum in Chriſto naturarum vnione, aduerſus Iacobi Andreæ Aſſer. pag. 64. & 65.

ſtaticas, vnam in corpore, & in anima ſimul perſonaliter vnitis, alteram in λόγῳ, & homine ad vnū Chriſtū perſonaliter conſtituendum coeuntibus. Quo de errore admonitus, dum eum corrigere ſtuduit, eructauit verbum malum, & nouis blaſphemijs auxit. Sed & anteà Caluinus ipſe, vt omnes articulos fidei de ſanctiſsima Trinitate, deq; Chriſti Domini incarnatiōe, paſſione, deſcenſu ad inferos, infirmaret, auſus eſt in Lauſanenſi conciliabulo, cùm negaſſet per hypoſtaſin ſignificari perſonam, adijcere hęc verba: *Se Athanaſij Symbolo, nec credere, neque diſcredere, donec ad Scripturarum gnomonem illud examinaſſet*

Caluini ſuperbum dictum.

At quàm egregium examinatorem, & quantum Geometram? Videlicet Caluinus, qui ne perceperat quidem notionem illarum vocum, quas vel ab Apoſtolis traditas, vel ex Diuinis ſcriptis formatas edidêre ſapientiſſimi Nicænæ, & reliquarum Synodorum Patres, poſt tot deniq; ſecula expectandus erat, vt eſſet definitarum rerum examinator, & iudex: aut verò vniuerſæ Chriſti Eccleſiæ malè proſpexerat Spiritus ſanctus, qui in Lutheri, & Caluini tempora, in duos nēpè eiuſmodi homunciones (quoniam ſi Deo placet, tam rectè inter ſeſe, ac

cum

cum Chriſti Eccleſia conuenerunt) definienda primarum quatuor Synodorum decreta non retexerit. Verùm enimuerò non ſolùm in ſalebris iſtis hæſère, Caluinus, & Beza; ſed & curum (vt eſt apud Germanos in prouerbio) protruſerunt vlterius, ſicque in omne præcipitium & cænum corruerunt: tum verò quidquid Eraſmus, Lutherus, Melanchthon, Centuriatores, aduersùs verbum Dei incarnatum effutierunt, eadem ipſi vel aliis verborum circuitionibus (vt viderentur ſemper nouarum rerum auctores) vel iis deteriora (ſi quæ poſſunt eſſe alia) in ſua ſcripta transfuderunt.

Ac primum, humanitatem illam Christi ſanctiſsimam, omni ſuper hominem gratia, & præſtantia ſpoliârunt, innixi obliquè iis Apoſtoli verbis: *Debuit per omnia fratribus ſimilari, excepto vno peccato.* Etenim quas Dominus ex vnione Diuinæ naturæ cum humanitate, ſupra reliquorum Beatorum ſortem, ſingulariſsimas dotes conſecutus eſſet, ignorantes, ne diſcere quidem (id quod verè reprobum eſt) voluerunt. Tum enim cognouiſſent, carnem aſſumptam ſic depoſuiſſe imperfectiones ſuas, vt licèt proprietates haud amiſerit, nouas tamen acquiſiuerit vires, quibus præſtare id poſſet, quod anteà non poterat. Id quod eũ Hebr. 2.

ſtaticas, vnam in corpore, & in anima ſimul perſonaliter vnitis, alteram in λόγῳ, & homine ad vnũ Chriſtũ perſonaliter conſtituendum coeuntibus. Quo de errore admonitus, dum eum corrigere ſtuduit, eructauit verbum malum, & nouis blaſphemijs auxit. Sed & anteà Caluinus ipſe, vt omnes articulos fidei de ſanctiſsima Trinitate, deq; Christi Domini incarnatiõe, paſſione, deſcenſu ad inferos, infirmaret, auſus eſt in Lauſanenſi conciliabulo, cùm negaſſet per hypoſtaſin ſignificari perſonam, adijcere hęc verba: *Se Athanaſij Symbolo, nec credere, neque diſcredere, donec ad Scripturarum gnomonem illud examinaſſet.*

Caluini ſuperbum dictum.

At quàm egregium examinatorem, & quantum Geometram? Videlicet Caluinus, qui ne perceperat quidem notionem illarum vocum, quas vel ab Apoſtolis traditas, vel ex Diuinis ſcriptis formatas edidêre ſapientiſſimi Nicænæ, & reliquarum Synodorum Patres, poſt tot deniq; ſecula expectandus erat, vt eſſet definitarum rerum examinator, & judex: aut verò vniuerſæ Christi Eccleſiæ malè proſpexerat Spiritus ſanctus, qui in Lutheri, & Caluini tempora, in duos nẽpè eiuſmodi homunciones (quoniam ſi Deo placet, tam rectè inter ſeſe, ac

cum

cum Chriſti Eccleſia conuenerunt) definienda primarum quatuor Synodorum decreta non reiecerat. Verũ enimuerò non ſolùm in ſalebris iſtis hæſêre, Caluinus, & Beza; ſed & curarum (vt eſt apud Germanos in prouerbio) protruſerunt vlteriùs, ſicque in omne præcipitium & cænum corruerunt: tum verò quidquid Eraſmus, Lutherus, Melanchthon, Centuriatores, aduersùs verbum Dei incarnatum effutierant, eadem ipſi vel alijs verborũ circumitionibus (vt viderentur ſemper nouarum rerum auctores) vel iis deteriora (ſi quæ poſſunt eſſe alia) in ſua ſcripta transfuderunt.

Ac primum, humanitatem illam Chriſti ſanctiſſimam, omni ſuper hominem gratia, & præſtantia ſpoliarunt, innixi obliquè iis Apoſtoli verbis: *Debuit per omnia fratribus ſimilari, excepto uno peccato*. Etenim quas Dominus ex vnione Diuinæ naturæ cum humanitate, ſupra reliquorum Beatorum ſortem, ſingulariſſimas dotes conſecutus eſſet, ignorantes, ne diſcere quidem (id quod verè reprobum eſt) voluerunt. Tum enim cognouiſſent, carnem aſſumptam ſic depoſuiſſe imperfectiones ſuas, vt licèt proprietates haud amiſerit, nouas tamen acquiſierit vires, quibus præſtare id poſſet, quod anteà non poterat. Id quod eũ Hebr. 2.

Damaſc. lib. 3 cap. 8 lib. 4 cap. 4.

ex alijs, tum ex igniti ferri ſimilitudine, Patres quam potuerunt aptè monſtrârunt. Et ferrum enim eſſentiali vna facultate retenta, vim tamen nouam, multis accidentibus depoſitis, acquirit: quā non fuerat anteà præditum: & corpori etiam alia ſunt idiomata, idq; alias exerit functiones, cum animatum eſt, quam cùm anima caret. Quamobrem ſi quis diceret, quoniam ferri proprium eſt non lucere nec vrere, proptereà id non lucere vnquam, aut vrere, facilè redargui poſſet, cùm ei reſponderetur, id efficí ex alijs proprietatibus, quas per vnionē proprietatum ignis obtinuit.

At neque hæ ſimilitudines tantæ ſunt, vt vnionis, & (vt ita dicam) fœderis, quod humanitati cum Diuinitate arctiſſimum, ac perpetuum interceſſit, eminentiam queant exprimere. Singulariſſima enim iſthæc vnio eſt. Quare quamuis tanta non ſit, quanta eſt trium perſonarum in vna eſſentia Diuina, longe tamen eſt major, quàm vt quæ in ſolius gratiæ, gloriæ, & virtutis communicatione ſit poſita. Proptereà enim Neſtorium, perſonas filij Dei, & hominis diuidentem, & copulari illas dicentem eiuſdem poteſtatis nexu & communicatione, Synodus Epheſina refutauit, his verbis.

Vide item 3. Synod.

Non poteſt, vnire naturas ſola dignitatū, aut,

qui poteſtatis æqualitas. Dicere Deum & hominem ſibi inuicem velut dignitatis, & auctoritatis vnitate coniunctas, nouitas vocis eſt, & nihil aliud. Hæc illa.

Quæ Synodus, cùm duorum item Apoſtolorum exemplo rem hanc illuſtraſſet, qui licèt in æquali eſſent maieſtate, dignitate, poteſtate conſtituti, non tamen inde fiebat, vt in vnā & eandam perſonam coaleſcerent; refutationi erroris anathema adiunxit: *Si quis* (inquit) *in vno Christo diuidit ſubſiſtentias poſt vnitionem, ſola ſocietate coniungens ea, quæ ſecundum dignitatem eſt, vel etiam auctoritatem, aut poteſtatem, & non magis conuentu, qui per vnitatem factus eſt naturalem, anathema ſit.* Anathe.

Ex earum ergò dotium humanitatis Chriſti denudatione, quam Sacramentarij audacter inuexerūt, ecquid aliud conſequi poterat, quam vt carni Chriſti viuificatio adimeretur, & naturę humanæ, à Diuinitate aſſūptę adoratio, ac deniq; inuocatio ſubtraheretur? Quod quidē cū facerent Neſtoriani, qui (vt ait D. Cyrillus) cœlū & terram ſuggillantes, & Catholicos anthropolatras, id eſt, hominis adoratores vocitabant, omnium Patrum Catholicorum armis, & Epheſinæ Synodi anathemate confoſſi ſunt. *Neceſſe* (inquiunt) *& hoc adijcimus. Annunciantes*

Cyril. In expoſ. Nicenæ Synodi. Vide Epiſtolam Alexandrinorum ad Neſtorium ...

Obſcrum, qui decreta quæ, ęnur Synodorum admittis, an nō hic de Sacrificio Miſſæ, atq; veritate Euchariſtiæ deſerciſ-ſime agatur

nunciantes enim ſicut ſecundùm carnem mortem vnigeniti Filij Dei, id eſt, Ieſu Chriſti, & reſurrectionem eius, & in cœlum aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Eccleſijs ſacrificij ſeruitutem: Sic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, et ſanctificamur, participes ſancti corporis, & pretioſi ſanguinis Chriſti, omnium noſtrum Redemptoris effecti, non vt communem carnem percipientes (quod abſit) nec vt viri ſanctificati, & verbo coniuncti ſecundū dignitatis vnitatem, aut ſicut Diuinam poſſidētis habitationem ſed vt verè Viuificatricem, & ipſius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter, vt Deus exiſtens, quia propria carni vnitum eſt, Viuificatricem eam eſſe profitetur. Et ideò quamuis dicat ad nos. Amen Amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem: non tamen eam vt hominis vnius ex nobis exiſtimare debemus (Quomodo enim iuxta naturam ſuam Viuificatrix caro eſſe poterit?) ſed vt verè propriā eius factam, qui propter nos filius hominis eſt factus, & vocatus.

Et hæc quidem diuinitus illi Patres vnanimes. Quæ tamen fidei conſenſio ſemper fuerat, quemadmodùm & ante concilium Epheſinū D. Hilarius oſtenderat. & multò anteà D. Ioannes

Hilar lib. 8. de Trinit. & Iuan. 4.

nes Euangeliſta Antichriſtos eiuſmodi homines nominârat, quoniam ſoluerent Ieſum. Et poſteà concilium Hiſpalenſe ſcriptum reliquerat his verbis: *Sine humanitate Chriſti Diuinitatē quis demat, ſiue humanitatem Diuinitati detrahat, Chriſtum ſacrilego infidelitate, & blaſphemo prædicatione diſſoluit.* Sed Epiphanius, cur Chriſtum adoremus, ſequentibus & ipſe verbis planè declarauit. *Sancta ergo Dei Eccleſia non creaturam adorat, ſed Filium genitum, Patrem in Filio, Filium in Patre cum Spiritu. Et horrendus, ac horribilis Angelis Filius Patris citra ambiguitatem ob his qui vitam cupiunt, creditur, & adoratur. Et ſi nondum regnat, quomodo ſemper reperitur adorari ab Angelis, & Archangelis, & ante aduentum in carne, vt de ipſo Scriptura dicit, cùm induceret in orbem terrarum primogenitum, Adorent ipſum omnes angeli eius.* Sic quoque dilucidè D. Hieronymus in dictum illud Pauli, *ipſius facturo ſumus*, ait: *Multi timore, ne Chriſtum creaturam dicere cōpellantur, totum Chriſti myſterium negant. Nos liberè proclamamus, non eſſe periculum eum dicere verum eſſe Deum, & hominē, et crucifixum, & maledictionem tota ſpes noſtræ fiducia profitemur.* Ecquid hîc trepidaremus, aut nō clamaremus, quâ talem, hoc eſt, qua hominem eſſe crea-

Epiphan. hæreſ. 69.

Epheſ. 2.

C turam.

turam: cùm Paulus apertè ſcribat, Galat. 4.
hunc Dei filium factum eſſe ex femine David ſecundum carnem, *factum ex muliere, factum ſub lege?*

Quamobrem præter id, quod aduerſus hæreticos, qui Catholicos appellabãt idololatras, D. Athanaſius ſcribens, dicebat: (Athanaſius in Arianos Orat. 5.) *In Arianos & Ethnicos id delirium competere: In nomine verò IESV omne genu eſſe flectendum, neque carnem verbo Dei ignominiam attuliſſe, quin verò carnem per verbum Dei eſſe glorificatam. Et non creaturam adorari, ſed creatorem creato corpore indutum*, alibi pulchrè oſtendit his verbis: (Athana. de Incarnati. Chriſti.) *Reſpondebitis (inquit) nos rem creatitiam non adoramus. O ſtulti, cur non cogitatis creatum Domini corpus? Num auferre adorationẽ eius vultis, qui increatus eſt? Et quia increati corpus factum eſt, ideò eius corpus dicitur cuius factũ eſt, ac ei proinde ſacra offertis veſtrã adhibẽtes adorationem, eaq; de cauſſa legitimè adoratur, et diuina colitur adoratione. Deus enim verbũ eſt, cuius proprium eſt corpus. Ideò cùm acceſſiſſent ad eum mulieres, pedes eius tenuerũt, & Deũ adorauerunt.* Sed præter eam teſtiũ nubem, quã huc ex omni antiquitate inferre poſſemus, videat, qui iſta non legit, quę doctiſſimus noſtri temporis Epiſcopus, cũ hac de re plurima

Lectu

lectu digniſſima collegiſſet, alicubi ſcripſit. Patres.n. aliquibus de cauſſis Chriſtũ hominem, & omnia quæ in ipſo sũt, vnica adoratione latriæ pronunciãrũt eſſe adoranda: tũ quia vnũ eſt in Chriſto ſuppoſitum filij Dei magni ſaluũ, cui latria debetur, quæ propter res aſſumptas nullo modo imminui poteſt, vel vitiari: tum quia illius ſuppoſitũ cõmunicatur omnibus, quę ad ſe aſſumpſit. Fit. n. homo, fit caro, fit anima humana: adeò etiam meritò ipſi in his redditur eadẽ latria, quoniã iſta nihil aliud ſunt, quàm Filius Dei animatus, & incarnatus. Itaq. ob eas cauſſas Chriſto homini, animæ & carni eius, vnica cùm Filio Dei diſpenſatur latria, propter vnicũ filij Dei ſuppoſitũ, latriæ fundamentum, quod omnibus aſſumptis ſit cõmune. Porrò & inde factum eſt, vt hanc naturarũ concomitantiam in Euchariſtia Caluinus, Neſtoriũ imitatus, negaret, & negandam toti mundo (quantũ in ſe fuit) proponeret. Neſtorius. n. ſic arguebat, *Hoc eſt, non Diuinitas mea, ſed corpus meum. Caro Chriſti comeditur, & Diuinitas edi non poteſt: caro igitur Chriſti Diuinitatẽ non habet.* At ij, qui Alexandriæ conuenerant, quiq. Epheſinæ Synodo cum Cyrillo interfuerant, reſponderunt, non fuiſſe dictum à CHRISTO,

Vide Epiph. in Ancorato.

Vide Clau. Sanctes Rep. 2. de adorat. Euchar.

Hæc eſt Diuinitas mea, ſed Hoc eſt corpus meum, ſiue Diuinitatis meæ: cui aliud corpus viuificandi virtute non polleat, nec à Diuinitate ſubmoueatur in Euchariſtia, tanquam ibi ſubiaceat communis, & non filij Dei caro, nec verbum viſibile eſſe queat per ſe, ſicut nec patibile, ſed per carnem, nec viuificare caro poſſit, niſi per eandem Diuinitatem. *Quemadmodum ergò* (inquit) *Diuinitas non eſt viſibilis, niſi per carnem, ita nec humanitas eſt adorabilis, vel viuificatrix, niſi per Diuinitatem. Ideòque vbique illas conuerti oportet & maximè in Euchariſtia, vt mutuas dent operas, & ſuas vires exerant.* Hæc ille.

Buceri religio.

At verò Bucerus (quem morientem ſcribunt eſſe profeſſum, nondum natum eſſe Meſſiam) ſectarijs latiorem viam ſtrauit, qua non vnum fidei articulum redderent incertum ac dubium: ſed quid dico dubium: quinimo prorſus eximerent ex animis Chriſtianorum. Sic enim calliđiſſimus ſerpens intelligebat vim, effectumq́; redemptionis imminutum iri, ſi de Chriſti deſcenſu ad inferos ſecùs, quàm oporteat, crederetur. Varios ergo varijs infudit errores, vt incertitudinem ſecuta perfidia, aut tolleret, aut blaſphemè interpretaretur tantum fidei articulum, quem Prophetæ, Apoſtoli, præ-

dica-

dicatione, epiſtolis, Symbolo: deinde Inſtit.cap. 16. nu.5. 10.
Synodi atque vniuerſa Chriſti Eccleſia, credendū eſſe, liquidiſsimè declarauerunt.

Caluinus autem aliud quiddā impium commentus eſt, cuius hæc verba ſunt: *Nec verò deſcenſum Chriſti ad inferos omittere cōuenit, in qua ad Redemptionis effectum non parum eſt momenti, vt eo prætérito, multum ex mortis Chriſti fructu deperiat. Nihil actum erat, ſi corporea tantùm morte defunctus fuiſſet Chriſtus,* &c. Hæc Caluinus. *Nihil ergo* (inquit) *actum erat?* At quomodo is qui veritas eſt, dixit Ephes 5.
in cruce, *Conſummatum eſt?* Quomodo Ephes 2.
& illud, quod Apoſtolus dixit: *Nos* Coloſ. 1.
cùm inimici eſſemus, Deo reconciliati per Rom. 5.
hoſtiam ſui corporis? Et aliud: *Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam in odorem ſuauitatis, vt reconciliet ambos* (populos) *in vno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo?* Et illa quoque: *Reconciliauit nos in corpore eius per* Ephes. 2.
mortem, iuſtificati ſanguine eius? Rurſus Rom. 5.
Reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, in quo habemus redemptionem per ſanguinem eius, remiſsionem peccatorum, ſecundùm diuitias gratiæ eius? Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine eius, propter remiſsionem præcedentium de-

lictorum? Quantò magis ſanguis Chriſti mundabit conſcientiam noſtram ob operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti? Et: *Vna oblatione conſumauit in ſempiternum ſanctificatos?* Et: *Vt per mortem*
Heb. 9. Heb. 2.
deſtrueret diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis erant obnoxij ſeruituti? Videat igitur mihi Caluinus, an ita locutus eſt is, qui raptus ad tertium cœlũ, vidit res diuiniſſimas. Sed & Patres nõ aliter ſcripſerunt. Itaque iſtius Sacrificij in cruce peracti pleniſſimos fructus perpendens D. Auguſtinus, ſic inquit: *Quis ergò tam iuſtus, & ſanctus Sacerdos, quàm vnicus filius Dei, qui non opus haberet per ſacrificiũ ſua purgare peccata, nec originalia, nec ex humana vita quæ adduntur?*
August. de Trinit. lib. 4 cap. 14.
Et quid tam congruenter ab hominibus ſumeretur, quod pro eis offerretur, quàm humana caro? Et quid tam aptum huic immolationi quàm caro mortalis? Et quid tam mũdum pro mundandis vitijs mortaliũ, quàm ſine vllo contagione carnalis concupiſcẽtiæ, caro nata in vtero, & ex vtero virginali? Et tã gratè offerri & ſuſcipi poſſet, quam caro Sacrificij noſtri, corpus effectum Sacerdotis noſtri? Vt quoniã quatuor conſiderantur in omni Sacrificio cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quib. offeratur, idem ipſe vnus, verusq́; Mediator, per Sacrificiũ pacis

nos

mus reconciliaret Deo, vnũ cum illo maneret, cui offerebat; vnum in ſe faceret, pro quibus offerebat; vnus ipſe eſſet, qui offerebat, & quod offerebat Hęc D. Auguſt. At mitto ipſe alia ſexcenta, quib. horrenda blaſphemia Caluini refellitur, aſſerentis, *Chriſtum nihil in cruce ſua morte egiſſe: & verò, infernales in anima neceſſariò perpeſſum eſſe pœnas, neque ad limbum deſcendiſſe, ad educendam inde captiuitatem, quã in cœlum euexit*, quemadmodũ Propheta prædixit. Atqui vt ſatanas agnoſcatur architectus huius Luthera. Caluinia Aria. Atheiſmi, qui multos alios ſecùm inuoluit, cum ex Bartholdo Rorbatenſi, qui ante ducentos annos Spiræ combuſtus eſt, peſtilens illa vox erupiſſet, *Chriſtum in cruce, ob dolorum acerbitatem, de anima ſua ſalute dubitaſſe:* non ſatis habuit Lutherus, cum eo ſentire (licèt ſiue ad tempus huiuſmodi quædam reticeret, ſiue primò per ſuos emiſſarios, vti ſæpè ſolebat, id ſpargeret in vulgus, dum procliuiorum ad impietatem hominum corda tentaret) verùm & Deum eſſe paſſum, apertè aduersùs Zuinglium pronunciauit. Melanchthõ item, eãdem Chriſto Domino dubitationẽ, & anxietatẽ tribuit, quam deinceps Caluinus abominãdis verbis cumulauit, cùm diceret: *Torqueri Dominũ oportuiſſe hac cõſcien*-

Mancler. in Chron.

Luthe. li. de concil. l. 1. Inſtit. cap. 15. nu. 8. 10.

Act. 2. Beza in Annota. in 2. Acta Apoſtolorum 2.

tiæ anxietate, ac ſi à Deo derelictum fuiſſet, imò ac ſi Deum habuiſſet infenſum, diroſque in anima damnati, ac perditi hominis cruciatus pertuliſſet. At Beza quid? Hic quod Scriptura diſertè dicit, *Non derelinques animam meam in inferno,* quodque ad literam de Chriſto citatur à D. Luca, inaudita impudentia Euãgeliſtam corrigens, ſeu potiùs deprauans ſic inuertit: *Non derelinques cadauer meum in ſepulchro.* Brentius autem aliquando minus male, ſed poſteà peſſimè: *Nihil enim (inquit) aliud eſt deſcendere ad inferos, quàm perire.* Sed & hunc articulum Ariani curabant è Symbolo expungere, & alij poſteà, qui ex eorum ſeminio prognati, nouos Atheiſmos pepererunt.

Accedit adhæc, ex negatione carnis viuificantis, & aliarum dotium ſupernaturalium humanitatis Chriſti, negatio ſanctiſſimæ Euchariſtiæ. Ex hac verò occaſio ſumpta Omnipotentiæ Dei euertendæ. Sic enim Beza in ea confeſſione fidei (licèt indentidem edita) quam in cõuentu Poſſiaco protulit, nunquam hoc attributum Dei, ſeu vocem Omnipotentiæ inſerere voluit. Et Caluino, vel ipſi quoque hæretici obiecerunt, eum nunquam pluribus laudibus Diuinam potentiam

ex-

extollere ſolere, quam cùm eam minueret, vel obſcuraret. Vetus omnium hæreticorũ ars hæc fuit, a ſtu ſatanæ inuecta per Sadducæos, quos, cùm reſurrectionem negaſſent, Chriſtus reprehendit errantes, quod neſcirent Scripturas, neque virtutem Dei: per Marcioniſtas, quos Tertullianus (vt diximus) redarguit, confitentes quidẽ Dei nomen, ſed ſubſtantiam eius, & amplitudinem negãtes: per Arianos, quos D. Hilarius & reliqui, per Valentinianos, quos D. Irenæus per Origeniſtas, quos Epiphanius, tanquam Atheos, accuſant, quòd ſuis erroribus Omnipotentiam Dei (licèt Deum quadã tenus faterentur) tollerent. Hac igitur virtutem Chriſti, in quo viuificandi erant omnes, quique carnem nobis ſuam edendam admirabili modo, ſed veriſsimo tradidit, cùm Sacramentarij negent, quonam modo Omnipotentiam Dei ſartam tectam tuebuntur? Et Beza quidem eaſdem Omnipotentiæ Diuinæ exceptiones, quas Plinus Atheus affert, depromit, vt ſuó ſe iudicio prodat, qualis intrinſecùs in Deum ſit. Ac Caluinus, dum ridet ſapientem Theologorum diſtinctionem (quæ paſsim non in Scripturis ſolùm, ſed & in ipſis rebus cernitur, quas præter naturæ ordinem, & naturarum proprietates Deus edidit, poteſtatis nempe Diuinæ, alterius or-

Hoshuſius, & alij. | Matth. 23. | Tertul. adverſus Marcionem. | D. Hilarius de Trinita. Iren. 5. lib. Epiphan. de Origeniſtis.

 dinariæ,

dinariæ, alterius extraordinariæ & abſolutæ) in idem recidit, cùm iſtam poteſtatem, Abditam, mutato nomine, vocare coactus eſt. Ac cùm Diuinitati Omnipotentiam adimeret, eamque non ſolùm intra naturalium proprietatum cancellos, verùm intra priuatum ſuum iudicium cohibere auſ fuiſſet, ecquid humanitati Chriſti, ecquid Diuinæ Eucharistiæ iniuriæ non irrogaſſet? Verùm enimuerò, cùm & alij excellentes viri blaſphemias iſtas attigerint, præcipuè ij, qui de Caluini Atheiſmis perdoctè ſcripſerunt: id ſatis eſto, neminem vnquã Patrum, aut Euangeliſtarum, & Apoſtolorum, aut denique Prophetarum locutum eſſe ita de Deo, Diuiniſque myſterijs, ſicut iſti ſceleratiſſimè fecerunt. Mirandum vt non ſit, ſi Diuino iudicio (ſicuti refert Euagrius) Neſtorij linguam vermes corroſerint: Caluinus quoq; corporeà vermibus exeſo, fætentem animam ad inferos exhalauerit.

Claudius ... Gc. ... Stapleronus, & alij.

ATHEIS-

ATHEISMVS OCTAVVS *Lutheri, Brentij, aliorumque Lutheranorum, Chriſti humanitatem Diuinitati æquantium, doctrinam Catholicam de communicatione idiomatum conuellentium, adeoque complures Symboli articulos.*

CAPVT IX.

Dixeram, Lutherum non ſolùm Arianam, & Neſtorianam, verû etiam Eutychianam hæreſim amplexum fuiſſe. Sic enim decebat omnem iniuſtitiam, & perfidiam implere eum, qui tam bellè Synodos, Academias omnes, Eccleſiam totam reformaturum ſe iactabat. Id ergò nunc planius faciam. Acprimò, quemadmodùm cùm timeret permiſcere naturas, diuiſit (vt oſtendimus) cum Neſtorio perſonas: ſic dum vitare Neſtorium voluit, incidit in Eutychis impietatem, prorſus vt in eum illud quadrauerit, quod quidam Poëta cecinit.

Dû vitant ſtulti vitia, in contraria currũt.

Extat Lutheri liber, quem inſcripſit de cœna Domini. In eo Sacramenta-

 rios

rios reprehendit, ſoli humanitati, nõ item Diuinitati paſſionem Chriſti tribuentes. Deinde ipſam Domini humanitatem euehit in Deitatem, quippè qui ait: *Neceſſe eſt eã Chriſti eſſentiam, quæ eſt cum Deo vna perſona, longiſſimè extra creaturas collocare, ideoq; tam longè, quã Deus ipſe extra creaturas eſt.* Quibus verbis ordinem ac dignitatem, non locũ, aut ſpacium notat. Nam & eodem libro afferit, vbiq; eſſe Chriſti humanitatem. Et alibi: *Credimus* (inquit) *quòd Chriſtus Ieſus ſit iuxta humanitatem ſuper omnes creaturas collocatus, et omnia impleat.* Et poſteà: *Et habeat omnia in ſua manu, & ſit vbiuis præſens.*

Butherus Sermon. de Sacram. cœnæ Domi.

Ex quibus verbis iudicium verò rum Theologorum eſto, quàm prorſus illud colligatur: Si Chriſti humanitas extra ordinem creaturam ſit, nõ eſſe creatam naturam, ſed eſſentiam increatam: quare nec ampliùs humanitatem, ſed Diuinitatem eſſe dicendam. Quin verò, ſi tantum humanitas Chriſti abſit à creaturis (quod ad dignitatem attinet) quantum abeſt ipſemet Deus, erit infinitæ dignitatis, atque eminentiæ. Quamobrem aut erũt duæ naturæ, aut Chriſti humanitas erit conuerſa in Deitatem. Aperiant igitur oculos ſeducti.

Brentius autem, quique hunc ſecuti ſunt

ti ſunt (licèt poſteà, quæ hæreſum natura eſt, inter ſeſe pugnantia ſcripſerint) cùm quæcunq; attribuuntur verè perſonis, attribui poſſe pariter naturis opinati eſſent, perſonam Christi cum ipſius humanitate confuderunt. Idiomatum enim communicationem non minùs in naturis, quàm in perſonis fieri putârunt: cùm tamẽ naturæ eam inter ſe haud poſſideant communitatem, quam in eo aſſequuntur, in quo coadunantur, & ſubſiſtunt. Origo hæreſis Vbiquitariæ.

Hinc igitur ſuam Vbiquitatem, ſiue παντοτοπίαν, & Omnipotentiam ſtatuerunt, dum feruore quodam diſputandi, & primas ferendi abrepti, arcẽ ſuam collocârunt in iis Scripturę verbis, *Aſcendit ad cœlos ſedet ad dextram Patris: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, et in terra: Dedit ille Dominus ſpiritum, ſine menſura: Omnia ſubiecit ſub pedibus eius: Pater diligit filium, & omnia dat in manus eius*. Qui ſanè ratiocinandi modus, ſine cauſſarum, & periſtaſum ponderatione, hæreticos ſemper adegit in præcipitia. Ecquis enim tam ſtupidus ſit, quiaſſerat, cùm omnia cum Christo dicat Apoſtolus nobis eſſe donata, ideò electos dicendos eſſe omnipotentes? aut quoniam idem ipſe dixit, *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*, ibi Ioan. 20. 1. Cor. 15. Ioan. 13. Philip. 4.

Ioan. 12. quoque communicatam fuiſſe omnipotentiam? aut quia Chriſtus dixit, *Omnia traham ad me ipſum*, non eſſe id cũ aliqua limitatione intelligendũ: Quo ſanè modo intelligebat Chriſtus: hoc eſt, eos eſſe trahendos, qui velint ipſi quoque trahi?

Lutherus autem ſatis habens ſuperſeminare zizania, & abire, in maiori Confeſſione, *Nolle ſe* (inquit) *cum quoquam contendere de Vbiquitate, tanquam de re minimè neceſſaria. cùm non alia quærenda ſit ratio corporalis præſentiæ Chriſti, quàm ipſius verba*. Melanchthon verò prodigioſam, & vetuſtati eruditæ ignotam eſſe Vbiquitatem dixit, quam tamen (vti ſupra monſtratum eſt) Lutherus, Eutychen laudans, ſatis approbauit. Id quod ex eo adhuc ſatis liquidò colligi poteſt, quod neq; is, neque Philippus ſuus in Confeſſione Auguſtana, vel in Apologia, Eutychianæ hęreſeos, vti neq; Neſtorianæ mentionẽ fecerint, quam tamen ſuperiorum hęreſum fecerant: eo fuco viſi damnaſſe, quas re ipſa in corde fouebant, ſicuti monſtratum eſt.

Diſcordiæ Lutheranorũ. Chẽnitius Kochlerus Moelinus. Ex Lutheranis deinde ſeſe oppoſuẽre nonnulli miniſtri, atq; vt quidam referunt, Nicolaus etiam Selneccerus. Id ego ſcio, cùm Dreſdæ eſſem, à fide dignis accepiſſe me, eum Concor-

diam,

diã, Schmidelinianæ contrariã, Frãkfordiæ ad Oderam edere voluiſſe, ſed alicuiꝰ hortatu, ne id ludibrio Catholicis eſſet, deſtitiſſe. Alij verò (vt Illyricus) ea de quæſtione dubitârunt. Pau. Eberus Nicolaus Hēmingius, Victor Strigelius. Theſ. ſy 60 de. Bo. 102.

Schmidelinus deniq; ipſe, cum iis, qui homini quadantenus adhærent, neſcius reſipiſcentiæ, Vbiquitatem iſtam mordicus retinuit, quamuis ſexcenties fuerit conuictus. Extat defenſio diſputationis Ingolſtadij habitæ, à Theologis Societatis noſtræ, contra eundem Schmidelinum, edita ab Alberto Sperlingio: ea qua diſputatione Claudius Sanctes Epiſcopus fatetur ingenuè, complura ſe excerpſiſſe, quæ quarta repetitione de veritate Euchariſtiæ aduerſùs Vbiquitarios accuratè eſt perſecutus. Prodijt itē non ita multò anteà Gregorij Valentiæ Theologi noſtri erudita, aduerſùs duas ſectas Vbiquitariorum, & Sacramentariorum, tractatio, quæ penitus Schmidelini diuerticula, atq; commenta nouiſſima retexit, atq; reiecit.

At Miniſtri qui Dreſdæ ante quatuordecim annos cōuenerunt, planè iſti errori repugnârunt. Sic enim inter alia ſcribunt: *Cōmentitia iſta communicatio phyſica, quæ noſtro tempore cum Vbiquitate corporis Chriſti introduci cœpta eſt, vniuerſæ orthodoxæ Eccleſiæ, & toti orbi Chriſtiano,* Dreſdæ anno 1571.

inde

Google

inde vſque ab initio incognita fuit, atque vt damnum a Pontificijs reijcitur, & taxatur acerrimè. Poſteà infra: *Commentitia illa Vbiquitas horrendum in modum corrumpit omnes penè articulos fidei de Chriſto, ac diſcrimen Diuinæ & humanæ naturæ in Chriſto delet, atque euertit.* Nota.

Hæc tum Lutherani miniſtri Catholicos ſecuti. Quæ cùm ita ſint, (fateor) vehementer miratus ſum, cùm Miſnenſium ad humanitatem atque prudentiam natorum ingenia experirer, ſic tamen neſcio qua verecundia, vel reſpectu complures, Chriſtianam mentis vim, & lucem amiſiſſe, vt cum poſt decennium de iſta nouiſsima Schmidelini Concordia, Dreſdæ non vnus conuentus ſit habitus, prorſus cõtrarium decerneretur, & haberẽt pro ſacroſanctis articulis fidei, quæ paulò anteà pro prodigijs, & portentis reiecerant.

Sed age, diſpiciamus adhuc, quanti momenti in re fidei ſit ab Catholico tramite recedere, eaque reuocare in dubiũ, quæ ſemel optimè definita ſunt. Lutherus enim non adeò magnum ſe commiſiſſe facinus exiſtimabat, cùm diceret, Quæſtionem de Omnipræſẽtia humanitatis Chriſti, haud eſſe magni momenti ſed tunc in ſolitas ſpiras ſeſe contorquebat ſatanas,

vt

vt cauda, vel ſibilo peſtilens venenum in multorum animas infunderet. Similiaſtu, & arte (vt huc non inutiliter digrediar) vſus eſt, cùm ab initio per Lutherum conuellere Purgatorium fidem vellet. *Rem enim* (dixit Lutherus) *non eſſe tanti, vt licèt illud eſſe crederet, tamen ad id credendum cogeremur.* Sic etiam de vtraque ſpecie Euchariſtiæ, pugnantiſſimis modis primò locutus eſt. Verùm vbi ferus aper tantillum ſepem aperuit, mox varijs beſtijs aditum in eam patefecit, atque omnia ſuſque deque inuertit, & deniq; vtrique ſpeciei iſtis ambagibus, tanquam per cuniculos veritatè, ac rem ipſam vniuerſam ſubtraxit. Nam qui Laicis Diuina myſteria conficiendi (qui tamen nihil conficiunt) poteſtatem à Deo conceſſam mentiebatur, & Conſubſtantiationis inauditum commentū inuexerat, quid faciebat aliud, quā vitalem Eccleſiæ cibum è faucib. Chriſtianorum eripere, Sacramentarijs autem intereà quidlibet audendi licentiam peſſimo exemplo porrigere, vt & ipſi eandem veritatem altercando funditus euerterent? Iam verò cùm de Purgatorio dubios plurimos reddidiſſet, nullo negotio huc illuc impellere potuit ædificium, vt actis iam tot rimis ad terram proſterneretur. Quam-

Sathanæ aſtus, quo Lutherum in fœdiores errores paulatim præcipitauit

ob-

obrem animæ iam non paucæ ad omnem illam conſcientiæ licẽtiam, non libertatem ſolutæ, purgatorium primò, deinde inferna, poſtremò cœleſtia, Diuinaque pernegârunt. Iſtius ergo Vbiquitatis ſemine, tamquam venenato telo (latenti tamen) iugulum ipſum, vt ita dicam, Symboli fidei petitum eſt. Quod enim nullius momenti erat Luthero, en quò tandem euaſit? Si enim omnia Diuina attributa humanitati Chriſti communicata ſunt: iam Chriſti Domini conceptio, natiuitas, paſsio, mors, deſcenſus ad inferos, reſurrectio à mortuis, aſcenſio ad cœlos, deſcenſus ad iudicandum, è plurimorum animis ſublatus eſt, ipſaque in primis Diuinitas oppugnata. Nam non magis Diuinitatis, quã humanitatis Chriſti erit opus, ipſa mundi creatio (& quidem tanquã ab effectiuo principio) cùm tamẽ hæc vni Diuinitati competat, creaturæ nequaquam: Sic item humanitas Chriſti fuerit ante incarnationem, & ante conditum mundum, ſi æternitas, quæ principio & fine carens, connumeratur inter Diuina attributa, ipſi tribuatur humanitati. Ecquid verò obſtabit, quò minùs æquè in vtero aliarum mulierum acque Beatiſſimæ virginis, eodem tempore fuit Chriſtus? Nam ſi per iſtos Chriſtus (vt homo) per hypoſtaticam

Articuli fidei à Lutheranis ſublati.

Blaſphemia Vbiquitariorum.

vnio.

vnionem omnipotens factus eſt, neceſſe quoque inde ſit, vt vbique adſit. Quæ omnia (vti reliqua pleraque abſurdiſsima, & blaſphema) reijcienda ſunt. Animæ porrò cũ corpore vnio, quæ ſimilitudo à Patribus vſurpata, rationem attingit hypoſtaticam, potuiſſet aliquatenus iſtas diſpellere tenebras, ſi ea, qua decet methodo in Diuiniſſimis iſtis myſterijs (ſicut noſtri Theologi faciũt) progredi voluiſſent. Sicut enim (aiunt) duæ in homine naturæ ſic diſtinguuntur, vt tamen non duas perſonas hominesúe, ſed indiuiduum vnum, ex duplice natura, ſpirituali, & corporea, conſtituant: ita in Chriſto fit, vt non duo Chriſti euadãt, ſed duæ naturæ ſic coniungantur, vt tamen (ſicuti diximus) non confundantur, aut altera in alteram tranſeat, vel commutetur. Ac quemadmodùm anima, cum corpore coniuncta, corpus animatum denominat: ſic Diuinitas cum humanitate, hominem Deum. Præterea, vt animæ cum corpore ſunt quædam actiones communes, quales ſunt ſentire, appetere, triſtari, gaudere, amare, quædam autem propriæ, intelligere, velle: Sic Diuinitas quaſdã actiones, ſeu ἐνεργείας humanitati Chriſti cõmunicat, rerũ nempe omniũ peritiã, & miraculorum effectionem: quaſdam autẽ ſuæ naturę

proprias,

propriaſ, & quas ad ſui perfectionem natura humana non requirit, ſibi reſeruat, cuiuſmodi ſunt Omnipotentia, æternitas, & ſi quæ aliæ ſunt eiuſmodi.

Vt verò anima multa per corpus gerit, per quod legit, ædificat, ferit, plura verò per ſe, ſine corporis adminiculo, adminiſtrat, vt cum quaſi ſoluta carnis contagione, meditatur, & contemplatur æterna: Sic Diuinitas multa per Chriſti humanitatem exercuit, per quam miracula edidit, cœleſtem ſapientiam nunciauit mundo; ſalutem noſtram eſt operata; in Euchariſtia corpus ipſum Chriſti, & gratiam confert, corpora menteſq; alit: Pontificis & mediatoris officium obit, & pleraque alia exequitur maximè ſalutaria. Verùm enimuerò, vt anima non omnia verè, & eſſentialiter cum corpore communicat, ſed duntaxat verbotenus (Corpus enim humanum non dicitur rationis, conſilijque particeps, niſi per accidens: ruruſumque corpus non communicat eſſentialiter mente omnia, quæ ſibi ſunt propria, niſi quadam conſecutione; neque enim ſecabilitatem, morbos, mortalitatem, & ſimilia ei tribuit) ita Diuinitas non vniuerſas ſuas proprietates humanitati largitur; & viciſſim humanitas, ſuas Diuinitati non tribuit, niſi

per

per idiomatum communicationem, hoc eſt, per accidens quodammodò, & impropriè. Sic enim Chriſtus homo æternus dicitur, omnipotens, vbique conſiſtens, quia Deus etiam eſt, cuius hæc ſunt attributa, & quaſi notæ propriæ. Poſtremò, quemadmodum actiones vtriusque toti compoſito verè tribuuntur, quæ alioqui naturis ſeparatis tantummodò conuenirent (ſic enim homo intelligit, vult, ratiocinatur, medicinam facit, negotia exercet, ægrotat; cùm tamen intelligere, velle, ratiocinari, functiones ſint animæ propriæ, ægrotare verò, ſitire, eſurire corporis, reliquæ vtrique communes) ita toti perſonæ Chriſti omnia abſolutè tribui poſſunt, quæ ſigillatim de altera naturarum prædicantur. Chriſtus enim æternus eſt, & temporalis, infinitus & finitus, vbiq; & non vbiq; contraria profectò multa, propter diuerſas naturarum proprietates, in ſe vnum colligens.

Hæc cùm ita ſint, illa interim attentè retinenda ſunt, quę iidem Theologi addunt. In primis, non ſicut anima & corpus hominem ſecùdùm ſubſtantiam componunt, ita Diuinitatem & humanitatem partes eſſe Chriſti conſtituentes. Deinde, ſi vnio Diuinitatis, humanitatisq; æquaret vnionem animæ & corporis, Diuinitas eſ-

ſet

ſet forma humanitatis, eaq; vnio eſſet eſſentialis, cùm tamen ſit tantùm perſonalis. Præterea vnum efficiunt hominem anima & corpus, ſicut poteſtas & actus, ſicut materia & forma: atqui vtraque natura hîc actus eſt, & velut forma. Rurſum ex anima & corpore efficitur tertiū quid, quod nec anima eſt, neq; corpus, ſcilicet homo, vtraq; natura conſtans: ſed Chriſtus tantùm ſignificat vnam perſonā habentem duas naturas. Poſtremò ex anima & corpore fit quoddam, quod neq; proprium eſt corporis, neq; animæ, ſed vtriq; commune: ex natura autem Dei, & humana, nullum ſuppoſitum efficitur, ſed id quod erat Diuinum ſuppoſitum, ſuſtentat vtramq; naturam.

Cùm igitur ab hæreticis plùs quàm ſatis importunè in quæſtionem vocaretur, qualisnā aſſumpta natura humana per vnionem cum Diuino verbo euaſerit, non quidem eſſentialiter, hoc eſt, ex ſe, aut phyſicè; neq; ſubiectiuè (nec enim hac de re agebatur, cū planè cōſtaret non poſſe ſic eſſe, niſi talem, qualis eſt natura cæterorum hominum; ſed ineffabili modo: Patres Synodi Chalcidonenſis, cùm eſſent oculatiſſimi, nec ad Neſtorianos, & Sacramentarios, qui peruersè colligebant, neq; ad Eutychen, atq; Vbiquitarios,

tarioa, qui falſum in argumentando ſumebant, quemadmodum ſuperius demonſtratum eſt, declinârunt. Itaq; ſapienter definiêrunt, per vnionem haud fuiſſe ſublatam naturarum differentiam, ſed vtramq; magis permanſiſſe inconfuſam.

Cùm verò ex iis, quæ diximus, Theologi eam eſſe idiomatum communicationem intelligant, quæ non vni naturæ ea, quæ ſunt alterius, ſed vni ſuppoſito vtriuſque naturæ proprietates tribuit, Gratiam vnionis cordatiſsimè dixerunt eſſe ipſum eſſe perſonale: quod gratis datum eſt aſſumptæ naturæ humanæ in perſona Verbi. Id quòd etſi ſine menſura, hoc eſt, cum tota plenitudine Diuinitatis Verbi fuit datum, ſic tamen fuit, vt ipſa humanitas nullo modo illud ſit, ſed (quod ſuperius quoq; ſatis innuimus) vt ſubſiſtat per illud.

D. Tho. 3 p qu. 6. art. 6.

D. Tho. 3 p. quæſt. 7. art. 11, ad 2.

Eam proinde (de qua locuti ſumus) ſimilitudinem, à D. Athanaſio allatam adhibuerunt dicentes: *Sicut anima rationalis et caro vnus eſt homo, ſic Deus et homo vnus eſt Chriſtus. Quamuis enim (inquit D. Cyrillus) Verbum habitauerit in nobis & dictum ſit, habitare in* C H R I S T O *omnem plenitudinem Diuinitatis corporaliter: attamē intelligimus, eum talē ſibi feciſſe habitationem*

Epiſtola ad Neſtorium.

nem, qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus. At D. Auguſtinus ad Voluſianum: *Sicut* (ait) *anima vnitur corpori, vt homo ſit, ita in vnitate perſonæ Deus vnitur homini, vt Chriſtus ſit. In illo ergo perſona mixtura eſt animæ & corporis, in hac perſona mixtura eſt Dei, & hominis: ſi tamen recedat auditor à conſuetudine corporum, quo ſolent duo liquores ita commiſceri, vt neuter ſeruet integritatem ſuam. Quanquam & in ipſis corporibus, aeri lux incorrupta miſceatur. Ergo perſona hominis, vnio eſt animæ & corporis: Perſona autem Christi vnio Dei & Hominis.* Hæc illi. Quos Diuinitus inſpiratos cũ fidei magiſtros habuerimus, equidem non video, cur iſtam nouorum Atheorum fecem, iam amplius ſaltem apud ſe tolerent ij, qui ſe Chriſtianos vocant, & veram fidem in Chriſtum Dei filium profitentur.

Epiſt. 3. ad Voluſianum. Vide Aug. ad Dardanum. epiſt. 57. Enchirid. c. 36. It. de Trinitate 10. In. cis Lib. de Trinit. & vnitate Dei. Tract. 37. in Ioannem. In fil. Marty. in expoſitione fidei.

Cyrill. cap. 8. libr. ad Cledonium.

(. . .)

ATHEISMVS NONVS LVtheri, Melanchthonis, & aliorum, contra arbitrij libertatem.

CAPVT X.

SED iſti impietati tot errorum varietatibus circumamictæ, tanquã inſidioſiſſimæ beſtiæ, iam omnis larua detrahenda eſt & quando comprobata tot rationibus verita exploditur, obiicienda propriis eſt ægrotorum oculis ipſa prauitas morbi, vt Deus iuſtificetur, ſi minùs reſipiſcere velint, qui diligunt magis tenebras, quã lucem.

Ad ſuperiora igitur ſtratagemata ſatanæ hoc acceſſit etiam, vt cùm reliquæ artes in decipiendis mentibus ſibi non ſucceſſiſſent, iam fuco aliquo inſigniore ſeadornaret, ne terribilis beſtia agnoſceretur, intereà verò ineſcaret innumeros ad perditionem. *Ille* nempè (inquit Lactantius) *inſidiatur vniuerſis; ſed eos, qui Deum neſciunt, errore impedit, ſtultitia obruit, tenebris circumfundit: eos aũt, qui Deum ſciunt, primũ dolis, & aſtutiis aggreditur, vt cupiditate, ac libidine irretiat, & peccatis blandimentis deprauatos* Satanæ artes Diuin. Inſt. lib. 5.

 impel-

impellat ad mortem. Quòd ſi dolo nihil profecerit, vi & violentia deijcere conatur. Hæc Lactantius.

Id ergò in omni hæreſi veriſſimum fuit. Eò autem verſus eſt hoc tempore, quòd habet iram magnã, qui ſcit modicum ſibi tempus ſupereſſe, quo ſuas exerat artes, cæteroquin nocendi peritiſſimus, quòd per tot ſecula profecit ætate, atque perfidia. Itaq; colligit omnia, vt quàm ampliſſimum ſuum reddat Regnum, ac denique mole ſua tanquam fulgur, iterum in abyſſum ruat.

Lutherani verbotenus Deum laudant.

Neq; verò valentiore machina detrahere ad ſecũcta putauit, quã ſi quoſdam eo veneno infeciſſet, Diuinam vt bonitatem obliquè carperent. Quid igitur fecit? Vrſit Lutherum, eiuſque ſectatores, vt eã verbotenus ſummis laudibus extollerent, ſæpeq; illud vſurparẽt, omnia nobis per filium gratuitò donata fuiſſe Mediatoris fidem vnicum ſalutis portum eſſe. Hactehus haud malè. Sed tamẽ hæc ſatanas præmiſit, vt tentato vado, in hominum ſimpliciorum corda altiùs ſeſe latenter immergeret: quos vbi reddidit ſecuriores de neſcio qua fidei non viuæ iuſtitia, ecce tibi laruata beſtia cornibus ſe prodidit, quibus diuinam bonitatem ferire conaretur. Iuſtitiam verò iſtam tantam, nihil tamen in nobis

deniq;

deniq; efficere, niſi imputatione, aſſeruit. Viden' ad Lutheri cauponã hederam ſine vino? Quin verò cum clamare incepiſſet, Spiritum ſanctum nobis eſſe datum, qui gratuita illa donã obſignaret, fiduciamq; nobis, & certitudinem ſuo teſtimonio cõfirmaret, mox alterum erexit cornu, quo Chriſti Domini meritũ ac vim te ipſa tolleret. Docuit enim mox audaciſsimè, Diuinũ eundem Spiritum, non intus cor tangere; non aciẽ mentis illuſtrare; non animos imbuere; neminẽ intus inflammare. Quid ita? Sanè vt ex omnium cordibus, omnis ad pietatem ſtimulus eximeretur: ac protinus ſalutaris ille timor abijceretur, q initiũ eſt ſapientiæ, quiq; vrget, vt a peccatis reſipiſcamus, atq; addit calcar ad ritè colendum Deũ, & ad Chriſti gratiam cuſtodiendam. Quibus fundamẽtis ſubrutis, ecquid in mentibus hominum, aut fidei, aut religionis non concidiſſet. Erexerat igitur primus hoc impietatis vexillum Simon Magus explicuêre Marcion, Cerdon, & alij at qui altius illud ſuſtulerunt, ſeſeque hoc tempore anteſignanos non vocati exhibuêrunt, fuêre Lutherus, Melanchthõ, Caluinus, Beza, & reliqui. Et illi tamen antiquitus nunquam ſunt auſi tam præſens venenum euomere, vt apertè Deũ facerẽt

Maiores hæreticorũ huius temporis.

Digitized by Google

Tertulia. Iuſtinus. Auguſtin.

peccati auctorem. Quinimò eorum nonnulli malueruût duos Deos, duóue principia, boni alterum, alterum mali constituere, quales fuêre Cerdô, Marcion, Manichæus, quiq; Gnoſtici (id eſt ſapientes) vocabantur. Adeò erat adhuc in eis aliquis pudor extrinſecus, ne prorſus inſipientes haberentur.

Qua ratione adducti ſunt hæretici vt Deum autorem malorũ facerent.

Quæres quanam arte adeò euidentem blaſphemiam ſatanas inuexit? Dicam. Illi, cùm liberum arbitrium homini demerent, hominis lapſus Deo ſenſim tribuere inceperunt. cùm verò id facerent, iam Dei bonitatem æternam negârunt. Neque enim, qui Deum eſſe bonum diffitentur, hi vel Deum eſſe fatentur. Qua de tota re acerrimè Tertulianus cùm alibi, tũ ſecundo aduerſus Marcionem libro agit. Id verò vt faciat, docet inprimis bonitatem Dei Creatoris eſſe æternam: præſertim ex hominis, & mundi factura, atq; ex ea, quæ præſcripta eſt homini, lege. Neque hominis lapſum Deo, ſed hominis libero arbitrio eſſe imputandum. *Hæc* enim (inquit) *erit ius Diuinæ gratiæ potentior vtiq; natura, habes in nobis ſubiacentẽ ſibi liberã arbitrij poteſtatẽ, quod αὐτεξούσιον, dicitur: quæ cùm ſit et ipſa naturalis atq; mutabilis, quoquo vertitur, natura conuertitur. Ineſſe aũt nobis τὸ αὐ-*

Tertullia. hæreticis, Deũ auctorem mali cauſantib. aduerſatur.

τεξούσιον

ἀγαθὸν naturaliter, iam & Marcioni oſtendimus. Hæc ille. Sed aliquanto poſt *Niſi enim* (ait) *homo deliquiſſet, optimum ſolummodò Deum noſſet ex naturæ proprietate. At nūc etiam iuſtum eum patitur, ex cauſſæ ſua neceſsitate, tamen & hoc ipſo optimum, dum & iuſtum. Et bonis emmituando, & malo puniendo iuſtitiam exhibens, vtramq; ſententiam bono præſtat, hinc vindicans illud, inde remunerans illud. Sed cum Marcione plenius diſces, an hoc Dei ſit totum.*

Hæc igitur quoq; Tertullianus, quę poſteà rationibus alijs hoc ipſum genus argumenti accurratiſsimè perſequitur, quas ipſe ſummatim huc inſeram. Proſus enim docet; hominr delictum eſſe imputãdum, quem ad rectè viuendum creauerat Deus. Neque proptereà Deo id aſcribendum, quòd afflatus Dei ſit anima, quæ delinquit: quia habet quidem vtiq; anima illas lineas Dei, qua immortalis; qua libera ſui arbitrij; qua præſcia plerunque: qua rationalis, tamen & in his imago duntaxat Dei, non vſq; ad ipſam vim Diuinitatis. Neq; etiamſi in diabolũ transferiberetur culpa, vt inſtinctorem delicti, propterea in Creatorem dirigendam, vt in auctorem diaboli, vtpotè qui Angelus à Deo & bonus factus ſit, non diabolus, id eſt, delator. Por-

rò ſi poſt delictum hominis iudex & ſeuerus fuerit Deus, non ad malitiam, ſed iuſtitiam pertinere. Quæ iuſtitia cùm perpetuò in DEO cum bonitate conſpirârit, non rectè ſeorſum deputari Deum bonum, & ſeorſum Deum iuſtum: imò verò omne iuſtitiæ opus bonitati Dei procurare; quippè cùm timor iudicij ad bonum, non ad malum conferat. Si quando itaq; Deus legatur condens mala: de malis pœnæ, non culpæ intelligi. Iuſtitiam proindè eſſe, atq; adeò bonitatē Dei, quæ ſeueritas videatur. Et iudici non exprobranda, quæ iuſtitiæ accidunt: non magis, quàm medico ferramenta, quæ ſecant, inurunt, amputant, & conſtrictant. Deniq, totum ordinem Dei bonitatis, oſtēdit ex eius miſericordia in errantes, patientia in nō reſipiſcentes, & præſtantia in merentes.

Deinde ad antitheſes veniens Marcionis, etiam ad bonitatem Dei pertinere probat talionis pœnam, ciborum immūdorum prohibitionē, & ſacrificiorum onera. Nec minùs etiam legales quaſque diſciplinas, ne illi momento vacarent à Dei reſpectu. Imò verò etiam rapinam argenti & auri, mandatam à Deo Hebræis in Aegyptios: pluris enim valuiſſe ſexcentorum milium operas per tot annos, & filiorū iacturam, quos merſerant.

Nul.

Nullam verò etiam contrarietatem eſſe in Deo, prohibente Sabbatis operari, & iubente arcam circumferri, etiam in Sabbato. Neq; enim ſimilitudinum prohibitarum legi, refragari ænei ſerpentis, aut Cherubin & Seraphin aureas effigies: quæ longè diuerſas habebāt cauſſas ab idololatria, de qua vetans ſimilitudinem fieri, ſubijcit, Non adorabitis ea, neq; ſeruieris eis: fuiſſe enim etiam rationalem Dei inſtitutionem ſacrificiorum, auocantis ab idolis, quæ tamen rurſus reiecerit. Nō rectè etiam leuem Deū dici, cū reprobat aliquādo probatos, aut probat quandoq; reprobādos: nihil enim magis bono etiā iudici conuenire, quā pro præſentibus meritis, & reijcere, et adlegere. Proindè pœnitentiam apud Deum praue interpretari Marcionē: nā & in Græco ſono (vt potè μετάνοια) pœnitentiæ nomen, non ex delicti confeſſione, ſed ex animi demutatione compoſitum eſt.

Ex his igitur, quæ aptiſſimè ſcripſit Tertullianus, intelligi poteſt, quātum in eo deſudauerit ſatanas, vt tot impietates in mundum importaret: quas antea vel ſolo naturæ lumine illuſtrati Philoſophi quidam, vt Plato, quem citat Theodoretus, aduersùs affectiones gentilium: vel Iudæi; qualis fuit Philo: vel deniq; Apoſtoli, & Irenæ-

Theodoretus li. 5. affec. Græ. Philo, 1 de Agricul. tura & in

Irenæus contra Florinum, & Blaſtum, & Iuſtinus, ac reliqui omnes deteſtati ſunt. Lutherus autem in easdem aſſerendas, ſic toto pectore incubuit, vt ex aſſertione articuli trigeſimi ſexti, *liberum* inquiat *arbitrium eſſe figmentum in rebus, & malum ſine re, quia nulli eſt in manu ſua quippiam cogitare boni, vel mali, ſed omnia de neceßitate abſoluta euenire.* Quod & Poeta voluit quando dixit, *Certa ſtant omnia lege*, & Chriſtus Matthæi ſexto, *Folium arboris non cadit in terram ſine patre veſtro.* Et infrà. *Non eſt dubium, ſatana magiſtro, in Eccleſiam veniſſe hoc nomẽ, Liberum arbitriũ.* Sic Lutherus. Quin verò, vt omnem ſibi, aliiſque viam præcideret ad emendationem, in eadem præfatione ſic fuerat præfatus: *In cæteris articulis de Papatu, de Conciliis, de Indulgentiis, aliiſque non neceſſariis, magis ferenda eſt leuitas, & ſtultitia Papæ, & ſuorum: ſed in hoc articulo, qui omnium optimus, & rerum noſtrarum ſumma eſt, dolendum ac flendum eſt, miſeros ſic inſanire.* Hæc ille. Quibus vides, habitam à ſe fuiſſe pro optimo articulo, & rerum Lutheranarum ſumma, negationem eius rei, ſine qua Dei bonitas & iuſtitia cõſiſtere, vel apparere neutiquam poteſt. Variauit poſteà Melanchthon, modò aiens, modò negans: vt & aliquando

Ii de Trad. fugit. Irenæus cõtra Blaſtum & Florinũ. Vide Euſe lib. 5 cap. 20 Iuſt. Iuſtinus, ſicut qui auctor fuit lib. de quæ. Gentilium & Chriſtiano. Thus Lutheri ſatanica.

Melanchtho nis incõſtãtia.

quando liberum arbitrium fateretũ, aliquãdo autem omnem libertatem, atque contingẽtiam tolleret. Is enim *concedendũ eſt* (inquit) *quòd ſcriptura Apoſtolica tribuat homini, etiam nunc poſt lapſum, libertatem aliquam diligendi ea, quæ ſunt ſubiecta rationi*. Et infrà: *Hæc Manichæa imaginatio* (quæ videlicet libertatem, & contingentiam tollit) *horribile mendacium eſt. & ab hac errore mentes abducendæ ſunt, & docendæ, agere aliquid liberum arbitrium.* Aliquando verò hic ipſe Melanchthon Vallam aduerſus Ecchiũ tutatus, quòd ille liberum arbitrium conuelleret, in locis poſterioribus deinde pugnantia dixit. *Valla* (inquit) *& plerique alij, non rectè detrahunt voluntati humanæ libertatem* Et in Epitome moralis Philoſophiæ, *Stoicas illas* (ait) *de fato, ſeu Vallæ abſurdas imaginationes, quæ propter Diuinam gubernationem adimunt libertatem voluntatis, fugiamus.* In locis poſterioribus.

Sed & alibi contrarium docuit, Deum inquiens cauſſam eſſe peccatorũ. In Cõ. ad ca. 8 Epi. ad Rom. *Sicut enim* (inquit) *fatemur proprium Dei opus fuiſſe Pauli vocationem, ita fatemur opera Dei propria eſſe, ſiue quæ media vocantur, vt comedere, bibere, ſiue quæ mala ſunt, vt Dauidis adulterium, Manlij ſeueritatem. Conſtat enim ex capite primo ad Romanos,*

Deum omnia facere non permiſſiuè, ſed potenter. Ergo nõ eſt (ait) *cur frigidum gloſſema admittamus, Deum mala permittere, non etiam facere.* Et hæc quidẽ eo in loco Melanchthon. At videamus, num ſibi ſemper cõſtiterit, poſtquam videlicet Catholicos Theologos plus aliquid ſapere intellexit, quam eiua Grammatica complectebatur. Is igitur in locis, de cauſſa peccati. *Eſt* (ait) *vera hæc, & pia ſententia, vtraque manu & velutis toto pectore tenenda, Deũ non eſſe cauſſam peccati, nec velle peccatum.* Et infrà: *Nec figura illa verborum in ſermone Hebraico pugnant cum hac ſententia, Indurabo cor Pharaonis, & ſimilia. Certum eſt enim, Hebraica phraſi ſignificari permiſſionem, nõ efficacem voluntatem.*

Ex quibus antitheſibus, nemo ſic truncus fuerit, quin intelligat, quam iſta cohæreant ſecum, & cum ijs Lutheri verbis, in quib. aiebat, Summam eſſe omniũ rerũ ſuarum, in negatione liberi arbitrij. Quin verò iſtos duos, qui confeſſionis Auguſtanæ fabricatores fuerunt, vide mihi quàm bellè eam tutati ſunt, ac docuêre ſuis vel interpretationibus, vel apologijs. Quanti item diſcipulus Melanchthõ fecit infamem illam Magiſtri Lutheri iactationem, qua cum Religioſorũ ſtatum apoſtata oppugnaret, ſic ſcripſit

ptum reliquit. *De mea doctrina ita certiſ ſum, vt per eam & veſter, & Angelorum futurus ſim iudex. Et Qui meam non amplectitur doctrinā, nec poteſt, nec debet ſaluari. Quid dignū tanto feret hic promiſſor hiatu?* Sed audiſtis Thraſonem, ac parturiunt montes, & nati ſunt tot ridiculi mures, qui nunc ſe, ſuaque quotidiè corrodunt. Tom. 7 pa. 411 anno. 22. VVittember.

Quiverò illos ſubſecuti ſunt, Lutheranæ farinæ homines, viſi quidem ſunt interdum nonnihil melius ſapere, cùm docuerunt, Voluntatem à coactione peccandi eſſe liberam, ſpontaneam ſcilicet, qualis eſt Voluntatis actio circa naturalem ſuum finem: attamen negārunt neceſſitate peccandi & ineuitabili, liberam eſſe mentem humanam. Itaque nec fibras, neq; ipſam huius tantæ blaſphemiæ radicem ſucciderunt. Quæ cùm remanſerit, liquidò patet, nullam, per hos fuiſſe vim meriti, gratiæque Chriſti efficacem ad tollendum originale peccatum. Quamobrem & peccati regnum validiſsimè cōſtabiliuerūt, quidquid huic neſcio cuius imputationis, tanquam externi malagmatis vmbraculū, ad tegendam perfidiam admouerint. At nos Catholici & credimus, & propter hoc loquimur, Chriſti Ieſu Mediatoris noſtri aduētum, mortem, gratiam ad peccati deſtructionem ſic fuiſſe Somnio quorum Luther de lib. arbitrio.

 grauidi.

præordinata, vt prorſus illud efficeretur, quod Euangelicis, & Apoſtolicis teſtimonijs grauiſſimis conſtat: Dominum ſane veniſſe, vt ſaluum faceret populum ſuum à peccatis eorum; vt eſſet agnus Dei qui tolleret peccata mundi; vt prædicaretur in nomine eius remiſſio peccatorum, per omnes gentes; vt diſſolueret opera diaboli. Sic item mortem acerbiſſimam pati voluiſſe, vt de peccato damnaret peccatum in carne, vt emundaret conſcientias noſtras ab operibus mortuis; & ad deſtructionem peccati per hoſtiam ſuam appareret. Sic denique Spiritus ſui gratiam potiſſimum ideò in corda noſtra miſiſſe, vt per legem vitæ liberaret nos à lege peccati, & mortis, in qua venũdati eramus, & vt peccatum amplius in nobis non dominaretur, qui non iam ſub lege, ſed ſub gratia ſumus: quoniam ille eſt, qui cùm omnia poſſit verbo virtutis ſuæ, purgationem peccarotum facit.

Matth. 1.
Ioan. 1.
Lucæ 24.
1. Ioan. 3.

Qui ſit benedictus in ſecula.

ATHEISMVS DECIMVS

Lutheri, doctrinam Catholicam, de animarum poſt mortem locis, labefactantis: & Caluini, Deum peccatorum cauſam aſſeuerantis.

CAPVT XI.

CVM verò ex ea peſtilenti doctrina ſequeretur, in renatis, qualiacunque bona, & adeò Chriſtiana opera eſſe damnabilia, mirum eſt, quantos ſatanas in corde Lutheri deſcenſus poſuerit. Nullam enim bonorum operum mercedē fore, hinc ſenſim tortuoſus intulit ſerpens. At ſublata mercēde Chriſtianarum virtutum, & operum, tolleb atur & pena. Vtroque autem hoc ſubmoto, Deus ipſe (quantus quantus nominetenus ab *hæreticis* iſtis vſurparetur) negandus fuerat. Id quod varijs artibus ſemper etiā in Ethnicis, atq; Philoſophis accidit; qui quod in virtute ſummum bonum ponerent, licèt eius perfectionem nondum agnoſcerent, humani tamen generis hoſti omninò placere non poterant. Quare ſic illos eſt perſecutus, vt aduersus eos, qui hac de re melius ſaperent, eaſdem alijs, quas

hoc ſeculo Lutheranis fecit, rationes inſtillauerit. primò Stoicis poſteà Epicureis deniq; Theodoro, Cyreneo, atq; Diagoræ, ſicuti & Protagoræ fecerat. Nam cùm a Stoicis virtutis præmia negarentur, intulit Epicurus, Ne Deum quidem igitur punire mala, niſi remuneraret bona, ac proindè nullã eſſe Deo curam inferiorum rerum. Quod cùm alij excepiſſent, adijcere ſunt auſi, ne Deum quidem eſſe. Tam facilè ruit, qui ſemitam rectitudinis deſerit. Ac quidem puto Carneadi, ſiue alijs eius ſcholæ, nunquam veniſſe in mentem, vt ex ſuorum placitis blaſphema illa Epicureorum, atque Atheorum dogmata ſequerentur. Sed ita fit, cùm beſtia tangit montem, & ad Diuinarum rerum ſplendorem cum luto, & ſordibus accedit. Poterat igitur Lutherus, & reliqui, ijs ſaltem vocibus vti, Mercedis, Præmij, Spei, quibus Chriſtus ipſe vſus fuerat: cuius ſapientia nec ſuæ bonitati derogat, cùm ſua in nobis dona coronat; neque meliores Euangelij fuit interpretes, quàm qui per quindecim ſecula fuerant, expectabat. Quòd ſi quis interroget, cur Lutherus tantò præcipitio oſtium aperuerit, citò me expedio. Quoniam hæreſis ad Atheiſmum, vti ad ſuum centrum, aut ſphæram ſemper properat.

Hæreſis centrum Atheiſmus.

Cùm

Cùm hæc ita ſint, mirum non eſt, ſi quicquid cæleſtium coronarum pijs, aut inferni pœnarum impijs Diuina ſcriptura proponit, ſic ille expoſuerit, vt etiam hinc latiſſima ad Atheiſmũ via complanaretur. Quis enim de inferno, ac reliquis locis, quos recta fides nos docuit, nutare incipiens, iam amplius de religione fuerit certius? Et Sceptici quidem vt Sextus Philoſophus de Pyrrhonijs diatypoſibus inquit, nulli rei incertæ, & controuerſæ aſſentiebantur: imò verò ne tùm quidem dogmata ſtatuebant, cùm voces Scepticæ inſtitutionis pronunciarent, nimirũ vel hanc, οὐ μᾶλλον, hoc eſt, nihilo magis, aut illam, οὐδὲν ὁρίζω, hoc eſt, nihil definio. Quas voces cùm in tanto Religionis negocio vſurpet Lutherus, an Scepticam, non Chriſtianam voluerit ſtatuere Religionem, non nemo intelligit. Certè quæ ad articulos fidei ſtabiliſsimos attinebant, incertiſsima reddidit: reddita facillimè è cordibus hominum, vt fecit, euulſit.

Primùm igitur ſtultitiam Papiſtarum taxat (ſic enim ille pro ſua modeſtia loquitur) *quæ poſt mortem fecerint quinq; loca, infernum damnatorum, infantium nõ baptizatorum, purgatorij, limbũ Patrum. Deinde* (inquit) *in nouo teſtamento addide-*

Digitized by Google

addiderant Paradiſum, propter verbã Chriſti. Hodie mecum eris in Paradiſo: denique cœlum apertum. Hæc ille. Quibus verbis, quantò magis cogito, equidem non video, quid ſibi Lutherus vellet, niſi quòd non ſolùm non curaret paradiſum, & cęlum apertum ſed ſtultitiam hæc eſſe omnia, vt dixit, ita crederet, ac denique ne prorſus impius haberetur, Chriſti nomine (ac ſi ſine vllo loco is eſſet noſter paradiſus) omnem perfidiam, ſublato etiam inferno, tegeret. Sed videamus tam certi Euangeliſtæ, tam incerta, quæ ſequuntur. *Primum* (inquit) *locum dicunt eſſe damnatorum, qui eſt cruciatus ignis æterni. Verùm an animæ impiorum torqueantur ſtatim poſt obitum, non poſſum adfirmare. Quanquam exemplum diuitis epulonis huc facit. Sed contrarius locus eſt 2. Petri 2. de malis angelis, qui ſeruantur ad iudicium: & verba Pauli. 2. Corinth. 5. Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque própria córporis prout geſſit, ſiue bonum ſiue malum. Apparet eos etiam dormire, & quieſcere, ſed nihil adſeru. Secundus locus eſt non baptizatorum infantium. Illos dicunt quidem damnatos eſſe, ſed non pati pœnam ignis, aut vermium. Sed tantùm carere viſione Dei. Illam habent non, habent, qua Deum, & angelos videant, & tamen*

non.

Lutheri hæſitatio in rebus fidei.

Tomo in Geneſim cap. 25. pag. 234 impreſſo Norimber. anno 1555.

non cruciantur. Tertius circulus eſt Purgatorij, in quod nec damnati, nec infantes ingrediuntur, ſed qui credunt quidem, & tamen non ſatisfecerunt pro peccatis. Horum animæ redimuntur indulgentijs. Hinc illa colluuies indulgentiarum, & tota religio Papiſtica. Quartus eſt limbus Patrum, ad quem deſcendiſſe Chriſtum dicunt, & effregiſſe, & Patres liberaſſe, non ex inferno, ſed ex limbo: qui affligebantur deſiderio, & expectatione Chriſti, non pœnas, aut cruciatus ſuſtinebant illos. Hiſce nugis repleuerunt Eccleſiam, & orbem terrarum. nos radicitus iſta omnia euertimus &c.

Hæc quidem vt temerè, ſic blaſphemè Lutherus. Nam Eccleſia Chriſti ex multis Diuinæ ſcripturæ verbis, ex Apoſtolico Symbolo, ex Spiritu Dei, qui eam regit, diſertè teſtatur, & infe roſeſſe ſub terra, & Chriſtum ad Patrum limbum deſcendiſſe, & Sanctos cum Chriſto regnare, ac ſequi agnũ quocunque ierit. Ac verò Iuſtitię Diuinæ rationem poſcere, vt qui actu non peccauerint, nec iiſdem pœnis quibus improbi éxucientur. Purgatorium autem eſſe ſic credit, vt tamen Luthero, & alijs eiuſmodi eum locũ haud obtigiſſe certò ſciat, cùm ad inferna non minus, quàm Dathan, Abiron, & Chore diſcenderint, Vide S. Synodum Florentinam, & Gẽnadium Patriarcham Conſtantinopolitanũ.

Sed

Confeſ. lib. 9 c. 1. & To. 7 li. 2 De anima, & eius origine, c. 4. Habet etiam quædam To. 2 Epi. 80 ad Heſychiũ circa principium, & To. 3 Enchirid. cap. 109. To. 5 de ciuitate Dei, li. 13 cap. 10. Tom. 2 epiſt. 99. ad Euodium Et To. 7 de peccat. meritis & remiſ. lib. 1. [illegible]

Sed audiamus D. Auguſtinum de i-ſtis locis ſic alicubi loquentem. *Nam il-lud quod rectiſſimè, & valdè ſalubriter cre-dit* (Vincentius quidam) *iudicari animas, cùm de corporibus exierint, antequam veni-ant ad illud iudicium, quo eas oportet iã red-ditis corporibus iudicari, atq; in ipſa, qua hic vixerunt, carne torqueri, ſiue glorificari, hoc il-láne tandem ipſe neſciebas? Quis aduersùs Euangeliũ tãta obſtinatione mẽtis obſurduit, vt in illo paupere, qui poſt mortem oblatus eſt in ſinum Abrahæ, & in illo diuite, cuius in in-ferno cruciatus exponitur, iſta nõ audiat, vel audita non credat. Si ergo diuerſa cuſto-dia agentium in officio: ſic diuerſa cuſtodia mortuorum, & diuerſa merita reſurgentiũ. Receptus eſt pauper, receptus eſt diues. ſed il-le in ſinu Abrahæ, ille vbi ſitiret, & guttam non inueniret. Habent ergo omnes animæ, vt ex hac occaſione inſtruam charitatẽ veſtrã, cùm de ſeculo exierint, diuerſas receptiones ſuas habent gaudium boni, mali tormẽta. Sed cùm facta fuerit reſurrectio, & bonorũ gau-dium amplius erit, & malorum tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur. In requie ſunt animæ piorum à corporibus ſe-paratæ. impiorum autem pœnas luunt, donec iſtarum ad æternam vitam, illarum ve-rò ad æternam mortem, quæ ſecunda dici-tur, corpora reuiuiſcant.* Et alibi ad E-

nodium ſcribens: *Quis ergo (inquit) niſi infidelis, negauerit fuiſſe apud inferos Chriſtum?* Hæc omnia D. Auguſtinus, quo loco fuſius limbum primùm oſtendit.

De paruulis autem non baptizatis ait idem ipſe D. Auguſtinus: *Poteſt proinde rectè dici paruulos ſine baptiſmo de corpore exeuntes, in damnatione omnium mitiſſima futuros. Multùm autem fallit et fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apoſtolo, iudicium ex vno delicto in condemnationem.* Et paulò poſt. *Per vnius delictum in omnes homines ad condemnationẽ.* Sed quam vidimus teterrimam iſtam in Luthero doctrinam herbeſcẽtem, iã vberes ſpicas in Caluino proferentem cernamus. Cùm enim duo illa peſſimè declaraſſent, naturæ noſtræ corruptionem, & Dei præſcientiam: ex iſta potiſſimùm Caluino ſatanas præcipitium fecit ad apertiſſimos Atheiſmos. *Deum enim aſſerit voluntate efficaci, ſiue actiua, non permiſſiua tãtùm, velle ipſum peccatum. Neq. verò hoc tã ad ſuos fines ordinare, quã operari in nobis: quin verè ſic operari vt nos excitet, atq. re ipſa præmoneat, ne (quod Catholici dicunt) putemus à Deo duntaxat nos deſeri, aut Diuina interdum gratia in peccando deſtitui. Imò & hoc ampliùs, ad peccandũ nos à Deo deſtinari, ac neceſſitate plùs quã fatali impelli.*

Cal. lib. de prædeſtinat. in Epiſt. ad Ephes. 1. cap.

Bezæ eadem adhuc operoſiùs ſcripſit, eo libro, quem aduerſùs Sycophantam, hoc eſt, Caſtalionem inſcripſit, & de hac tota re ſuos illos, quos iam ſe comperiſſe iactabat Aphoriſmos (rectiùs Atheiſmos) eſt perſecutus. Eorum autem quarto ſcribit, *Dei conſilium non ſolùm in eo eſſe ſitum, vt gubernet, ac rectè dirigat opera creaturarum ſuarum, ſicut* (inquit) *Pallas Pandari ſagittam direxit, ſed vim ei operantem, atque efficientiã in omnibus rebus attribuit*. Vigeſimo autem tertio, *Deum dicet ita per ſuas creaturas, quæ ſunt eius organa operari, vt eas non tantùm ſinat agere & operari, & earum actionum exitum dirigere ſed excitare, impellere, monere, regere, quodque adhuc deterius eſt, eò illas creare, vt faciant quicquid ſtatuerit*. Ac tamen poſteà ſubdit, *hoc quicquid eſt, à Deo rectè, ac ſine vlla iniuſtitia fieri.*

. In quo vides infamem Atheiſmum, qui vbi ſceleratiſsimè Deo cauſſam omnium ſcelerum efficaciſſimam aſcripſit, mox illum breui encomio laudat. Quod ſi quæras vnde in tantam veſaniam impij ceciderint, ex Luthero quidem primùm id factum eſt, qui oſtium (vt dixi) tantæ nequitiæ patefecit. Deinde ex infixa altius, quàm oportebat, in Caluini corde praua opina-

pinatione de prædeſtinatione Dei ad malum. Atqui & ex iis, quæ ſuprà diximꝰ, quæúe ex Tertulliano aduerſus Marcionem attulimus, peſtilens iſta doctrina corruit. Cùm verò vix vnquam ne iis quidem, qui ſolo naturæ ductu agerentur, tale aliquid in mentem venerit, ſapienter Theologi vniuerſam hanc rē explicuerunt, vt quoniam arbor bona malos fructus facere non poteſt, & radix ſi ſancta ſit, ramos quoque ſanctos eſſe oporteat, ac Deus lux ſit, nec tenebrę in eo vllæ eſſe poſſint: propterea ſanctiſſima Dei voluntas à peccati (quatenus deformitatis, & defectus à recta regula ſeu rationis, ſeu voluntatis Diuinæ vel operatione, vel volitiōe, vel iuſſione liberrima ſit. Sed & Caluinus (vt mentiretur iniquitas ſibi) cùm contra Libertinos, & Anabaptiſtas ſcriberet, à veritate coactus eſt fateri, tria eſſe, quæ in ſua illa blaſphemia laterent venenā, quæ ipſemet vocat valdè execranda nimirum, ſi Deus auctor peccati ſtatuatur. Nihil enim, ait, inter Deū & ſatanam diſcriminis eſſe futurum: homines poſthac tāquam bruta præcipites, nullius nempè conſcientię freno, in peſsima quæque ruituros: Quæcunque facinora approbatum iri, tanquam res honore, laudéue digniſſimas, ſtupra nimirum, homicidia, ſacri-

Caluinus cap. 13 aduerſus Libertinos. Ann. 1555. 5. Aprilis præſentibus miniſtris, quorum præcipui erant Andreas Zebedeus, Niuonenſis miniſter, & Ioan. Angelicus miniſter Burſini.

crilegia, cæteraq́ adhuc abominabiliora. Iudicet igitur ſeipſum de ſuo ore impius: & qui vel ab ipſo Bernenſium Senatu eo de articulo damnatus eſt, ſentiat nunc, quàm fidam ſatanæ remuneratori operam præſtiterit. Cæterùm qui præter antiquiſſimos Patres aduerſus hunc teterrimũ Atheiſmum (qui quidem maximè viget inter hæreticos penè omnes, & in Anglia potiſſimum regnat) calamum, & ſtudium acuerunt, hi præcipui fuerunt, D. Thomas, cæteriq́ue ſcholaſtici doctiſſimi, vnâ cum Valdenſi aduerſus Viclephum: Sanctes item proprio Gallico libro. Quem imitatus Thomas Stapletonus, accurratiſſimè (vt ſolet) impoſturas Caluini retexit, quibus tantam impietatem callidè tegere satagebat.

D. Tom. 1. par. quæſt. 23 art. 16 & quæſt. 19 ar. 9. ad arg. Ieſ 22 quæſt. 79. art 3. & quæſt 87 art. 1. Thom Valdenſis 10 doctrinali fidei lib 1 ca 28. Sanctes tractatu des Atheiſmes de Caluin. ar. 10. Que Dieu n'eſt point autheur de pechez. Tom Stapleto. lib. de iuſtificatione per totum, vbi egit de cauſis peccati.

ATHEIS-

ATHEISMORVM COLLVVIES *à Luthers & Caluini diſcipulis Nearianis, Sabellianis, Samoſatenicis, & Ebionitis in orbem inuecta.*

CAPVT XII.

SED quam diximus in Luthero impietatem appauiſſe herbeſcẽtem, in Caluino autem ſpicas (ſeu potiùs ſpinas) proferentem, iam videbimus in nouis Arianis, Sabellianis, Samoſatenicis, & Ebionitis ſic maturuiſſe, vt illud in eos quadrare poſsit, quod inquit Pſaltes: *Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ terræ.* Pſalm. 103. Quàm primùm enim ceciderunt iſtæ hæreſum tenebræ ſuper bonam Germaniæ, ac Galliæ partem, exiſtiere ex antris immanes feræ, quærentes, quos deuorarent, & ſua quæque aconita euomentes. Tum apertum bellum indictum eſt Deo, duoque à ſatana Geneuám, atque ad Bernates Heluetios, tanquam ad propriam officinam miſsi ſunt; reliqui in Poloniam, & Vngariam, atque in Tranſyluaniam iuêre, quòd hæ Prouinciæ Maometanis proximæ, peſti-

peſtilentibus, quibusque Atheiſmis fouendis, & propagandis materiam, vires, tutelam, eſſent ſuppeditaturæ. Nos commentarijs Tranſſyluanicis, quibus eam hiſtoriam à mille quingentis annis vſq; ad nos perſecuti ſumus, & ea quæ de iſtis Atheorum dogmatibus ipſi vidimus, ob oculos omnium poſuimus. Nunc autem, quando, quoſue loco, & per quos vniuerſa colluuies Atheiſmorum, hoc vno ſeculo ex ſeminibus Lutheranis & Caluinianis erupit, dicendum eſt planiùs. Sic enim ſatanæ aſtus liquidiſſimè ad Dei gloriam innoteſcet, & vnuſquiſq; intelliget, quam vera illa ſint, quæ Diuina Scriptura præmonuit: *Qui modica ſpernit, paulatim decidet*; quæ ſic D. *Auguſtinus*: *Quomodo enim* (inquit) *coluber non apertis paſſibus, ſed ſquamarum niſibus repit, ſic lubricus deficiendi motus minutatim occupat.* Anno igitur huius ſeculi trigeſimo ſecundo, Michael Seruetus Hiſpanus apparuit, qui aduerſus ſanctiſsimam Trinitatem, Deique eſſentiam dimicationem ſuſcepit. Nullam enim eſſe diſtinctionem perſonarum in Diuinis blaſphemauit: Atheiſmum Praxeæ iam ante mille & quadringentos annos à Tertulliano, & alijs expugnatum, ab inferis reuocans, ac Noeti, & Sabellij, quæ à D. Augu-

8 Aug. li. 11. de Trin. ca. 10. & 11. Seruetus lib. 5. de Trin. ſecūdū pa. 180. Et in dialogo primo pa. 219. & in reſponſ. ad ar. 8. ex his, quos collegerat Caluinus. Et miniſtri Tranſſyluanici li. 2. c. 4. Aug. lib. de hæreſibus

Auguſtino recitantur, Pauli item Samoſatẽni, atque Photini hæreſes ſuſcitans, ſicut oſtendit S. Hilarius. C. adiecit: Chriſtum ante Beatiſsimam Virginem nihil, ſed ſolùm ideam in mente Dei fuiſſe, quomodo nos fuimus ab æterno. In quo Ebionem, & Cerinthum, Samoſatenumq́, & Photinum licet agnoſcere quamuis a Praxæa, & a Noẽto diſſentiret, qui Chriſtum aſſerebant eſſe æternum, & Patris perſonam cum Filij perſona confundebant, vnde & Patripaſſiani vocati ſunt. Sed & Deum Patrem ſic homini Chriſto ſuam cõmunicaſſe Diuinitatem ſenſit, vt non per æternam generationem, ſed per vnitionem gratiæ fuerit quidem Deus, at factus, at temporalis, at minor Patre. D. Neſtorij itaque laqueo, præter aliarum hęreſum nodos, implicitus eſt, docentis, Chriſtum fuiſſe Deum per inhabitãtem Deum, tanquam in templo. Denique hic Geneuę flammis E traditus eſt, à Caluino, qui hanc hiſtoriã conſcripſit, homo vt auram inanis glorię vndequaque captans, ſiue ne ſibi quæſtus periret, ſi quis alter nouator Geneuenſem thronum ſubriperet, ſatanæ officium diligenter exercuit; qui ſolitus eſt ſic amicos per alios amicos ſuos accipere.

At & e triennio poſt, eâdẽ in ciuitate Gene-

Parag. 44. & 45. Hilarius de Synodis.
C. Seruetus li. 3. pa. pr. de erroribus Trinit. Tractatus autem ... li. 2. c. 5. & 4. ... li. 1. c. 25. & 26.

D. Theodo. li. 4. hæret. fabularum.

Anno 1553.

Anno 1558.

te Geneuæ, ſatanas nouum cudit Arianiſmum, per Valentinum † Gentilem, Gribaldum, & alióſ, Gentilis autem eo in errore deprehenſus, † coactus recantare, id fecit. Mox fugiens Cracouiam, quæ Poloniæ minoris eſt ciuitas, Paulum Pſeudopaſtorem Cracouieſem ſeduxit, & ex improbo Caluiniſta, facilè peſſimū fecit Arianum. In habentibus enim Symbolum facilis eſt tranſitus. Itaque & non dubia ſpe metendi id, quod ſeminabat, dum diligenter in hoc incumbit, à Zuinglianis † necatus, eam tamen peſtem reliquit in Polonia viuam, cuius hæc erant præcipua capita.

† Patrem, & Filium, ac Spiritū ſanctum tres eſſe æternos ſpiritus, eſſentiali numero differentes. Antiquas enim illas ſordes & ipſe cotraſit eorū, q à Theodoreto † Peratę vocari, docebant tres perſonas eſſe tres meotes, & tres Deos quem errorem poſtea exceperunt ferè antè annos mille † Philoponus, & recentius Abbas Ioachimus atque alij, quos omnes Lateranenſis Synodus damnauit.

Deinde † Patrem eſſe longè maiorē Filio, ac Spiritu ſancto. Patrem enim aiebat eſſentiatorem, reliquas duas perſonas eſſentiatas, Arianos ſecutus: cuius hanc ipſam hæreſim, à Synodo Nicæna conuictam, & condemnatam fuiſſe.

† Benedict Aretius, de ſupplicio Valentini.
† Acta publica Geneuæ.
† Ann. 1566
† Gentilis protheſi 20. & 32. & Benedictus Aretius.
† Theodo. de fabulis hæreti. lib. 1. ca. 18.
† Suidas in verbo Philoponus Niceph. li. 18. ca. 47. Abbas Ioachimus libro contra Lombardū ſuē. & Synod. ca. 2. in Decreta libr.
† Protheſi 8. & 10. 11. 24. 28. 40. & Anti tert. 0 libro Anti. pag. 26.

fuiſſe, † Epiphanius præter alios meminit. † Epiphan. hæreſi 69.

† Sed & aliam adiunxit hæreſim, cùm Filiũ, ac Spiritum ſanctũ docuit eſſe ex nihil vel ex tẽpore, non ab æterno productos. Id q; † Ariani antiquiores prædocuerãt, Filium atentes creaturam eſſe, & factum ex non extantibus: licèt poſtea recentiores (vt aliæ ſemper inter iſtos ex alijs ſciſſuræ erũpunt) cœpiſſe eſſe Filium aſſeruerint. † Protheſi 19 dcat. † Auguſt. de Trinita li. 6 ca. 1. Et contra Maxim. libro 1.

His ergo fundamentis iactis, cœpit ſuperſtruere ſatanas, quod ſibi propoſuerat, vixq; ſeptenniũ agebatur, cùm ſatis lignorum ad excitandam flammam ſibi viſus collegiſſe, fecit, vt colloquium in Polonia noui Ariani peterent iis de rebus, quæ ad religionem ſpectabant. Petitum igitur obtinuerunt, non bono exemplo, magno ſanè damno, tam inſignis & pij Regni Ex iis verò, quæ Petricouiæ acta ſunt, vbi locus conuentui delectus eſt, intelliget quiſque cordatus, quonam res euaſerit, & quantum perfidia ſit audax, niſi freno veritatis, ac iuſtitiæ cohibeatur.

SVMMA COLLOQVII cum nouis Arianis Petricouiæ in comitijs, in Regno Poloniæ habiti 1566. ante Dominicam, qua dicitur Lætare.

CAPVT XIII.

Oppugnatur hæc enunciatio Pater, Filius, & Spiritus ſanctus ſunt vnus Deus. Quaſi vnius Dei nomine ſolus pater intelligendus ſit.

CVM Petricouiæ comitia haberentur, in quibus de ſalute Reipublicæ contra immanem hoſtem Moſcum deliberabatur, placuit magnæ nobilitatis parti, Rege Sigiſmundo permittente, publicum colloquium de religione inſtituere. Primũ igitur ex parte altera erãt ſelecti quatuor teſtes futuræ actionis viri illuſtres, duo ex minore, totidem ex maiore Polonia. His adiunctus erat Scriba, vir nobilis. Totidem fuêre Aduerſariorum & teſtes, & miniſtri, quorũ miniſtrorum hæc ſunt nomina: Gregorius Paulus dux hæreſis Tritheitanæ, Luthomirius, Pacleſius, Hominus, Scriba verò homo nobilis, qui cõtra duas epiſtolas Caluini ad fratres Polonos ſcripſit, Ioannes Cazanouius. Sed quęſtio erat de præſide, quis, et an vnus eſſe deberet. Placebat alteris, vt alternis diebus, vnus ex vtraq; parte præeſſet: vbi cùm diſcordes eſſent,

tan-

tandem duo electi ſunt, vnus vnius, alter alterius partis. Porrò cùm iam ad rem ipſam accederent, ſummus Regni Magiſter, quem Marſchalcum vocant (is autem erat vnus ex teſtibus) præfatus eſt, & ad colendam pacem, ac reditum, Aduerſarios inuitabat, his verbis ſubiectis: Iā igitur, inquit, conſtituta propoſitione, qua de agendum eſt, in Dei vnius & Trinitatis nomine exordimini. Vbi protinus quidam eorum toruè inſpiciens reſpondit: Nos verò hîc non dicimus, Amen: Neque enim nos nouimus iſtum Deū Trinitatem: Tum alij: Nulla iam alia (inquiunt) propoſitione nobis opus eſt, cùm ſe hæc obtulerit. Nos autem, Deo fauente & volumus, & parati ſumus demonſtrare, quòd Spiritus ſanctus non alium nos Deum in Scriptura doceat, niſi ſolum Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, id eſt, Deum vnum in Trinitate. Is erat ad rem acceſſus, verùm vt eò meliùs res ipſa percipiatur, poterit tota iſta actio in tria capita diſtingui.

I. In primis quatuor ſeſſionibus nihil aliud, quàm veræ ac puri verbi Dei teſtimonia in medium afferebamus, idque ideò, quòd Aduerſarij ſententijs verbi Dei gloriari, ſeque iactare apud vulgus ſoleant, vt illud tantò facilius decipiant, inq; hæreſes inducāt.

Primùm igitur legebatur noſtrũ ſcriptum, cuius hæc erat ſententia. Nos quidem, ô amici, haud difficulter poterimus vobiſcum eam rem tranſigere. Nam vbi primùm Biblia aperueritis, & initium veteris & nouæ legis conſideraueritis, ſtatim offendetis id ibi afferi, quod vos pernegatis. Sic enim Geneſis primo Scriptura loquitur: Faciamus hominem ad imaginẽ noſtram. Noſtram, inquit, nõ meam. poſteà verò addit, Et fecit Deus. Nouæ autem legis initium hoc eſt: Verbum erat apud Deum, & verbum erat Deus. Videtis, vt in veteri lege loquatur, vnus Deus, tanquam de tribus: hic verò, quòd Filius verbum æternum (Nam quod ab initio erat, æternum eſt) erat apud Deum: & erat idem, non alius, vti vos perperam interpretamini, Deus. Multa & alia ſunt nobis verbi Diuini teſtimonia: verùm ne longiùs progrediamur, videtis, vt ſtatim ab ipſo Bibliorum principio redarguamini? Iſti verò ſecundo conſeſſu ſcripto noſtro reſponderunt, quòd ipſorum reſponſum, quàm à nobis tertio ſcripto funditus euerſum fuerit, ille demum intelliget, quicunque illud leget. Sed & extremum eorũ reſponſum idem teſtatur. Vbi cùm iam planè nihil directè reſpondere poſſent, obiecerunt nobis quaſdam equipollen-

pollentes enunciationes, minimè ad rem pertinentes, & quaſi ex alia theca petitas laterat primus inſultus colloquij quatuor actibus abſoluti.

II. In ſecundo conflictu, tanquam in tabula depicta, conſenſionem primitiuæ Eccleſiæ, ad noſtra vſq; tempora deductã, quam manifeſtiſſimè demonſtrauimus. Nempè quòd nõ alia vnquam doctrina in Eccleſia Dei viguerit, quàm qua filius Dei eſt verus Deus. Nemo eſt autem qui neſciat, nõ niſi duos poſſe eſſe Deos verũ aut falſum. Quod ſi filius Dei verus eſt Deus, non poteſt eſſe alius, quàm vnus ille, quem concordi conuentu celebrat vniuerſa ſancta Scriptura. Audi Iſrael. Dominus DEVS tuus vnus eſt. Et, Ego ſum Deus, ante me non eſt alius Deus, & poſt me non erit, & præter me non eſt. Hic Aduerſarij huic noſtro veterum Eccleſiarum cõſenſui, contrarias eorundem ſcriptorum ſententias oppoſuêre, quibus tamen nihil oſtendebant, nec quidquã aliud aſſerebant, quàm illud ſuum: Vnus eſt Deus Pater. Quas ſententias vbi ad ſatietatem vſq; recitaſſent, ſtuduimus eas paucis verbis refutare. Cõcedimus quidem, dixerunt noſtri, vnum eſſe Deum Patrem, ſed Deum Patrem ſapientem, & ſpirantem, hoceſt, vnum cum Filio, & Spiritu

ſancto. Ad quæ illi: Quandoquidem (inquiunt) Patrum teſtimonia tam veſtra, quàm noſtra vera ſunt, conſequens erit, vt iſti Patres ſibi ipſis ſint contrarij. Faceſſant igitur iſti. Nos verbo Dei inhæreamus, quibus Orthodoxi. Vos verò, inquiunt, quemadmodùm neque verbum Dei, quod vobiſcum faciat, ſicut iam oſtenſum eſt, ita neq; conſenſum Eccleſiæ, quo magis confirmemini, habere poteſtis. Patres autem illi ſancti non ſibi ipſis aduerſantur, neque enim amentes fuere, nec bilingues, vti vos eos traducitis: ſed ad ſcripta eorum intelligenda, neceſſe habetis arcaha quadam claue. Hic vbi clamantes aſſeuerâſſent, eos ſibi ipſis eſſe contrarios: noſtri illis propoſuerunt ex iiſdem Patribus deſumptos eiuſmodi locos, contra quos nihil poterant mutire, quibus in locis ſeipſos interpretantur, & declarant manifeſtè; videlicet, nihil inter duo enunciata intereſſe, imò æquipollentia eſſe, Vnus eſt Deus, hoc eſt Deus Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, & vnus eſt Deus Pater. Nam illi ſemper intelligunt Deum Patrem eſſe vnius cum Filio, & Spiritu ſancto eſſentiæ, prout Tertullianus habet: Nominatur, inquit, Deus Pater, intelligitur & Filius, etiamſi nõ nominetur. Hic erat finis alterius congreſſus, tribus actib. abſoluti.

Breuſ quomodo[illegible] Patres [illegible] Tranſſilanta

III. Por-

III. Porrò in tertio cōflictu ad hiſtorias ventum eſt. Nam vbi & teſtimonijs verbi Dei, & conſenſu ſanctæ Eccleſiæ conuicti eſſent, receperunt ſe ad hiſtorias, quas iam in promptu habebant: quas illi cùm proferrent, ſtuduerunt potiſsimū duplici turpiſsima reprehenſione fidei Chriſtianæ auctoritatem derogare. Prima fuit, cùm pertinaciſsime aſſererent, quaſi hæc noſtra fides in Niceno primùm concilio fabricata, & in lucem edita eſſet. Altera cùm dicerent, quaſi magna vi à Cæſare Conſtantino, & ab illis Epiſcopis conſtituta, atque ſtabilita eſſet, vbi ſe dolore affici profeſsi ſunt, ob cauſſam illorum quoq; diſcipulorū Arij, nolentium approbare verbum Homouſion, carpentes ſanctos illos Patres Athanaſium, Cyrillum, Auguſtinum, Epiphanium, Chryſoſtomum, & illos præſtantes Imperatores, Gratianum, Valentinianum, & Theodoſium, qui ſuis Edictis fidem Chriſtianam ſanxerunt. Quæ omnia ſcripto complexi nobis obtruſerunt, In quo ſcripto palam vituperârunt Concilium Nicænum, ſanctos Patres, & pios illos Imperatores, fidemque eorum: contrà verò comprobârunt concilium Arianum Syrmij habitū, eique ſubſcripſerunt, laudantes tam diſcipulos illos Arij, fidemque ipſo- De Ror Cōcilio lege Niceph. li 9. cap. 32.

rum, quam Conſtantium Cæſarem fautorem Arianorum. Hæc nos vbi audiuimus, ſcriptumque eorum magno cum animi noſtri dolore accepimus, huiuſmodi eos verbis poſtremo conſeſſu allocuti ſumus: Nō ſine graui animorum noſtrorum mœrore, id ex vobis amici intelleximus, quòd vos palàm profitemini Arij eſſe amatores. Nos verò omninò parati eramus demonſtrare fidem veſtram, quàm ea recens, quàm vana ſit, non tantū ſanctis literis, conſenſu Catholico, ac hiſtoriis, ſed quocunq; tandem voluiſſetis ſcriptorum genere. At quoniam expreſſis verbis conteſtati eſtis, vos Arianarum partium fautores eſſe, præcluſiſtis iam hoc pacto viam & nobis vobiſcum, & vobis nobiſcum deinceps hiſce de rebus diſſerendi. Non enim vos latet, quàm Arius fuerit hoſtis omnis Catholici nominis. Nobis autem, qui exigua fidelium pars ſumus, neq; conuenit, neq; nos decet, cauſſam totius orbis Chriſtiani tranſigendā ſuſcipere. Quod ſi faceremus, neminem eſſe exiſtimamus, qui non hoc nobis vicio potius vertat, quàm tribuat laudi: præſertim cùm & Apoſtolicis mandatis, & legibus Romanis ab eiuſmodi curioſis quæſtionib. arceamur. Attamen ecce vobis ſcriptum, quo oſtendimus, non ex mutilatis,

Vt quomodò Aduerſarij cōtra Trinitarios, Catholico more ſe tueri conantur.

tis, ſed certis & fidei probatæ hiſtoriis, verbum Homouſion, atq; adeò doctrinam de Deo vno, & Trino ante Nicænum Concilium fuiſſe; illosq; trecentos decem & octo Epiſcopos, qui illic aderant, nihil aliud, quam antiquam, & à maioribus acceptam fidem (quos, nos neſcimus, quid noui inuexiſſe putetis) clariorem reddiſſe. Sed neq; vis cuiquam, vti vos exiſtimatis, vlla illata eſt, quod teſtatur hiſtoria Socratis lib. 1. ca. 8. Ad hæc omnes hiſtorici teſtantur, Conſtantinum illũ Religioſiſſimum Imperatorem nihil auſum fuiſſe in conſeſſu illo ampliſſimo eloqui, niſi prius ab Epiſc. petita venia. Vos verò, cùm omnia perperã interpretemini, Dei ideò vindictam aliquando experiemini. Iam verò videmus, nullam nobis ampliùs eſſe ſortem in hac hæreditate.

His illi auditis, vale nobis dixerunt, & verbis, & ſcripto. Hic verò cùm vnus ſurrexiſſet ad precandum omnes cohortatus, Deum Aduerſariis propitium precatus eſt. Tandem cùm finis actioni imponendus eſſet, cecinimus vulgatum Hymnum ſacroſanctum in hęc verba: Deo Patri & Filio, & Spiritui ſancto, omnipotenti Deo laus ſit, & honor perpetuus, Amen. Vbi ſtatim Aduerſarii, cùm hæc verba ferre non poſſent, cœperunt, ſeſe ſub-

ſubducere, oegaotes ſe velle dicere. Amen.

Is fuit finis colloquij. Deinde die Dominico, qui Lætare dicitur, conuocatus eſt voluerſus nobilium cœtus, vt rē geſtam agnoſceret, vbi ſummus Regni Magiſter, ex conſenſu reliquorum teſtium, profeſſus eſt, totū negocium, ita quemadmodùm hîc perſcriptum eſt, geſtum, atq; tranſactum eſſe. Idq; ipſimet etiam teſtes cō probârunt.

Colloquij cum Trinitarijs finis.

VELITATIONES ALIAE Arianorum, & Antitrinitariorum in Tranſyluania, Aduersùm Deum.

CAPVT XIIII.

ET hæc ſanè agebantur in maiore Polonia, cùm interim in Tranſ-ſyluania noui indies cudebantur Atheiſmi, mutuaſque ſibi operas præſtabant Sarmatæ, & Daci. Non diu igitur poſt, prodiſit peſtilentiſſimus liber, quem bipartitum de falſa & vera vnius Dei Patris, & Filij & Spiritus,

ritus ſacti cognitione inſcripſere, qui ſeſe dictitabant Miniſtros Eccleſiarũ in Sarmatia, & in Tranſſyluania: Vt verò popello fucum facerent, conſentire inter ſeſe vtriuſque eius Regni Miniſtros, initio libri placuit addere. Quo libro quoniam plurimi ad æternum interitum faſcinati ſunt, expedit omninò altius repetere quædam, quæ ſatanæ nodum aperiant, quem tam horrendis blaſphemiis inſinuandis adhibuit: tum verò, quid liber ille contineat, dicam.

A latere Ioãnis *Sepuſij* adoleſcentis, Tranſſyluaniæ Principis, Medicus nõ diſcedebat, qui olim in Tranſſyluaniam venerat, & Georgius Blandrata vocabatur. Hic iam vſque ad fæces epoto Serueti, & Valentini Gentilis veneno, operam dabat, vt latè diffunderetur. Principem igitur, quem vtriuſque ſpeciei prætextu, à fide Catholica auerterat, ſenſim in Lutheraniſmum, tanquam in ſecundum gradum præcipitij deducit, Dionyſij Alexij Lutherani concionatoris opera, quem cùm Claudiopoli paſtorem ageret, ad id munus à Principe in aulam euocari curauerat. Vbi verò Principem ea in hæreſi ſatis promotum videt, Dionyſium ſubmoueri ex aula, & in eius locum Franciſcum Dauidis ſubſtitui curat. Hic enim è Catholico

Aſtus hæreticorum in Principe inficiendo ſua labe.

Franciſci Dauidis in religione inconſtantia.

E 7 factus

factus Lutheranus, mox in Caluiniſmum ruens. paulò poſt, Blandratæ, & aliorum inſidijs, in Arianiſmum, deindè & in Samoſateniſmum decidit. Aulicis autem quibuſdam interioribus, & apud Principem gratioſioribus, ſecretò hac ipſa labe iam aſperſis, paulatim Caluini dogmata Principi propinantur, quæ cum temerè hauſiſſet, ſat commodè in Arianæ impietatis barathrum præcipitârunt. Adiuuabat infauſtum rei progreſſum Medicus alter Italus Franciſcus Stancarus, qui medicinam ſpecie profitens, re ipſa ſatanæ regnum propagans, & in Proceris Hungari domibus latitās, eadem quoad eius fieri poterat venena ſpargebat. Pertentatis igitur alijs, cùm (ſi ad ſuas impoſturas acceſſiſſet auctoritas Principis) cogitaſſent rem multò vlteriùs proceſſuram, Frāciſcum Dauidem eò adigunt, vt præſente Principe ſanctiſſimam Trinitatem ex ſuggeſtu perneget, Chriſti Dei filij Diuinitatem blaſphemet, ſicut in æde D. Petri Segeſuariæ fecit. Id autem vt res magis innoteſceret, & noceret, reſeruauerant in tempus Comitiorum, quæ in ea Tranſſyluaniæ ciuitate, anno huius ſeculi ſexageſimo ſexto, erant habenda. Prædicatam impietatem alij libenter exceperunt, alij deteſtati, ſed pauci hiſcere auſi ſunt,

ſunt, ob reuerentiam Principis. Tunc Lutherani, & Caluiniani inter ſeſe agere, vt Eniedi, & Albæ Iuliæ, Arianos ad diſputationem prouocarent, haud intelligentes, vbi fidei vnitas nõ eſt, veritatem inde haud poſſe eluceſcere: hæc verò ſi deſit, inde quoq; longiſſimè abeſſe Deum. Et ſanè niſi Dominus ædificauerit, fruſtra laborant, qui cùm extra Eccleſiam ſint Eccleſiã putent extuere. Tum igitur Conſiliarij politici ad Principem facilè ſe adiunxerunt, quem quò magis ruere cernebant, eò magis, grauiore peccati mole impulſi, & ipſi ruinas acceruabant. Porrò veriſsimum illud eſt, Agentes, & conſentientes pari non ſolùm pœna, ſed priùs culpa puniti. Intereà ſuis calcar addebat ſatanas, vt Tranſſyluaniæ finib. haud cõtenti, in Vngaricam quoq; planiciem deſcenderent, in qua virus illud ſpargerent: Ij igitur diabolico ſanè aſtu, vnâ cum Principe Varadinũ ad diſputationem deligunt. Cõuenêre Miniſtri reliquarum hæreſum, Petrus Melius Dobricinenſis, Petrus Caroli, Georgius Czegedius, & alij eius farinæ Ibi poſt vehementem vtriuſque contentionem, Franciſcus Dauidis, auctoritate Principis nixus (quem cùm haberet diſcipulum, callidè tamen iudicem iſti cõtrouerſiæ delegerat) licẽtiſsimè triũphum

phum inclamat, ac ſi Chriſtum de ſolio infeliciſſimus deieciſſet. Hæretici ſanè alij, cùm Scripturas citaſſent, & ab Arianis earundem Scripturarum vim, varijs commentis audacter eludi viderent, intellexêre, quàm ſibi antiquæ fidei regula ex Patribus, & Synodis erat neceſſaria. Itaque etſi huc accurriſſent, noluit tamen Deus hæreticorum opera aduerſus hæreticos vti, in veritate aſſerenda. Nam & proptereà non ſinebat Ieſus ſe à dæmonibus nominari: Et verò à ſpiritibus, qui obſederant quoſdam, reſponſum fuit Iudæis, qui eos adiurabãt: Ieſum ſcio, & Paulum noui, vos autem qui eſtis? Blandrata deinceps, & Franciſcus Dauidis criſtas erigentes, ſpe concepta, forè, vt breui quoquouerſus ea impietas ſerperet, aliquos deligũt iuuenes, quos ea prauitate imbutos Patauium mittant, vt comparata maiore literatura; ſi quem ea in Academia decipere poſſint, id faciant: cæterùm ſuo tempore in Vngariam redeant, latiùs peſtem illam diſſeminaturi. Patauij cùm ſe Catholicos finxiſſent, & quicquid addiſcebant, id ad Chriſti Diuinitatẽ negandam detorquerent, poſteà de ſtudijs ſuis monſtrârunt, quàm illud nimis verum ſit, Vnumquodque recipi per modum recipientis. Rediêre igitur in Tranſſyluaniam, quorum vnus infe-

Ex diſputatione cu Arianis, Proteſtantes intelligunt, hodei regulam eſſe neceſſariam.

Act 19.

infelicisſimè mortuus eſt, cùm præceps è ſcala collum fregiſſet; alijs ſi ſuperſunt, paulò pòſt ſenſuris, (niſi reſipiſcant) non defuturum cauſſæ ſuæ Deum. Ex Germania item acceſſitum Ioannem Somerum hominem loquacem, ſed qui Græcè noſſe videretur, cùm à Lutheranis defeciſſet, Claudiopolitanæ ſcholæ præficiunt. In huius locum, quòd vnà cum vxore, & ſocru peſtilentia correptus, dicm non multò pòſt obijt, Mathiam, quendam Polonum, tanquam Hebraicæ linguę peritum, ſic ſufficiunt, vt tamen ei præeſſet Iacobus, qui ſe Palæologum vocabat, & in Græcia natus fuerat. Huic mandant, tanquam Græcas literas (vti Græco) callenti, vt Biblia corrigat, correctionem eam intelligentes, quà vulgatam, & à multis ſeculis à Chriſti Eccleſia receptam verſionem deprauaret, atque ad ſua dogmata aptaret. Sic enim & Lutherus, & Caluinus, & alij fecerant, vt de ſuis quiſque lapidibus gladium, non Diuini verbi, ſed ſuum acuentes, faciliùs mentes Chriſtianas à veritate auerterent. Sed tamen & hic poſteà, nouis ſuis dogmatibus cum illis pugnans, aufugit, donec ante biennium adductus Romam hæreſes, & Atheiſmos abiurauit. Ea igitur dum agerentur, librum, vt diximus ediderunt, teterrimæ & infer- ANNO 1583. ANNO 1567.

nalis

nalis blaſphemię pleniſſimum, quem in duos diſtribuerunt, quorum ſummam huc adijciens, eò breuius refutabo, quòd magna para ſuperius refutata ſit.

SVMMA, ET REFVTATIO peſtilentiſſimorum duorum Librorum, quos Tranſſyluanici Miniſtri contra Sanctiſſimam Trinitatem euulgârunt.

CAPVT XV.

AC primùm Libri illi ſine auctoris nomine prodierũt. Quo vno nomine ſe prodidit impietas. Qui enim malè agit, odit lucem. Id ſanè nunquam in vllo perſpectum eſt anteà contigiſſe, qui eſſet miſſus à Deo.

Deindè vt radicitus tollant, quicquid Chriſtus Dominus hactenus per
Lib. 1. cap. 1. ſexdecim ſecula ſuæ affiauit Eccleſiæ, *à Chriſto* inquiunt, *et Apoſtolis prædictum fuiſſe poſt aſcenſionem illicò venturum Antichriſtum, Chriſtiq; fidem penitus aboliturũ; itaq; parum duraſſe Chriſti Regnum.* At impij in caput ſuum mentiuntur. Diuina enim vox prolata per Angelum, dicentem de Chriſto, *Et regnabit in domo*

Iacob

Iacob in æternum, quomodò conſiſtet? Luc.1.
Et illud Aggæi. *Quia hæc dicit Dominus* Agg.2.
exercituum: Adhuc vnum modicum eſt, & ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet Deſideratus omnibus gentibus, & implebo domum iſtam gloria, dicit dominus exercituum. Meum eſt argentum & meum eſt aurum, dicit Dominus exercituũ. Magna erit gloria domus iſtius nouiſſimæ, plùs quã primæ, dicit Dominus exercituum. Atque iterũ illud Iſaiæ: *Et aperientur portæ tuæ* Iſaia.60.
iugiter die ac nocte, non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Gentes enim, & Regnum, quod non ſeruierit tibi, peribit, & gentes ſolitudine vaſtabuntur. Vt mittam ſexcenta alia id ipſum teſtantia. Quin verò, ſi Chriſti Regnum fuerat illicò penitus abolendum, vbinam reſeruatum erat exemplar, quod iſtis aſſeruaretur, vt ad illud omnia inſtaurarent? Deinde cùm *is* dici poſſit Antichriſtus, qui contrarijs ſtudijs, & profeſſione doctrinæ, ac moribus contrarios Chriſto fines doceat: ecquid vel doctrinæ, quæ ab Apoſtolorum tempore fuerit, ſublatum eſt à Catholicis? Aut ecquid ab iiſdem obtrectatum eſt virginitati, præſtantibusque alijs virtutibus, quæ in Apoſtolis Chriſti viguerunt?

Sed

Sed nec tempus Antichriſti, nec quæ de hoc à Daniele, à D. Ioanne Euangeliſta, & ab alijs ſcripta ſunt, vlla ratione cum illorum blaſphemijs cohæret, vt alibi docuimus.

Vide ſcriptū meum, traditum Magno Duci Moſcouiæ, hac de re, & Theſes Thyræi de Antichriſto doctiſſimas.

Porrò aiunt, *Chriſtum & Apoſtolos docuiſſe, vnum eſſe Deum Patrem, & vnum hominem Chriſtum: ſed paulò poſt, à Catholicis tres Deos, ſeu Trinitatem, eaque vno duos Chriſtos factos fuiſſe.* At & hæc blaſphemia eſt, & ſine vlla fronte mendacium. Nec enim niſi vnum Deum agnoſcimus, huncque ſimpliciſſimum. Neque in tribus perſonis ſanctiſſimæ Trinitatis plusquā vnā ſimpliciſſimā eſſentiam profitemur, ac diſertiſſimè in Symbolo vnum numero Diuinitatem, & cum D. Athanaſio paſſim canimus: *Non tres Dij, ſed vnus eſt Deus.* Sed & hæc ſuperius à nobis cōfutata ſunt; & impietas iſta omni anathemate confoſſa eſt ex Dei verbo, & vnanimi Patrum conſenſu.

Addunt, *cœptam fuiſſe tempore D. Ioannis Euangeliſtæ prædicari Trinitatem, atq; omnes Patres deinceps, & ipſum adeò Athanaſium, atque alios eam doctrinam propugaſſe, quæ inſuper eodem Athanaſij tempore ferro, & flammis ab ijſdem fuerit defenſa.* Sed neque primum illud verum eſt. Cur enim D. Ioannes, qui ſcripſit ad-

Lib. 1. cap. 5.

by Google

aduerſus Cherintum, cæteroſq; iſtarum peſtium præcurſores, non ſcripſiſſet aduerſus alios? Cùm enim poſt Chriſti Domini reſurrectionem ſexaginta & octo annos ſuperſtes fuiſſet, quidni hæc vidiſſet, ac confutaſſet? Deindè quinam ex hæreticis fuère iſti, qui eo tempore Trinitatem prædicare cœperunt? Edant origines ſi poſſunt. Cùm autem Polycarpus D. Ioannis Euangeliſtæ fuiſſet auditor, cũque iſtum vidiſſet D. Irenæus, qui Valentinum, Marcionem, & reliquas illas feces ſpiritu veritatis extinxerunt, ſicuti & Iuſtinus Martyr, atque Tertullianus, qui eadem penè ætate fuerunt, cur non aliquam certè mentionem illorum feciſſent? Cur inquam non feciſſent; cùm tamen iſtas nouorum Arianorum, & aliorùm etiam tunc blaſphemias oppugnaſſent?

Et ſanè Tertullianus, quænam Apoſtolorum doctrina fuerit ex ipſorum epiſtolis, quæ paſſim aſſetuabantur, oſtendit cùm ait: *Age iam, qui voles curioſitatem meliùs exercere in negocio ſalutis tuæ, percurre Eccleſias Apoſtolicas, apud quas ipſæ cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſidentur; apud quas ipſæ authenticæ literæ eorum recitantur, ſonantes vocem, & repræſentantes faciem vniuſcuiuſque. Proximè eſt tibi Achaia; habes Corinthum.* Tertul. de præſcrip. cap. 36.

Si

Vide ſcriptũ meum, traditum Magno Duci Moſcouiæ, hac de re, & Theſes Thyræi de Antichriſto doctiſſimos.

Sed nec tempus Antichriſti, nec quæ de hoc à Daniele, à D. Ioanne Euangeliſta, & ab alijs ſcripta ſunt, vlla ratione cum illorum blaſphemijs cohærẽt, vt alibi docuimus.

Porrò aiunt, *Chriſtum & Apoſtolos docuiſſe, vnum eſſe Deum Patrem, & vnum hominem Chriſtum: ſed paulò poſt, à Catholicis tres Deos, ſeu Trinitatem, eoque vno duos Chriſtos factos fuiſſe.* At & hæc blaſphemia eſt, & ſine vlla fronte mendacium. Nec enim niſi vnum Deum agnoſcimus, huncque ſimpliciſſimum. Neque in tribus perſonis ſanctiſſimæ Trinitatis plus quã vnã ſimpliciſſimã eſſentiam profitemur, ac diſertiſſimè in Symbolo vnam numero Diuinitatem, & cum D. Athanaſio paſſim canimus: *Non tres Dij, ſed vnus eſt Deus.* Sed & hæc ſuperius à nobis cõfutata ſunt; & impietas iſta omni anathemate confoſſa eſt ex Dei verbo, & vnanimi Patrum conſenſu.

Lib. 1. cap. 5. Addunt, *ceptam fuiſſe tempore D. Ioannis Euangeliſtæ prædicari Trinitatem, atq; omnes Patres deinceps, & ipſum adeò Athanaſium, atque alios eam doctrinam propagaſſe, quæ inſuper eodem Athanaſij tempore ferro, & flammis ab iiſdem fuerit defenſa.* Sed neque primum illud verum eſt. Cur enim D. Ioannes, qui ſcripſit ad-

aduerſus Cherintum, cæterosq́; iſtarum peſtium præcurſores, non ſcripſiſſet aduerſus alios? Cùm enim poſt Chriſti Domini reſurrectionem ſexaginta & octo annos ſuperſtes fuiſſet, quidni hæc vidiſſet, ac confutaſſet? Deindè quinam ex hæreticis fuere iſti, qui eo tempore Trinitatem prædicare cœperunt? Edant origines ſi poſſunt. Cùm autem Polycarpus D. Ioannis Euangeliſtæ fuiſſet auditor, cũque iſtum vidiſſet D. Irenæus, qui Valentinum, Marcionem, & reliquas illas feces ſpiritu veritatis extinxerunt, ſicuti & Iuſtinus Martyr, atque Tertullianus, qui eadem penè ætate fuerunt, cur non aliquam certè mentionem illorum feciſſent? Cur inquam non feciſſent, cùm tamen iſtas nouorum Arianorum, & aliorum etiam tunc blaſphemias oppugnaſſent?

Et ſanè Tertullianus, quænam Apoſtolorum doctrina fuerit ex ipſorum epiſtolis, quæ paſſim aſſeruabantur, oſtendit cùm ait: *Age iam, qui voles curioſitatem meliùs exercere in negocio ſalutis tuæ, percurre Eccleſias Apoſtolicas, apud quas ipſæ cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſidentur; apud quas ipſæ authenticæ literæ eorum recitantur, ſonantes vocem, & repræſentantes faciem vniuſcuiusque. Proximè eſt tibi Achaia; habes Corinthum.* Tertul. de præſcrip. cap. 36.

Si

Si nō longè es à Macedonia, habes Philippos, habes Theſſalonicenſes. Si potes in Aſiam tē-dere, habes Epheſum. Si autem Italiæ adiaces, habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præſto eſt. Statu fælix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt: vbi Petrus paßiani Dominica adaquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apoſtalus Ioannes, poſteaquàm in oleū igneum demerſus, nihil paſſus eſt, in Inſulam relegatur. Videamus quid dixerit, quid docuerit, quid cum Aphricanis quoq; Eccleſijs conteſſerārit. Vnum Deum nouit creatorē vniuerſitatis, & Chriſtum Ieſum ex virgine Maria, filium Dei creatoris, & carnis reſurrectionem: Legem, & Prophetas cum Euangelicis & Apoſtalicis literis miſcet, & inde potat fidē eam: aqua ſignat ſancta Spiritu veſtit, Eucharistia paſcit, martyrio exhortatur, et ita aduersùs hanc inſtitutionē neminem recipit. Hæc eſt inſtitutio, non dico iam, quæ futuras hæreſes prænunciabat, ſed de qua hæreſes prodierunt, ſed non fuerunt ex illa, ex quo

1. Ioan. 2. factæ ſunt aduersùs illā. Etiam de Oliuæ nucleo, miti, & opimæ, & neceſſaria aſper oleaſter exoritur: etiam de papauere, fici, gratißimæ, & ſuauißimæ, ventoſa, et vana caprificus exurgit. Ita et hæreſes de noſtro fructificauerunt, non noſtræ: degeneres veritatis grano, et mendacio ſyluestres. Hæc ille.

Dein.

Deinde falſiſſimum eſt, D. Athanaſij tempore doctrinam de ſanctiſsima Trinitate ferro & flammis fuiſſe defenſam, licèt Arianorum libri à Conſtantino Imperatore prohibiti ſint. Quinuerò diriſsima quæque ab Arianis (vt hoc tempore à Caluinianis) pertulêre Catholici in vniuerſo orbe terrarum, quæ tàm nota ſunt, quàm quæ notiſsima.

Præterea *Ioachimũ Abbatem* aiunt *& fratrem Bernardum de Luxenburgo, hoc aũt ſeculo Eraſmũ, Seruetum, et cæteros quoſdã ſecum in doctrina cõſentire* Sed vide & hic impias frontes, ſine fronte. Ioachimus enim, cùm tres doceret diſtinctas eſſentias, hi verò cùm vnam aſſerant, ecquid ſimile habent? At quod inquiunt, *ſuperatum fuiſſe Lombardum à Ioachimo, in Synodo Lateranenſi, Gregorio nono* (Mendacia Trinitariorum) *Pontifice*, & hoc mendacium eſt. Quænam enim vnquam iſto Pontifice Synodus fuit coacta? Sub Innocẽtio quidem tertio Lateranenſis habita eſt, ſed & ante hanc Lombardus, & Ioachimus, è viuis exceſſerant. Quæ cùm ita ſint, videamus, quænam alia impietatum fragmenta ſuis iſtis ſordidis veſtibus adſuant. Probant enim Coranũ Mahometis legem boni Turcæ præcurſores: mox agunt de imaginibus ſanctiſsimæ Trinitatis, nec contenti ſim- (Cap. 9)

plicio-

plicioꝛum quorundam picturas conuellere, eas item, quæ ab Eccleſia Catholica ritè vſurpatæ ſunt ſcommatibus, & blaſphemis carminibus proſcindunt. Quæ tota res quoniam optimè ab Apoſtolicis viris, & à Synodis, ac Patribus, ac deniq; à Concilio Tridentino rurſum explicata, non ita verò pridem pereruditis theſibus, à Petro Tyræo, Societatis noſtræ Theologo, ex Diuino codice, iiſdemq́ue grauiſſimis teſtibus collecta eſt, habeant Sarmatæ, & Daci ex eodem Thyræo, quæ iſtis ad ſanctiſſimæ Trinitatis vnius Dei gloriam, reſpondeant. Neq; enim nos illo melius hæc digerere in ordinem aut ad captum cuiusq; proponere ſciremus. Sic autem inquit.

DE SACRIS DEI IMAGI-*nibus, quibus apparitiones occaſionem dederunt, deq; ipſarum multiplici vſu.*

CAPVT XVI.

I. EX Dei apparitionibus, & manifeſtationibus quædam imagines apud Chriſtianos in vſu eſſe cœperunt. Quod enim Scriptura fecit verbis, hoc artifex effinxit ſignis: nec peccatum putabat incurrere penicillus, vbi

Petri Thyræi Theſes pereruditæ de ſanctiſſimæ Trinitatis imagine, & aliis.

vbi ſine crimine fuit calamus: licita cẽſebatur imago, vbi probabatur litera.

2. Illæ vero numero tres ſunt: Vna Dei Patris, altera Spiritꝰ ſancti, tertia ſuperbenedictæ Trinitatis. Nam Filij perſonam quæ repræſentant, non ex ſimilibus apparitionibus profectæ ſunt; ſed habitus, quo vt homo inuẽtus eſt, per omnia nobis, præterquam in peccato ſimilis, ipſis occaſionem certiſsimam præbuit.

3. Pater vno eodemq; modo figuratur, vt ſaeciem ſenis, & dicrem antiqui referat: Spiritus ſanctus vna ſimiliter columbæ forma exhibetur. Trinitatis alia, atq; alia imago reperitur.

4. Communior eſt illa, qua vnà cum patre, & ſpecie columbæ, pingitur Filius, eo, quo nobiſcũ in terris cõnerſatus eſt modo. Altera, qua tres viri ſtã figurantur, vt nullus alio aut forma, aut ætate videatur maior. Tertia, quã vnus quaſi homo cum triplici vultu, aut capite exhibetur. Quartæ cuiuſdã mentionem facit Ioãnes Gerſon, quæ ita in virginis vtero formata perhibetur, vt tota carnem humanam aſſumpſiſſe videatur.

Gerſon in ſerm. habito Pariſijs in Natiuit. Domini, Tom. 4. fo. 47.

5. Ex his duæ à grauiſsimis viris improbatæ ſunt; duæ verò pium vſum habere poſſunt. Reijcitur quarta, quòd grauis erroris occaſio ſit, & quaſi tota Trinitas carnem aſſumpſerit, videatur

Latomus de cultu imaginum. Ioan. Heſſels in Decalogo.

cap. 66. Anton p. 3. S. c. c. 4. Parag. 11 tur demonſtrare. Reprobatur tertia, quòd Trinitatem neſcio quale monſtrũ oculis noſtris obijciat. Vtraq; parũ habet decoris: parum etiam, vel nihil Chriſtianam pietatem promouet.

Gene. 18. 6. Secundæ illi occaſionem dedit viſio Abrahamo exhibita, de qua ſic B.

Aug. lib. 2. de Trinit. c. 11. Auguſtinus: *Cùm (inquit) tres viri viſi ſunt, nec quiſquam in ijs vel forma, vel ætate, vel poteſtate, cæteris maior dictus ſit: cur non hic accipiamus viſibiliter inſinuatam per creaturam, viſibilem Trinitatis æqualitatem, atque in tribus perſonis vnam eandemque ſubſtantiam?*

7 Primam verò, & Eccleſiæ autoritas, & Patrum conſenſus, atq; ipſa approbat ſacra Scriptura: quæ Patrem

Daniel. 7. Matt. 3. proponit tanquam antiquum dierũ; Spiritus ſancti præſentiam in ſpecie columbæ demonſtrat; Filium deniq; humanam naturam ex virgine aſſumpſiſſe varijs rationibus confirmat.

8. Commendat has imagines in primis veneranda antiquitas. Habuit Nolenſis Eccleſia ante annos mille, & ampliùs ſanctæ Trinitatis imaginem, cùm adſcriptis à S. Paulino his verſibus.

Paulin. Epiſt. 12. *Pleno coruſcat Trinitas myſterio,*
Stat Chriſtus agno, vox Patris cœlo tonat:
Et per columbam Spiritus ſanctus fluit.

Colum-

Google

Columbas aureas & argenteas io forma Spiritus ſancti ſuper Diuina lauacra, & altaria appenſas fuiſſe aſſerit: & iuſtè defendit contra Scuerum hæreſiarcham Synodus Conſtantinopolitana ſecunda. In columba Eucharistiam aſſeruauit Baſilius Magnus. Memioit eiusdem picturæ ſemel atq; iterum S Paulious.

9. Quòd ſi antiquiſſimus vſus eſt agni, digito Præcurſoris demonſtrari, atq; ipſum Tharaſius in confeſſione fidei ſuæ inter alia rectè decreta recipit: Si Conſtantinus, illo antiquior, in labio fontis, vbi baptizatus eſt, eandem imaginem maximis ſumptibus conſtituit, quid eſt, quod vel de Patris, vel de Spiritus ſancti, vel de totius Trinitatis imagioibus dubitare poſſimus?

Synod.Cõſtan.To.3 f. 438. Amphilo.in vita Baſilij Paulin' in carmine duodecim. Epiſt.Syn.7. act.3. Teſte Damaſ.in Sylueſtro.

10. Si quod Scriptura fingit verbis, hoc artifex poteſt ſignis: quid prohibet, aut omnibus temporibus fuiſſe Dei imagines, aut certè omnibus eſſe potuiſſe?

11. Eſto, quandoq; prohibitæ, & populo Iudaico ioterdictæ fuerint Dei imagines: ſed tamen oon ob id ioterdictæ fuerunt, quia de geoere earum eſſent rerum, quæ per ſe malæ ſunt, ſed quòd periculũ eſſet, ne ipſas pro Dijs coleret, oe, & incommutabile nomen lignis tribueret, & lapidibus. Sed Exod.20. Sap.14.

 nec

nec vnquam tam neceſſarius imaginum vſus fuit, quin ob certas cauſſas interdici potuerit.

12 Reperiuntur verò homines, q prorſus ipſas è medio ſublatas volunt. Et alij quidem propterea, quòd imagines ſint: alij quòd ſpirituum ſint imagines, quos certa forma effingere, nihil ſit aliud, quàm grauiſsimo errori occaſionem præbere. Priores vniuerſis imaginibus bellum indicunt: Poſteriores has Dei, de quibus ſermo eſt, tollunt.

13 Priores illos, iam veneranda Antiquitas, veteris nouiq; teſtamenti exẽpla, grauiſsimorũ Conciliorũ auctoritas, Patrũ omniũ ſens⁹ atq; conſenſus mirabilia, quę per imagines olim Deus, noſtriſque temporibus exhibuit, condemnant. Poſterioribus illud breuiter ſit dictum, non minùs rudiores poſſe in errorem induci, ſacrarũ ſcripturarum auctoritate, quæ Deo membra tribuit, quàm ſimulachris & imaginibus, quæ, quod Scripturæ auribus inferunt, oculis obiiciunt.

Geneſ. 1. Num. 21. Ioſue 22. Gal. 3. Exo. 32. &c. Cõcil. Antioch. Nic. 2. Sex. Conſtanti. Can. 72. & Conſt. 83. 8. can. 3. & 7. &c. Tertull. li. 2. cõt. Mar. Dionyſ. de eccle. hier. c. 4. Euſeb. lib. 7. hiſt. c. 14. Baſil. in oratione in S. Barlaam. Chryſ. orat. in Meletium. Aug. lib. 1. de conſenſu Euang. et [illegible] Greg. li. 7. Ep. Epiſt. 53. de lib. 22. contra Fauſt. cap. 7. 9. Damaſc. li. 4. de fide ortho ca. 16. 17. &c. Greg. Nyſſ. Orat. 10 Theod. Mart. Simeon Metaphr. in vita [illegible] Euc. de Theo. in coll. II. 2. Niceph. lib. [illegible]

14. Non quod eſt Deus, imago docet: ſed quib⁹ ſe figuris ſpectãdum propo-

nit.

nit, demõſtrat. Nec imago naturam, ſed perſonam, quæ oculis ſeſe & ſenſibus offert, effingit. Neque enim cùm imaginem hominis videmus, dicimus nos animal ratione præditum, ſed hominem videre. Inuiſibilis Dei natura, per imaginem exprimi nullo modo poteſt. *Non debemus* (inquit Apoſtolus) *æſtimare auro, aut argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogitationis Diuinum eſſe ſimile. Cui enim ſimilem faciemus Deum? aut quam imaginem ponemus ei?* Act. 17. Iſaiæ. 40.

15. Quocircà, oportet hic locum habeat, quod grauiſſimè definit Synodus Tridentina. *Quòd ſi aliquando* (inquit) *hiſtorias, & narrationes ſacræ Scripturæ, cùm indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari, contigerit: doceatur populus, non propterea Diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, & figuris exprimi poſſit.* Conc. Trident. ſeſſ. 25. *Miſerabilis* (inquit Auguſtinus) *animæ noſtræ ſeruitus eſt, ſigna pro rebus accipere, & ſuper creaturam corpoream, oculum mentis, ad hauriendum æternum lumen, leuare non poſſe.* D. Augu. de doctrina Chriſt. lib. 3. cap. 5.

16. Nulla igitur iniuria fit Deo, quando eius imago figuratur. Nihil incõmodatur rudi populo: quia inſtruendus eſt, vt rudis eſſe deſinat. Addo cum Gregorio, quòd abs re non faci- Greg. lib. 7. Epiſt. 53.

 mus

nec vnquam tam neceſſarius imaginum vſus fuit, quin ob certas cauſſas interdici potuerit.

12 Reperiuntur verò homines, q prorſus ipſas è medio ſublatas volunt. Et alij quidem propterea, quòd imagines ſint: alij quòd ſpirituum ſint imagines, quos certa forma effingere, nihil ſit aliud, quàm grauiſsimo errori occaſionem præbere. Priores vniuerſis imaginibus bellum indicunt: Poſteriores has Dei, de quibus ſermo eſt, tollunt.

13 Priores illos, iam veneranda Antiquitas, veteris nouiq; teſtamenti exẽpla, grauiſsimorũ Conciliorũ auctoritas, Patrũ omniũ ſens⁹ atq; conſenſus mirabilia, quę per imagines olim Deus, noſtriſque temporibus exhibuit, condemnant. Poſterioribus illud breuiter ſit dictum, non minus rudiores poſſe in errorem induci, ſacrarũ ſcripturarum auctoritate, quæ Deo membra tribuit, quàm ſimulachris & imaginibus, quæ quod Scripturæ auribus inferunt, oculis obijciunt.

Geneſ. 1. Num. 21. Ioſue 22. Gal. 3. Exo. 32. &c. Concil. Antioch. Nic. 2. Sex. Conſtanti. Can 72. & Conſt. 8. 1. can. 3. & 7. etc. Tertull. li. 2. cõt. Mar. Dionyſ. de eccle. hier. c. 15. Euſeb. lib. 7. hiſt. c.

44. Baſil. in oratione in S. Barlaam. Chryſ. orat. in S. Meletium. Aug. lib. 1. de conſenſu Euang. ca. 10. Greg. li. 7. Epiſt. 53. & lib. 22. contra Fauſt. cap. 73. Damaſc. li. 4. de fide ortho. ca. 16. 17. &c. Greg. Nyſſ. Orat. in Theod. Mart. Simeon Metaphr. in vita S. Luc. & Theo. in coll. li. 2. Niceph. lib. [illegible]

14. Non quod eſt Deus, imago docet: ſed quid[illegible] ſe figuris ſpectãdum proponit.

nit, demõſtrat. Nec imago naturam, ſed perſonam, quæ oculis ſeſe & ſenſibus offert, effingit. Neque enim cùm imaginem hominis videmus, dicimus nos animal ratione præditum, ſed hominem videre. Inuiſibilis Dei natura, per imaginem exprimi nullo modo poteſt. *Non debemus* (inquit Apoſtolus) *æſtimare auro, aut argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogitationis Diuinum eſſe ſimile. Cui enim ſimilem faciemus Deum? aut quam imaginem ponemus ei?* Act. 17. Iſai. 40.

15. Quocirca, oportet hic locum habeat, quod grauiſſimè definit Synodus Tridentina: *Quòd ſi aliquando* (inquit) *hiſtorias, & narrationes ſacræ Scripturæ, cum indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit: doceatur populus, non propterea Diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, & figuris exprimi poſſit. Miſerabilis* (inquit Auguſtinus) *animæ noſtræ ſeruitus eſt, ſigna pro rebus accipere, & ſuper creaturam corpoream, oculum mentis, ad hauriendum æternum lumen, leuare non poſſe.* Conc. Trid. dent, ſeſſ. 25. D. Augu. de doctrina Chriſt. lib. 3. cap. 5.

16. Nulla igitur iniuria fit Deo, quando eius imago figuratur: Nihil incommodatur rudi populo: quia instruendus eſt, vt rudis eſſe deſinat. Addo cum Gregorio, quòd abs re non faci- Greg. lib. 7. Epiſt. 13.

Rom. 1. mus, ſi per viſibilia inuiſibilia demõſtramus: quia & Apoſtolus, ex ijs quæ ſenſibus noſtris obuia ſunt, docet mentem potuiſſe ad Diuinitatem cognoſcendam aſſurgere.

17. Quòd ſi myſterium Trinitatis, vniuerſo populo Chriſtiano credendum in Symbolo proponitur: certè quò manifeſtiùs illæ Propheticæ viſiones, per quas Trinitatis perſonas Sacræ literæ inſinuant, oculis rudium, per conuenientes picturas exhibentur, eò magis in eo Diuino propoſito, ſatis fieri poſſe videtur.

18. Neque enim populus per conciones tantùm inſtruendus eſt, ſed etiam per imagines iuuandus: & perfectiùs hærent, quę ſubiecta ſunt oculis, quàm quæ demiſſa per aures. Et pulchrè docet B. Gregorius, *eos qui literas ignorant, in parietibus videndo legere, dum picturas intuentur, quæ in codicibus legere non valuerunt.* B. Greg. lib. 7. Epiſt. 109.

19. Valet igitur ante omnia hic imaginum vſus, ad Dei, Trinitatisq́ qualemcunque cognitionem, populo Chriſtiano inſinuandam, & Diuinam illam maieſtatem, quantum per humanas vires licet, quomodocunq; adumbrandam. Sed & docti, hoc imaginum Dei, atq; Trinitatis vſu, ea quæ vel didicerunt, vel legerunt, in mentem

tem reuocant, memoriamque confirmant: quemadmodùm ſacrorum Bibliorum hiſtoriam faciliimè diſcet, qui identidem inſignium virorum geſta in talibus depicta intuebitur.

20. Quid, quòd eædem imagines, & beneficiorum, & humanitatis Dei nos commonefaciunt? quando, nunc ipſum cùm Adam atq; Noë familiariſſimè conuerſantem, & generis propagationem, numeroſamq; prolem promittentem: nunc dona ſua in Apoſtolos profundentem, pictura obijcit. Geneſ. 7. Actuum 2.

21. At nec inſtruunt ſolùm, nec ſolùm memoriam iuuant, beneficiaq; collata ad mentem reuocant: verùm etiam amorem noſtrum erga Deum imperant, & quaſi extorquent, quia non in ipſa pictura hæret animus, ſed pictura animũ ad Deum, quem repræſentat, deducit. Certè à fletu ſibi non temperabat Gregorius Niſſenus, quãdo picturam Abrahæ, filium Iſaac immolantis conſpiciebat. Et B. Chryſoſtomus ex cera fuſilem picturam, pietate plenam, amauit plurimùm.

Greg. li. 7 Epiſt. 53. & Actio 4 in 7. Syno. Chryſo. oratione, quæ decreta & canones vocitatur.

(.:.)

DE DVPLICI CVLTV, *qui Dei imaginibus à Catholicis exhibetur.*

22. HIc vſus imaginum Dei atque Trinitatis apud Catholicos. Quocircà manifeſtum eſt, maximis de cauſſis, illas & retinendas, et magno loco habendas eſſe. Cultus verò qui iis Chriſtiano ritu exhibetur, non ob iam dictas cauſſas præſtatur, ſed idcircò, quia imagines ſunt, defertur.

23. Hic duplex eſſe poteſt. Nam aut idem cum illo eſt, quem ipſi Creatori exhibemus, aut longè illo inferior. Idem erit, ſi mens per imaginem in Creatorem transferatur: longè alius, ſi in ipſa imagine hæreat: eamq; vt ſacram quandam rem reuereatur.

24. Sanctæ ſiquidem & ſacræ ſunt imagines, non propter materiam, nõ propter colores, non per manus impoſitionem, ſed hoc ipſo, quod ad aliquid ſanctum ſignificandum ſunt cõſtitutæ. Quemadmodum & ſanctæ literæ ſunt, quia Chriſti Euangelium continent.

25. Honor & cultus, qui imagini vel rei ſanctę exhibetur, longiſſimè diſtat ab illo, qui Sanctis cum Chriſto regnantibus: longè ab illo, qui virtute

 præ-

præditis hominibus: in hos enim propriè poteſt honor conuenire. Verùm quemadmodum ſacra ſunt; & in honore habentur, quæ ad Diuinum cultum ſunt deſtinata; templa, vaſa, quibus in templis vtimur, aliaque id genus: ita etiam ſacris imaginibus ſuum honorem deferimus.

26. Id quod his verbis expreſſit Nicæna Synodus ſecunda: *Venerandis & ſanctis imaginibus ſalutationem, & honorariam adorationem omnes exhibeant; non (ſecundum fidem noſtram) veram latriam; quæ ſolùm Diuinæ naturæ competit: ſed quemadmodùm typo venerandæ & viuificantis crucis, & ſanctis Euangelijs, & reliquis ſacris oblationibus ſuffitorum, & luminarium, reuerenter accedimus.* Synod. Nicæn. act. 7.

27. Nam ſi cultus & honor, rei oportet reſpondeat dignitati: ex eóq; ſummæ dignitati ſummus honor debetur, mediocri mediocris conuenit. cùm etiam ſacris rebus maior inſit dignitas, minor verò ijs, quæ res ſacras ſignificant, certè honor aliquis in imagines eſt conferendus. Et non ita multò pòſt, idem Tyræus.

28. B. Auguſtinus humanam Chriſti naturam, quæ filio vnita eſt, cultu latriæ adorari poſſe, docet exemplo purpuræ Regiæ, quam ſimul cùm Rege tutò adoramus: & non poterit idē Aug. de verbis Domini ſer. 58.

 hono-

honor Deo, ipſiuſque imagini exhiberi, quando ipſa Deum repræſentat, animuſque inter Deum & ipſam non diſtinguit, ſed Deum & cum imagine, & in imagine, & per imaginem videt?

29. Certè non duo ſunt hîc, quæ adorantur, ſed vnum colitur in alio, & tantùm abeſt, vt in hoc negotio Idololatriæ crimen committatur, & Diuinus honor ad creaturas transferatur, vt etiam multò minùs imagini in hoc adorationis genere, quàm in priore illo tributum eſſe videatur.

30. Nempè, omnem hîc cultum Deo tribuimus; imagini nihil. In hunc ſenſum loquitur Ambroſius: *Qui coronat* (inquit) *imaginem Imperatoris, illum vtique honorat cuius imaginem coronauit: & qui ſtatuam contempſerit Imperatoris, Imperatori vtiq; cuius ſtatuam conſpuauerit, feciſſe videtur.*

Amb. ſermone 10. in Pſa. 118.

31. Docuit natura gentes, virorũ Illuſtriũ ſtatuas ponere, atq; in ſtatuis ipſos celebrare. Tulit non minùs acerbè Theodoſius, depoſitam fuiſſe ab Antiochenis Placillæ ſtatuam, quã ſi viuæ vxori contumeliam intuliſſent. B. Chryſoſtomus Theodoſium ob imaginum ſubuerſionem & læſum & contumelia affectum, conqueritur.

Trip. Hiſt. li. 9. cap. 30.

Chry. ad po. Antioch. homil. 2. & 1. & Trip. lib. 9. cap. 15.

32. Quocirca in his Dei, Trinitatiſq; imagi-

imaginib. ante omnia illud obſeruandum, quod rudem populum docendũ decreuerit Synodus Tridentina: Nouerit, ſcilicet, Deum non iiſdem, quibus depingitur membris circũſcribi. Tum deinde ſciendum, non ſtatim repræhẽdendos pictores, quòd q̃dam in picturis exprimant, quibus ipſæ hiſtoriæ, vnde imagines petuntur, nullam certam anthoritatem præbent. Conc.Trid. ſeſſ.25.

33. Quæ enim à pictorib. adiungũtur, & Scripturarũ ſacrarum nõ nituntur authoritati, illa ſi aut neceſſariò addenda cenſentur, aut certè conuenienter, & probabiliter, & communi Eccleſiæ conſenſu permittuntur, omni meritò repræhenſione vacare debent.

34. Sed nec omniũ, quæ in his imaginib. inueniuntur, quærenda ratio eſt. Hic locũ habere debet, quod in parabolis Euangelicis obſeruandũ docuit Chryſoſtomus, vt nõ nimia cura angamur, ſed vt, cũ quid per parabolã intẽdatur, didicerimꝰ, inde vtilitate collecta, nihil vlteriùs anxio conatu inueſtigemus. Et hæc quidem Thyræus, quæ ad ſanctiſsimæ Trinitatis imaginum blaſphematores pertinent. Chryſ.hom. 48.in Matt.

Sequenti porrò capite Tranſyluanici miniſtri, quam ipſi doctrinam de ſanctiſsima Trinitate nõ capiunt (nec enim Athei id poſſunt) eam vocant Sophiſtarum; ipſi non tã diobolares,

quàm certè diabolici Sophiſtæ. Attingunt autem Catholicis commentum Quaternitatis, cùm ipſimet eſſe ſciam, à tribus patitiſſimè, tanquam noti Lutiani ſeuerant, vt illud in eos optimè quadret: Quod ignorant blaſphemant. Vbi verò aſſcripſerunt ſummam librorum ſancti Auguſt. de Trinitate, idq; conciſè, & arìde, ne quis ergà diuitias illorum librorũ afficiatur, ſuis inſigni mẽdacio blaſphemias cumulant. Neque enim verùm eſt, quod aiunt, Auguſtinum docuiſſe, poſſe creaturam ſuis viribus, ſolo lumine naturali, venire ad cognitionem diſtinctam eſſentiæ Dei: quippe qui tãtùm inquiat, in anima hominis, quaſi in ſpeculo imaginem eſſe Trinitatis. Cæterùm qui acerrimè Pelagianam hæreſim expugnauit, optimè nouerat puteum iſtum altum eſſe, & nõ eſſe nobis, in quo hauriamus. Proinde fidei, non rationis, atque humanæ ſcientiæ donum eſſe, ſanctiſſimam Trinitatem credere. Hoc autem Filium Dei, qui eſt in ſinu Patris, enarraſſe, cùm diſtinctiſſimè dixit: Ite prædicate, docete, baptizate in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti. Quã ſanè fidem tot eminentibus miraculis comprobauerat, vt niſi eius verbis crederent, iſtis operibus ſaltem fidem adhibere debuiſſent. Certè D. Auguſtinus

ſionis vt mentes noſtras altius eueheret, nec puriorem, nec magis incorpoream, neq; magis ſpiritualem, nec remotiorem à ſimulachro rerũ, & qualitatum corporearum, afferre ſimilitudinem poterat: licet inferiora hæc noſtra longiſſimè diſtent à Diuino illo myſterio, æternis temporibus tacito. *Sicut enim* (inquit) *memoria ſecunda, purè, & impatibiliter generat intellectum, & per intellectum, vel cum intellectu voluntatem: ita Pater purè, & impatibiliter producit Filium, & cum Filio Spiritum ſanctum. Et ſicut tria hæc ſunt vna animi eſſentia, ita & hi tres vnum ſunt, ſiue vna eſſentia. Et ſicut tria hæc ſunt purè ſpiritualia, corporis expertia; ita hi tres.* Sed hæc illi non intelligunt, quia nec credunt. Scriptum eſt enim, Niſi credideritis, non intelligetis.

Vide Autoris Opus ſatis magnum de refutatione reſponſi Chytrei, ad proprium locum de Eraſmi doctrina.

Addunt verò Eraſmum ſecum ſentire, qui licet in multis aliis rebus preceps & inſolens fuerit (vt ſuo loco monſtratum eſt) & nouis Arianis viam ſtrauerit, quemadmodum ſuo loco oſtendemus: ſanè ſi viueret, vel egregie iſtos exciperet, vel ſe, qualis erat intus, manifeſtius foris proderet. At cũ hæc omnia non ſatis habere firmitatis ſentirent, ad blaſphemias redeũt, notionemque & eſſentiam, atq; eiuſmodi alia Diuinitati prolata, ad myſte-

 rium.

tium ſanctiſſimæ Trinitatis enuncíandum, vocant portenta, ipſi profectò monſtroſi, & portentoſi. Deoique nugacibus, & apertiſſimis contradictionibus, priorem librum abſoluũt, cùm cordatiſſimas Theologorũ ſcholaſticorum diſtinctiones, more malorum dæmonum, ſubſannant. In enim eſt mos ſatanæ, vt quos videt non poſſe poſterni, hos (quaſi victor euaſerit) irrideat. Portò, ſi quis huius libri contextum attentiùs obſeruet, intelliget, impios ſibi telam iſtam non tantùm ex lana & lino, (vt prohibet ſcriptura) ſed ex commentis priſcorum Atheiſmorum, ac (tanquam araneas) ex viſceribus, & veneno texuiſſe. *Sed* ad ſecundum librum venio.

In eo igitur in primis iactant, Eccleſiæ, hoc ſeculo à Deo purgatæ rationẽ hanc initam fuiſſe. Nimirum, Lutherum, & Melanchthonem, quaſi alteros Moyſen, & Aaronem venisse, per quos abſterſi fuerint craſſiores errores: ſubſecutos eſſe Zuinglium, atq; Caluinum, & Petrum Martyrem, ac alios tanquam Prophetarum agmina, qui, ſubtiliora correxerint: deinque Seruetum, tanquam Chriſtum & Eraſmum tanquam D. Ioannem Baptiſtam Præcurſorem, apparuiſſe, per quos ab omnibus erroribus liberata ſit Eccleſia. Itaq; & ſeſe primò Lutheri do-

Digitized by Google

ri doctrinæ, mox lumine ſcientiæ auđo, Zuinglio, & Caluino: deniq; circumquaq; iam veritatis luce perfuſos (hoc eſt, penitus cœcos factos) Serueto adhæſiſſe. Sed & hic vide mihi, quantum glorientur ſeſe profeciſſe. Quid enim ſi qui, & quidem plurimi ex ijs in Mahometiſmum, aut Iudaiſmum poſteà ruerint? Nam hi quoq; ſe deniq; raptos eſſe vſq; ad tertium cœlū gloriabuntur, vbi myſteria nouerint, quæ nemini antea effari licuerit. Præterea impudentiæ eſſentiam vide. Prophetæ enim, ac Precurſor nunquam inter ſeſe diſſenſerunt. At & Lutherum, cum Caluino pugnaſſe ipſi fatentur, ac res ipſa clamat, licèt ne ipſi quidem fateruntur. Deinde Lutherus & Caluinus inter ſeſe, atq; alij aduerſus iſtos non ſolùm calamum, verùm & faces adhibuerunt, quibus Seruetus combuſtus eſt, Valentinus necatus, vt diximus. Itaq; ſi Prophetę, aut D. Ioannes Baptiſta Præcurſor Chriſtum crucifixiſſent, ſanè videri poterat aliquid inter iſtos ſimile fuiſſe. Verùm creſcentibus, non luminе (neq; enim lumen pugnat cum lumine) ſed tenebris craſſioribus, quæ ex peccato emerſerunt, factum eſt, quod Deus aiebat per Prophetam: *A* Hier. *ſeculo confregiſti iugum meum, rupiſti vincula*

tula mea, & dixiſti, Non ſeruiam. In omni enim colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo proſternebaris meretrix.

Quænam etenim adeò abominanda vnquam hæreſis fuit, cui illicò iſti ſeſe non ſubiecerint? Sed & nunc præclari iſti liberatores veritatis, cùm alij Trideitæ, alij Ariani, alij Samoſateniaci ſint, ac Ebionitæ, cuiuſnā Chriſti, quem tam multiplicem fingunt, erunt præcurſores?

Neq; verò vt ad Lutheranos, & Caluinianos mea cõuertatur oratio, proptereà putent ſe quicquam effeciſſe, quòd videntes ſuos greges imminui, tum denique ſcripſerint aliquid contra noua iſta Arianorum monſtra, quæ ipſimet ſeſe peperiſſe non negāt, vt Lutherus, Gaſtius, Antonius Coruinus, Bucerus, Anabaptiſtæ, Trinitarij, & Balthaſar Pacimontanus ſcriptum reliquerunt. Aut igitur iſti ſcribentes, vt fidem ſanctiſſimæ Trinitatis tuerentur, in peſſimas alias hæreſes, iuſto Dei iudicio, ſeſe præcipitarunt: aut ſi quid ea de re ſolidi diuulgarunt, in vitula noſtra arauerunt, nimirum ex noſtris Synodis, & Patribus, quos prius blaſpheme accuſauerant, tanquam ex fidis armamentarijs tela omnia petere coacti ſunt. Quos Patres, & Synodos dum verſarunt,

Lutherus in Gen. pa. 69. Gaſtius li. 2. de exordio, & erroribus Anabap. Coruinus 10 Dialogo. de Anabap. Bucerus in 3. ca. Mat. Nota.

ſunt, non dubito, quin ſæpe expalluerint, reclamantemque conſcientiam ſenſerint, atq; inde agnouerint, quantò tutius ſit, columnis illis firmiſſimis, quàm putridis iſtis hæreticorum arundinibus inniti.

Sed quod attinet ad alterum poſterioris libri caput, eandem ſapit ſummã cum impietate imperitiam. Cùm enim quicquid de diſcrimine inter legem & Euangelium tradunt, mendacium ſit, profectò & mentiuntur, cùm, inquiunt, D. Auguſtinum, cęterosque Catholicos tribuere Patribus veteris teſtamenti, vitam æternam, hancq; cũ iuſtificationẽ confundere. Primùm enim, nec D. Auguſtinus, nec noſtri vitam æternam, ac iuſtificationem veteri teſtamento tribuerũt, tanquam ex vi veteris teſtamenti: ſed ex fide Chriſti, & meritis eiuſdem venturi. Deinde, etſi vnam, atq; ſimplicem dici rectiſſimè poſſe Diuinam legem, non dubitamus, ſi eius auctorem & ſcopũ præcipuum ſpectemus: tum quòd Deus vnicus eſt, omnis terræ, omniumq; temporum legiſlator: tum quòd eò tota refertur, vt hominem in hac, atque altera vita cum Deo coniungat (ſic enim Apoſtolus ait, *Vnus eſt Deus, qui iuſtificat circumciſionem ex fide, et præputium per fidem*) attamen diuidi etiam fatemur, & ex parte diuerſi ſta- Rom.3.

tus,

tus, & modi, ſiue in Dei mente, ſiue in humanis mentibus, per fidem & gratiam: & ex diuerſitate temporis, quo vtriuſq; teſtamenti lex fuit promulgata: & ex diuerſitate perfectionis, nihil enim ad perfectum adduxit lex: & è diuerſa ratione impellẽdi homines ad finem; *Breuis enim*, inquit D. Auguſtinus, *eſt differentia legis, & Euangelij, Timor, & amor: & ex parte materiæ multò perfectioris, in qua lex verſatur Euangelica: & denique ex parte effi[c]aciæ, quippe quæ iuſtificet: Virtus enim Dei eſt* (inquit Apoſtolus) *in ſalutem omni credenti. Et lex ſpiritus vitæ in Chriſto IESV liberauit me, à lege peccati, & mortis: Ex operibus autem legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo.* Quæ omnia quomodo intelligenda ſint, Tridentinum Concilium apertiſſimè explicuit, Theologi orthodoxi aduerſus hæreticorũ blaſphemias ſæpiſſimè tutati ſunt. Thomas verò Stapletonus, & Gregorius Valentia Theologus Societatis noſtræ accuratè ſunt perſecuti; ille ſuo inſigni opere de iuſtificatione, hic breui diſputatione Theologica de vera & falſa differentia veteris & nouæ legis; contra fundamentum Lutheranæ doctrinæ, à Caluino etiam receptum, & à Melanchthone, Kemnicio, & aliis paſſim ſectariis repetitũ, quo vaniſſimè poſuerũt,

Contra Adim. Manic. c. 17.

Rom. 1.

Rom. 8.

Ingolſtadij an. 1580.

pro-

promiſſiones Euangelicas, non ſicut promiſſiones legis veteris, ab obſeruatione mandatorum, tanquam à cōditione, pendere.

Tertio capite agunt Tranſſyluanici miniſtri de λόγῳ, & Chriſtum inquiunt vocari Verbum, quòd verba Dei prædicauerit: quæ expoſitio eò magis eſt impia, quò affertur ad Diuinitatem Chriſti pernegandam. Neque verò iſti aut vnanimem Eccleſiæ conſenſum à tempore Apoſtolorum obſeruârunt, quò ſaltem putaſſent, teſtibus omni exceptione maioribus, plus eſſe ſpiritus datum ad Diuinas literas ſcrutandas, ac veritatem venandam, quàm vni vel alteri hæretico ad Atheiſmum præcipiti via tendenti: aut aduertere animum noluerunt ad eam vocem, de qua loquitur Pſaltes, cùm inquit, *Vox tonitrui in rota.* Nam & ideò filij tonitrui, filij Zebedæi dicti ſunt, quorum Ioannes alter fuit, qui Diuina altiſſimè inſpiciens, & profundiſſima verbi Diuini conſubſtãtialis Patri eructans, aquila etiam volans eſt dictus, atque prædictus. Sanè verò nonnarum iſtarum peſtium labem agnoſcent ij, qui antiquiſſima illa Eccleſiæ lumina, S. Cyrillum Alexandrinum, proœmio in Ioannē, Nicephorū de reuelatione Euangelij, tempore Iuliani Apoſtatæ, & Anaſtaſium Antiochenum,

Pſal. 76.

Ezech. 1.

chenū, libro de rectis fidei dogmatibus, attentè perlegent. *Si enim hic* (inquit) *quæ extrema ſunt Diuini opificij, nonſtiquam à nobis mortalibus exactè cognoſcuntur (Quis enim altitudinem cæli dimenſus eſt? aut quis apprehendit maris profundum?) quonam pacto hanc Creatricem rerum omnium naturam ſe arbitrari poſſe comprehendere, non extrema ſit deſipientia? Intonet igitur ſupernus ille filius tonitrui, è cælo edoctus ſapientia?* Hæc ille. Sed & S. Ioannes Chryſoſtomus. *Moyſes* (ait) *exorditur: In principio fecit Deus cælum & terram.* Ioannes verò: *In principio erat Verbum*. Quantum creator, à creatura diſtat, æternus ab eo, quod non niſi cum tempore extitit, &c: Verū (cùm iſti ſe magnos Hebraicæ linguæ interpretes haberi velint, qui tamen è lacunis recentiorum Rabinorum, qui Diuinam ſcripturam deprauârunt, blaſphemias iſtas hauſerunt) mirum videri poſſet, quin multiplicem huius verbi DAVAR acceptionem obſeruauerint, niſi impudens eorum cæcitas in clariſſimum, vt alijs plerisq; in locis, Diuini Verbi lumen impegiſſet. Cùm enim ea voce, vel factum, vel acceptum, vel iudicium, vel ſermo hominum, & Dei deſignentur: tum filius Dei potiſſimùm deſignatur, cū ſumma

Niceph. lib. 10. cap. 33. Anaſt. Antioch. lib. 1.

Chriſoſt. Hom. 2. in Ioannem.

Exod. 18. Nō eſt bonū hoc verbum, quod facis. 2. Regum. 2.

na illi Maieſtas,ſummaq; Dei opera- Amos 9.
tribuitur. Qualia illa ſunt, *Verbo Domi-* Non addetis
ni cœli firmati ſunt: Miſit verbum ſuum, & ſuper verbū,
ſanauit eos. Planiùs verò à D. Ioanne, tū hoc quod
Euangelij ſui initio, tùm tertia Epi- præcepi vo-
ſtola ſua. Certè Targum, & ſapien- bis.
tes, iiq; antiquiores Rabini, profundū Deut. 19.
huius ſanctiſsimæ veritatis theſaurū Hoc eſt ver-
non ſolùm agnouêre, ſed ſuſpicien- bum homi-
tes adorauerunt. Vbicunq; enim oc- cidæ. & Io-
currit Tetragrammaton Iehoua, le- ſue 5.
gunt ſummam ob nominis reueren- Iere. 1. Dedi
tiam, Meimar, Chaldaica voce, quæ verba mea in
Verbum ſignificat. Sic vbi Iſaias in- ore tuo.
quit; *Iſrael ſaluatus erit in Deo (Iehoua)* Pſalm 33.
ſaluatione ſeculorum, vel ſempiterna: ha- Pſalm. 107.
bet Ionatha Targum: Iſrael ſaluatus e- Vide Petrū
rit, Bemimeri, id eſt, in Verbo, vel per Galat. lib 3.
Verbum Dei ſaluatione ſempiterna. de arte Ca-
Is porrò locus promiſſionē de Christo thol. fidei
habet, atq; conſummandam per eum cap. 4. Iſaiæ.
ſalutem oſtendit: nam & ideo Ieſus cap 45.
eſt dictus. Qui ab eodem Propheta
Hebraicè Iehoua, quod ſolius Dei no-
men eſt: & ab Chaldaico interprete
Meimar, id eſt, Verbum vocatur. Sic Oſea 1.
in Oſea: *Et domus Iuda miſerebor, et ſal-*
uabo eos Baihoua, Elohehem *in Domino*
Deo ſuo. Id quod Chaldaicus interpres
vertit: Et ſuper domum Iuda miſere-
bor, & ſaluabo eos in Verbo Domini
Dei eorum. Sic etiam Iſaias alibi, *Au-* Iſai. 8.
dite

lecit Dominus loqui ad me:quod Targum habet, Adiecit Verbum Deiloqui mecum. Et rurſus: *Ego inquit auxiliator tui,*
Eſaiæ 41. *nit Deus, & Redemptor tuus ſanctus Iſrael.* Quæ ſic Chaldaica verſio: Verbũ meũ in auxilio veſtro, dixit Deus, & Redẽ-
Eſaiæ 48. ptor noſter ſanctus Iſraël. Rurſus. *Manus quoq;* (inquit) *mea fundauit terram, & dextera mea menſa eſt cælos.* Quod Targũ ſic: In Verbo, vel cũ Verbo quoq; meo fundaui terrã. Et Hierem.
Hier. 5. *Si à facie mea non formidabitis, etc. poſui arenam terminũ maris.* Chaldaica verſio habet: Si coram Verbo meo non formidabitis, quod poſuit arenam. Et Amos: *Ecce formans*
Amos 4. *montes, & creans ventum, & annuncians homini eloquium ſuum, &c. gradiens ſuper excelſa terræ; Dominus Deus exercituum nomen eius.* Septuaginta verò interpretes loco illorũ verborum: Eloquium ſuum, veterunt, Chriſtum ſuum. Ac quod Dauid habet: *Quoniam magnificaſti*
Pſalm. 137. *ſuper omne, Verbum tuum,* (ſic enim teſte D. Hieronymo, Hebraicus habet codex) Septuaginta verterunt pro Verbo, Sanctum tuum. Et vbi ait: *Dixit Dominus meus Domino meo, ſede à dextris meis*: Targum habet, Dixit Dominus Verbo meo, qui Pſalmus euidẽtiſſimè tri-
Eccleſ. 2. 4. buitur Meſſiæ Chriſto. Sed & Eccleſi-
24. Sap. 18. aſticus, & Sapiẽs diſertè pronunciãt,

Ser.

Sermonem omnipotentem, hoc eſt, Verbum æternum veniſſe de ſolio Regio. Et huc facit illud: *Ego ex ore altiſſimi prodij, primogenita ante omnem creaturam*. Et cùm eandem Sapientiam, ſeu Verbum Dei vocat vaporem virtutis Dei: Emanationem quandam claritatis omnipotentis Dei, ſinceram adeò, vt nihil inquinatum incurrat in eā, candorem lucis æternæ; ſpeculum ſine macula Dei Maieſtatis, imaginem bonitatis illius. Nec ſecus Apoſtolus ad Hebræos ſcripſit, cùm Dei filium ſapientiam vocauit, & virtutem, & ſplendorem gloriæ, & characterem perſonæ eius. Vide Zanch.

Quin verò de eodem verbo Dei increato apertiſſima eſt mentio apud antiquos, & ſecretiores Hebræos, nulla vt ratione accipi queat pro verbo ſacris literis conſignato, ſed pro Dei filio, vero Deo. Afferri verò alia loca poſſent, quæ alij quoque eruditiſſimi adnotârunt, inter quæ illa præſertim ſunt; Quòd Dominus Moſi fatetus, ſe tantùm apparuiſſe Patriarchis nomine Dei omnipotentis, nec verò nomē ſuum Adonai eis manifeſtaſſe. Targum enim Ieroſolymitanus ſic interpretatur. Et reuelaui me per verbum meum, Abrahæ, Iſaac, & Iacob, in Deo cœlorum: nomen autem, Verbi Domini, non notum feci eis. Exod. 6. Genebr. de S. Trinil. li. 3.

Quin

Quin etiam habent hoc peculiare reliqui Chaldæi Paraphraſtæ, vt pluſimam mentionē faciant Verbi Domini, maximè locis iis, in quibus Deus inducitur loquens cum homine, quaſi ipſe fuerit λόγος Dei, qui aderat Patribus, & ſub varijs figuris, & imaginibus, nūc Angeli, nūc nubis, nunc etiā me ipſis loqueretur *Ego* (ait Moſes) *ſequeſter et mediator fui inter Deū, et vos*; hoc eſt, iuxta Onkelū: Ego ſteti inter verbū Domini, & vos. *Non præualebunt* (inquit Hieremias) *tibi, quia ego tecum ſum, vt ſeruem te*, hoc eſt (interprete Chaldæo Ionatam) Non præualebunt tibi, quia in auxilio tuo Verbum meum eſt, vt eripiam te. Cuius etiam rei opinio Philoſophos ipſos imbuit. Nam Philo Iudæus, ſiue id habeat ex ſuis, ſiue è Magiſtro ſuo Platone, ſæpe λόγον τοῦ θεοῦ inculcat. Apud Mercurium Trimegiſtum nihil extat λόγῳ Dei, frequentius, nihil crebrius. Apud Chalcidium in Platonis Timæum, Stoici non tantum conſtituunt Spiritum, qui deſignauerit in hāc venuſtatem, ſpeciem, ordinem, mundū, prout noſtra Geneſis prodidit, ſed & per eſſentiam rerum ire dicunt λόγον, hoc eſt, vt ille vertit, rationem ſolidā, atq; vniuerſam. Hanc verò rationem (ait) ipſum eſſe opificem voluit. Et

Deut.5.

Hiere.1.

paulò

paulò pòſt: Licèt cuncta corpora aliquo diffluant, ſyluam tamen (ſic ὕλην, quam materiam nominamus) transfert: ſylua, inquam ſemper eſt, itemque opifex Deus, ratio ſcilicet (λόγος) in qua ſit fixum, quo quid tempore tam naſcatur, quam occidat. Eodem libro ſcribit, Platonicos, Ideam intellectum æterni Dei, æternum dixiſſe. Item, Principalem ſpeciem iuxta nos eſſe primum intelligibile, iuxta Deum perfectum intellectum Dei. Hæc autem noſtram de Verbo Dei ſententiam confirmare, apparet ex Amelio Platonico Philoſopho, qui lecto principio Euangelij noſtri Ioannis, queſtus eſt, eum in ſuum ipſius librum tranſtuliſſe Magiſtri ſui myſteria, & quæ erant Platonis arcana, ſua propriaque feciſſe: Per Iouem, inquiens, barbarus iſte cum noſtro Platone ſentit, verbum Dei in ordine principij conſtitutum. Aug. lib. 10. de ciuit. cap. 29. & lib. 8. confeſſ.

Et hæc quidem ille, neſciens ex ipſius Incarnati Verbi pectore, Diuum Ioannem iſta myſteria proximè hauſiſſe. Iuſt. form. exhort. ad gē. cet.

Vixêre autem mille quadringentos ante annos, Iuſtinus Martyr, Tertullianus, & alij, qui dum vel ipſo ſanguine iſtos Antichriſti errores con-

G uince-

uincebant, quos nunc Samoſatenici Tranſſyluanici diſſeminant, gentibus & paganis vetuſtiſſima ante Chriſtũ Dominum teſtimonia depromunt ex ipſis gentilibus, quibus maximam fidem habebant. Quemadmodũ ſunt, quæ Orpheus, & alij, ac præcipuè Sybilla Erythræa cecinerunt: qui omnes, Diuino oculo maximum aliquid prouidente, coacti ſunt in hanc rem multa ante ſecula, quæ Chriſti aduentum præceſſerant, aliqua planiſſimè eloqui. Sic igitur Orpheus:

Orpheus. Vide Cyrillum Alexa. lib. 1. contra Iulia. norat enim & hoc.

Tu verò Diuinũ verbũ intuẽs huic aſſide,
Dirigẽs cordis mentale vas, et rectè inſiſte
Viam, ſolumq; intuere mundi Regem.
Vnus eſt per ſe genitus, & ab eo vno cuncta prognata ſunt.

Eò verò id quoq; ſpectat, quod idem Orpheus, & Poëtæ alij pro Patre & Filio, & Spiritu-ſancto, Phanetem, Vranon, & Chronon, & pro Filio Dei ex ſubſtantia Patris ab æterno genito, Mineruam ex cerebro Iouis natam; ac Sabini, Sanctum, Fidium, & Semipatrem dixerunt: nempè Satana fabulis Poëtarum antiquiſſimæ fidei myſteria inuoluente. Suidas autem de Mercurio Trimegiſto ſic ſcriptum reliquit.

Mercurius ter maximus, is fuit ſa-

pien-

piens A Egyptius: floruit autem ante Pharaonem, & ter maximus appellatus eſt, quoniam de Trinitate oraculum edidit, in Trinitate dicens vnam eſſe Diuinitatem, his verbis. *Erat lumen intellectuale, ante lumen intellectuale, & erat ſemper mens mentis luminoſa, & nihil aliud erat, quàm horum vnitas, & ſpiritus omnia continens.* Sed videat, qui velit, D. Auguſtinum, alia de hac re afferentem ex Platonicis, in libris de ciuitate Dei. Lib. 10. c. 28. & 29.

At Erythrea Sybilla ante Chriſti aduentum:
ἐκ ὅ Βεθλεὲμ πατρὶς θ ἐυλεῦτος ἐλέχθη.
Dicta legi Bethleē eſt Diuino patria nutu. Clem. lib. 6. Strom.

Et certè Sybillarum eiuſmodi teſtimonia maximi fecêre omnes antiquiſſimi Patres. Nam & Clemens Alexandrinus aſſerit, Paulum adhortatum fuiſſe gentiles, vt legerent Sybillarum oracula. Et Euſebius, Lactantius, Auguſtinus, atq; alij, ea ex illis cōmemorāt, quæ ab omni antiquitate etiam inter gentes diuinitus ſeruata & obſeruata ſunt, vt etiam pleriq; ſtupidi Barbari animum erexerint ad tātarum rerū, de verbo Dei Ieſu, fidem.

Sed & eandem poſteà ſemitam tenuêre, qui ſecuti ſunt omnibus ſeculis, oculatiores Theologi, ac ſanctiores Patres. Itaq; neceſſitatem ponendi ver

 bum

bum Dei filium, Diuinaſque perſonas, inde quoq; perceperunt, quòd Deus omnium gradui creaturarũ infinities ſupereminéat. Cùm verò naturæ cuiuſque intellectualis proprium ſit verbum, quod alteri naturæ non conuenit (nam de intellectus ratione eſt, vt is aliquid formet, vt paulò infrà exponam) ſanè Angelicæ naturæ verbo, ipſum Dei verbum innumerabilibus nominibus, & infinitis modis eſt eminentius. Et cùm verbum quidem noſtrum priùs ſit potentia quam actu, (ac proinde ſit imperfectum, neque per ſe ſubſiſtat) Verbum tamen, id eſt, Filius Dei, ſemper actu eſt: itaque nec cogitationis nomen ei propriè conuenit. Cùm autem Verbum Diuinum eiuſdem ſit naturæ cum Deo, idcircò neceſſarium eſt, vt ſit aliquid ſubſiſtens in natura Diuina.

Vide D. Thomam in p. c. Ioan. Euãg.

Huc verò pertinet (vt Chriſtianis veris, hoc eſt, Catholicis aliquatenus hoc loco ſatisfaciamus) id, quod ſapientiſſimè Theologi addiderunt, cùm ad hanc rem vtcunque inſinuandam, de duplici verbo, oris & cordis locuti: alterum dixerunt id eſſe quod exteriùs profertur, alterum quod interiùs concipitur. *Eructauit* (inquit per Pſaltem Regium Deus) *cor meum verbum*

Pſal. 44.

lum bonum Verbum autem cordis, imago eſt quædam, & ſimilitudo rei, per intellectũ producta, & immanens, id eſt, quoddam ſimulachrum intellectu formatũ, & ei inhærens, vnde meritò partus cordis, & filius mentis poſſet nuncupari. Eſt enim à natura vis talis inſita omnium menti, vt rerum exteriorum in ſe ipſa, velut in tabula quadam, imagines pingere, ac formare queat. Quamobrem, cùm intelligimus, imaginari dicimur, quia per intellectum rerum imagines cognoſcendo formamus. Mira profectò intellectus facultas, vt in ſe ipſa producat (vt propriè cùm Scholis loquar) in eſſe cognito, quicquid Deus produxit extrà in eſſe reali: & ſicut Deus omnium creator eſt, ita quoq; omnium plaſmator quodãmodò intellectus ſit.

Ecquod enim miraculum maius, quàm vt in mente alius mundus intelligibilis ſit, qualis extra iſte ſenſibilis eſt? Ibi cœlum, ſol, aſtra, maria; ibi arbores, ibi aues, &c. Quapropter ſapientiſsimè Ariſtoteles, Intellectus, inquit, agens eſt, quo eſt omnia agere. Intellectus poſſibilis, quo eſt omnia pati, id eſt, recipere imagines. Ergò rerum ſimulachra intellectu producta,

G 3 & im-

& immanentia, ſicuti diximus, verba dicuntur.

At differt ab intellectu increato creactus noſter intellectus, quòd hic formas fictitias, & imaginarias, quas intelligendo in ſe ipſo fingit, intellectus verò Diuinus veras, & reales, ob infinitam ſui virtutem, atq; efficacitatem, ad extrà producit. Et ideò ſic intelligendus eſt Deus, mundum iſtum ſenſibilem condidiſſe, ſicuti cùm aliquis mundum alterum in ſua mente intelligendo format. Intellectus enim noſter intellectus Diuini ſimilitudinem quãdam habet, vt ſit ipſe (inquiunt Scholaſtici aptiſſimè) effigiatiuus, quorum & ille formatiuus.

Hic igitur intellectus tam efficax, et potens, qui non fictitia in ſe ipſo, ſed realia ad extra verba intelligendo, & dicendo producit, nunquid eſſentiam ipſam infinitam, & increatam Diuinitatis, ſicut creabiles eſſentias non intelligit? Sanè inquient. Quæro iterum: An Deus propriam intelligens eſſentiam, ſicut in cæteris, per intellectum Verbum producat, necne? Ecquis autem vel proteruus Philoſophus Verbum in Diuinis negauerit? Abſurdiſſimum enim eſſet, vt qui ad eſſentias creabiles, & finitas tam potens, & fœcundus eſt, ad ſe ipſum,

& eſſ.

& eſſentiam ſuam infœcundus, & ſterilis inoeniretur. Quamobrem per Iſaiam ait: *Nunquid ego qui alios parere facio, ipſe non pariam? & qui cæteris generationem tribuo, ſterilis ero?* Quaſi diceret: Num qui ad alias naturas fœcundus, infœcundus ad me ipſum, atq; ad meam naturam fuero? Iſaiæ 66.

Atqui, licèt naturalis ratio oequeat in Dei notitiam euehi, niſi quatenus is principium eſt, & cauſſa conditarum rerum, principium, inquam, & cauſſa per ſuam ipſius virtutem, ſapientiam, bonitatem, in quibus vnitæ, noo diſtinctæ ſunt Diuinæ perſonæ: non tamen ooo credendum eſt ſanctiſſimæ Trinitatis myſterium, quod mẽs noſtra id noo capiat. Quot enim ſuor alia iſto articulo inferiora myſteria, quæ tamen credit, etſi non percipit: Quin verò ab ipſis naturalib rebus, in quibus non minima eſt cũ ſanctiſsima Trinitate ſimilitudo, nõnulla poſſunt adminicula peri, ex quibus Diuina verbi generatio, ac Spiritus ſancti proceſſio, ſiue ſpiratio, certiorẽ infuſam eorum fidem in nobis foueant. Neq; enim aliquis oegauerit, cùm effectus quiſq; ſuam caoſſam conetur imitari, iam mentes humanas è creaturarum proceſſione ſiue emanatione, ſeſe aliquateaus poſſe attollere,

vt Diuinas illas proceſſiones, contemplentur. Cũ enim haud paucæ in creaturis proceſſiones ſint, hæ quantò ſunt perfectinris naturæ, tantò intrinſiores atq; perfectiores reperiũtur. Et quidem in iis, quæ anima carent, quãdam eſſe generatiooem, quis neget? Sub aſpectũ eoim neulorũ cadit ignis generatio ex igne. At quoniã generatio hæc ad geniti materiã (nempè extsinſecùs) tranſit, nec verò reſidet in gigoeote, propterea imperfecta eſt, minusque intrioſeca. In plantis autem, quibus eſt anima vegetans, interior atque perfectior generatio cernitur. Quicquid enim è planta genitũ eſt, ab eo, quod eſt ipſius intimũ, proficiſcitur, & initio generatinois cum ipſa coniunctum eſt, cuius & vnum quoddam eſt. Ac cùm poſteà id ab ea ſeparatur, fit, vt non omninò perfecta, prorſusue intrinſeca ſit iſta proceſſio. Aoimalium eò perfectior, ac magis intrinſeca, quò potius ſpiritualis ſit, quàm corpnrea; cùm operatio, & actus, ſiue functiones ſenſuũ ſint, quę in ipſis ſenſibus manent. Sed & neq; penitꝰ interior eſt iſta proceſſio: actuum enim eorum cauſſa eſt extrinſecum aliquod obiectum.

Quamobrem perfectior, & magis intsinſeca generatio eſt, quæ fit per intelle-

tellectum; qui vbi id, quod intelligit, côcepit, ſine intrinſeca ea ope, edit intrinſecùs operationes ſuas, ac ſormat verbum, atque ſimilitudinem cognitæ rei, erga quàm item afficitur. In quo ſanè ea Trinitatis imago intelligitur, quam intellectus, verbum, amor, quæ ſunt in nobis, non obſcurè deſignant. Et tamen, ne id quidem adhuc eſt perfectum. Cùm enim omnis noſtra cognitio ortum ducat à ſenſu, ac proinde iſthæc haud tota intrinſeca proceſſio ſit, inde ſit, vt adhuc ſit manca, neque omninò perfecta. Angelicæ igitur naturæ interior atque perfectior eſt proceſſio: quippè è ſenſibus nequaquam oritur, ſed intrinſeca eſt vniuerſa. Sed enim quoniam ipſi quoque Angeli à Deo pendent, verbi, & amoris in iis proceſſio, non adeò intrinſeca dicenda eſt, quin ab aliquo extrinſeco ſic pendeant, vt aliquid imperfecti in iis ſit reliquum. In Deo igitur (qui ſit ſuperbenedictus in æternum) cùm is naturas omnes, & creata, quæ ſunt opera manuum ſuarum, infinities, vt dixi, ſupereemineat, perfectiſsimæ omnium, ac penitus intimæ hæ proceſsiones ſint neceſſe eſt: cùm neque ab extrinſeco aliquo procedant, nec, ab eius ſubſtantia differant. *Ex* quo æterna Verbi generatio,

Spiritusq́; ſācti ſpiratio neceſſariò cre duntur, vti & quadantenus colligun-tur. Sed hæc, vt dixi, miris alijs modis, vt ſapientia Dei ſuppeditat abundan-ter ijs, a quibus colitur, diuinitus paſ-ſim tractata ſunt, atq; quaten⁹ fas eſt, euoluta. Quamobrem hęc nunc fue-rint ſatis.

Iam verò in quarto ſecundi libri ca pite, pergunt Tranſſyluanici miniſtri de vno Deo, eiusq́; potentijs omnibus ſic loqui, vt non minùs vnam perſo-nam, quam vnam naturam ipſius eſſe doceant. Addunt varias quidem hu-ius vnius naturæ, atq; perſonæ poten-tias eſſe, quarum vna dicatur Filius, altera Spiritus ſanctus. Filium verò, et Spiritum ſanctum, intelligunt D e i voluntatem, atque imperium. Porrò potentias illas aiunt nullo modò à Deo diſtingui, haud ſecus, quàm veri Theologi de Diuinis attributis enun ciant. Ex quo ſanè efficitur, naturam filij Dei apud eos æquiuocam eſſe: vt ſignificet filium Dei, qui aliquando non fuit, ac Dei voluntatem, quæ ſem per fuit, & à Deo nō diſtinguitur. Su-perioribus autem Atheiſmorum refu tatiooibus hæc omnia, quemadmodū & ijs rationibus, quas paulò antè attu limus, corruerunt.

Quatuor ſequentibus capitibus, di-uer-

Google

uerſas quatuor euſdem ſententię explanationes promunt, in quibus & eiuſdem impietatis; cùm eadem imperitia coniunctæ, veſtigia produnt, ac venenum euomunt, quo à ſatana imbuti alios conantur inficere. Septimo enim capite Chriſtum hominem inquiunt poſſe vocari Deum, & quidem Deum verum, eumq; eſſe Dei filium proprium, cùm nō è virili ſemine, ſed ex Spiritu ſancto conceptus fuerit: ſic tamen verum Deum, quòd ſummus et Deus Diuinitatem ſuam veram impertierit; non quidem per generationem Diuinam (quæ conſtans Catholicorū eſt fides) ſed per gratiæ vnitionem, & inhabitationē. Verū hæc cuncta ſuperiùs, tanquā Neſtorianæ blaſphemiæ plena, exploſa ſunt. Cùm verò Catholicis linguę Hebraicæ inſcitiam affingunt, ex qua omnes de Trinitate errores extitiſſe inquiunt, ſuā ipſi euſdem linguę maleuolam ignorantiam produnt. Aiunt enim apud Hebræos eſſe varia nomina, ex quibus ſolùm Iehoua Deo vero ſit propriū, reliqua verò aliis interdū tribui. Quāobrem neceſſe non eſſe, vt cùm Chriſtum eſſe Deum dicimus, hunc eſſe verū Iehoua intelligamus, ſed elohim, quo quidē nomine Angeli quoq; vocentur. Sed errant ipſi, qui temerè

arcem Hebraiſmi ſeſe tenere putãtũt. Etenim hęc nomina Ia, & El, de Chriſto quoq; verè enunciantur, ac Iehouam ipſum deſignant, & Deo vero verè, proprieq; tribuuntur.

Nonum & decimum caput ſequitur, quibuſdum nitũtur Aduerſariorum argumenta refellere, in nouos errores, & laqueos incidunt, qui ſatis ex ſuperioribus rationibus apparuêre.

Vndecimo capite, inaudito modo primum D. Ioannis Euangelij caput nõ tam exponunt, quàm prophanant. Cui prophanationi ſi Patrũ, & Chriſti ipſius, ac D. Ioannis expoſitiones, & verba obieceris, ſpiritum veritatis facilè quisque in Catholicis, vertiginis autem & impietatis in iſtis Antichriſtianis agnoſcet.

Duodecimo, ac tertiodecimo, quod eſt poſtremum ſecũdi libri caput, conantur quædam loca duarum Epiſtolarum D. Pauli ad Colloſſenſes, atq; ad Hebræos, ad ſuas eaſdem impietates detorquere. Ad quæ vt ſatis fuerit dicere, nunquam ab Eccleſia Chriſtã eum in modum fuiſſe expoſita: ſic verè ſtipites eſſemus, ſi paucos perfidos (qui ne nomen quidem ſuum (vt dixi) auſi ſunt ei libro adſcribere) præ tanta teſtium nube, atque adeò præ ipſa

ſa CHRISTI veri DEI enarratio-
ne æſtimaremus; hoc eſt, ſi CHRIS-
TVM Franciſco Dauidis poſtpone-
remus. Qui quidem cùm poſtea per-
nicioſiſsimæ, & ſibi pugnantia pro-
tuliſſet, vniuerſam eius impiæ farra-
ginis, quæ duobus illis libris Tranſ-
ſyluanorum miniſtrorum compre-
henſa eſt, doctrinam funditus euer-
tit.

FRANCISCVS DAVIDIS, cùm nefarias Theſes quaſdam publicè aduerſus Chriſtum propoſuiſſet, à perfidia, de qua dictum eſt, in profundiores impietates delapſus, publicè in Tranſſyluania, Comitiorum conſenſu, à Chriſtophoro Bathoreo Tranſſyluaniæ Principe, capitis damnatur, & infeliciſſimè moritur.

CAPVT XVI.

ERGO noua noui alterius Chri-
ſti, per iſtos ſylueſtres potius,
quàm Tranſſyluanicos mini-
ſtros, apparitio, libríque illius peſti-

lentiſsimi conſcriptio quales fructus pepererit, quamúe pauciſſimorum annorum ſpacio ea doctrina durauerit, vel in iis, qui illam in publicum ſparſerunt, Franciſcus Dauidis, qui cum Blandrata rem contexuerat, in ſe ipſo monſtrauit. Per hunc enim (vt alibi ſcripſimus) tanquam emiſſarium, Blandrata virus iſtud & Atheiſmos longè, lateque curauerat ſpargere. Sed non eſt conſilium aduersùs Dominum, neque aduersus Chriſtum eius: ac verò ſuper quem ceciderit hic lapis, confringetur. Franciſcus igitur Dauidis Claudiopoli in Tranſſyluania natus, cùm peſſima quæq; Iudæis adhærens ex putidiſsimis recentiorum Rabinorum lacunis hauſiſſet, viam ſibi ſtrauit ad Chriſtum omninò è mentibus (ſi potuiſſet) hominum tollendũ: atq; hoc præcipuè per Theſes quaſdam Chriſti gloriæ aduerſas prorſus, & contrarias; quas integras hûc aſcribere nõ libet, ne Chriſtianas mentes offendam, ſumma tamen earundem capita recẽſebo, vt lector hominis agnoſcat impietatem, nouiq; Euangelij fructus. Ac ne venenum tã peſtiferum cuiquam nocere poſſit, tãq̃ antidoton, breuem annotationẽ adiungam; adhibitis literis alphabeti, vt annotationis ipſa ratio meliùs intelligatur.

Pri-

Prima Theſis, id eſt, blaſphemia.

IN EARVM IGITVR Theſium prima, Chriſtum a contemptum hominem illum Ieſum Nazarenum, Ioſephi vxoris filium vocat, ex eiuſdemq́; Ioſephi ſemine b *conceptum, aſſeuerat impius.*

ANNOTATIO.

Primò vide hic plurimũ blaſphemiæ ſpiritum. Hominem illum vocat Chriſtum, quem ne virum quidem dignatur appellare. Quem ſanè Deum, Dei viui filium, Iehoua, & Emanuelem, Deum fortem, verbum Dei, & alijs eminentiſſimis nominibus Prophetæ, & Apoſtoli dixerunt, vniuerſaque Chriſti Eccleſia vocauit, nec dæmones ipſi veritate coacti potuerunt diffiteri. a

Qua fronte ex Ioſephi ſemine conceptum, & natum dicit, quem antea cum alijs miniſtris Tranſſyluanicis, è Spiritu ſancto conceptum affirmauerat? Sic verò proficit impietas ſemper in peius. b

(.*.)

II. BLAS-

II. BLASPHEMIA.

In altera, Chriſtum rurſum hominem illum nuncupans, c *per ſpiritum* d *Propheticum locutum pernegat: adeoq́; omnia, quæ dixit, ex Dei ipſius ore eproceßiſſe.*

ANNOTATIO.

c Iterum perfidus, vt conceptam, è Chriſtianis animis fidem de Chriſti Diuinitate eximat, hominem illum contemptim vocat: vt oculatus quisque animaduertat, à ſatana hæc verba impio eius cordi dictata fuiſſe.

d Ergò per Arianos, & Samoſatenicos, ne Chriſtus quidem fuit Propheta: nec Propheta magnus ſurrexit in nobis, ſicut Euangelij vox eſt: nec quæ ipſe Dominus prædixit de templi deſtructione, de vnctione Magdalenæ in vniuerſo orbe terrarum annuncianda (vti re ipſa ſit) deque exitu D. Petri, ſignificans qua morte clarificaturus erat filium Dei, ac de alijs innumeris, quæ ne mundus quidem (ait Euangeliſta) capere poſſet, ad prophetiam attinent. Quin verò ſi D. Ioannes Baptiſta plùs quàm Propheta à Dei filio nominatus eſt, ecquem nos, Dei ipſum filium nominauerimus? Ioan.21.

Eò

Eò igitur ſatanæ ſpectabat iniquitas, vt quamuis per Spiritum ſanctum locutum diceret (in eadem THESI) Chriſtum IESVM: non tamen ex ore Dei proceſſiſſe, quæcunque dixiſſet, aſſeueraret.

III. BLASPHEMIA.

III. THESIS habet: Chriſti & Apoſtolorum verba ad Moſaicæ legis, & aliorum Prophetarum normam expendenda eſſe: quæ ſola, inquit, morum, vitæ, & Diuini cultus regula nobis eſſe debet.

ANNOTATIO.

Et hinc videtis Lutherani, & Caluiniani, quorſum euaſerit illa à vobis mordicus retenta opinatio, vel potius hæreſum veſtrarum contectio, cùm reiecta Eccleſię fidei regula, ad vnum ipſum verbum ſcriptum prouocabatis. Quid igitur hîc facietis, cùm modò Euangelia reijcienda Franciſcus Dauidis ſatis apertè dicat, niſi cum veteri Teſtamento conueniant? Quis igitur iſtius interpretationis fuerit iudex? Anne autem vos partem Euangeliorum pro veſtris erroribus ex-

exponentes, partem ſubtrahentes, intelligitis anſam dediſſe iſtis pernegādi Chriſti:

g Hoc eſt, vt ad Iudaiſmum quiſq; reuertatur, poſteà in Mahometiſmū ruat. Id quod, amandata iam Euangelij recitatione, Claudiopoli fieri, ſuprà oſtendimus.

IIII. BLASPHEMIA.

IIII. *Adiungit Aſſertionem de differentia veteris & noui fœderis: quam huiuſmodi inquit eſſe, vt in nouo ſpiritus, h in veteri litera miniſterium fuerit, adeò vt hoc per illud nec antiquatum, i nec immutatum fuerit.*

ANNOTATIO.

h ET quondam venenum hîc ſubſit, quidq; diſcriminis veri ſit inter vetus ac nouum Teſtamentum, ſuperiùs dictum eſt, cùm ſecundi libri Tranſſyluanicorum miniſtrorum alterum caput refutatum eſt.

Porrò, quicquid ſatanas per impiū hunc loquitur, hoc loco, eò ſpectat, vt prorſus Diuinarum literarum vſus ipſe quoque tollatur. Id quod per Schwenckfeldium & alios occultius, nūc per Nearianos apertiùs tentatur. Et vt animi elatio, reliquaq; in peccatis

obdu-

obduratio, ſimus eſt, per quem vberrima ſeges errorum excreſcit: ſic non deſunt, qui eodem ſcelerum cęno obruti (neq; verò reſipiſcentes) mercedẽ hanc errorum in ſeipſis ſentiant, vt et ita credant, hoc eſt, vt nihil credant.

Rediêre igitur typicæ, ac legales ceremoniæ in Tranſſyluaniam, & aliò apud multos, vt ipſi vidimus. Rediјt Moſaicæ legis cum Chriſtiana commixtio, contra quam Apoſtoli Spiritu ſancto dictante, decreuêre in prima Hieroſolymitana Synodo. Excitata eſt iterum ſepulta cum honore Synagoga, vt cum dedecore Chriſtiana ſepeliretur Eccleſia. Sed hæc latiùs in meis commentarijs Tranſſyluanicis.

V. BLASPHEMIA.

QVINTA AFFIRMAT, CHRIſtianam religionem ad Hieroſolymæ vſque excidium perdurаſſe tantùm: nec locum, niſi ex parte, habuiſſe in orbe, aut habituram eſſe, donec Ieſus iterum ad nos redierit, & in hoc mũdo, in ipſa vrbe Hieroſolyma inſtaurata, ſuper carnali populo Iacob, vt cæteri in Reges terræ ſolent, iuſtiſsimè tamen, ac ſanctiſsimè regnauerit.

ANNO-

ANNOTATIO.

1 ET id quoque ex veſtra officina, ô Lutherani, & Caluiniani prodijt. Cùm enim per quindecim ſecula per vos Eccleſia Chriſti euanuerit, donec nouum, & inauditum Eliam, Inceſtuoſum nempè Apoſtatam Lutherum, depoſito ſcapulari, erectis cornibus vidimus: quidni perbreue Chriſti Regni tempus fuerit? Sed pereat impietas; viuat Chriſti veritas. Ciuitas ſupra montem poſita abſcondi nõ poterat. Matth. 5. Bonũ ſemen io agro Dominico creſcere debebat & debet vſq; ad meſſem, Matth. 13. nimirũ vſq; ad ſeculi conſummatiooem: atque quod prædictum eſt, io omnibus gentibus prædicandum eſſe Euangelium, id ſine impedimento currere per medios hoſtes debebat, vt facit. Itaq; cum Donatiſtis anathema eſtote, (vt aiebat D. Auguſtinus) qui peſtilentem hunc errorem reuocaſtis in lucem.

Cæterum Iudaiſmum, & Origeniſtarum errorem ſapit, quicquid Franciſcus Dauidis de CHRISTI temporario regno huius mundi mentitur. Nec enim regnum eius erat, nec futurum fuerat de hoc mundo.

VI. BLAS.

VI. BLASPHEMIA.

VI. THESIS DEFINIT,

Chriſtum Regem populi Dei eſſe: n. deſignatione tamen ſola: quoniam, inquit, ex omnium Prophetarum oraculis certum eſt, illum nullum aliud regnum, quàm terrenum, & quale ſuprà dictum eſt, habiturum.

ANNOTATIO.

VIDE, vt ſenſim ſatanas nomen, & poteſtatem Chriſti Ieſu labefactare nititur. Nam quod addit, ex omnium Prophetarum oraculis, Chriſtum nullum aliud regnum, quàm terrenum habeturum, blaſphemia in Spiritum ſanctum eſt. *In diebus autem regnorum illorum* (dixit Deus per Danielem) nempe poſt Chaldaicum, Perſicum, Græcum, Romanum, *ſuſcitabit Deus cæli Regnum, quod in æternum non diſſipabitur: & Regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem & conſumet vniuerſa regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum. Secundum quod vidiſti, quòd de monte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & comminuit teſtam, & ferrum, & æs, argentum, & aurum: Deus magnus oſtendit Regi,* Dan. 2.

quæ

qua ventura ſunt poſtea. Et verum eſt ſomnium & fidelis eſt interpretatio eius.

Atqui, vt Regni Chriſti præcipua in eo poteſtas erat futura, vt animas cum ſuo fine, id eſt, cum Deo coniungeret, idque & imperium & iudicium perpetuò gerere debebat, quòd per Dauidem prænunciatum fuit dicentem: *Deus iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis*; Et ruiſus, *Da imperium tuum puero tuo, & ſaluum fac filium ancillæ tuæ*: ſic verum illud futurum erat, quod Angelus Danieli prædixerat, fore, vt auferretur peccatum, & adduceretur iuſtitia in ſempiternum, & vngeretur Sanctus Sanctorum.

Pſalm. 71. Pſalm. 35. Dan. 9.

VII. VIII. & IX. BLASPHEMIA.

VII. VIII. & IX. Theſis de Chriſti regno terreno, neſcio quæ impia iam confutata ſomniat: præterea nihil in terra nunc Chriſtum agere: at nec Deum quidem amplius dici poſſe: quemadmodum, inquit, cùm in mundo verſaretur, fortaſſe dici poterat, ratione officij.

ANNOTATIO.

QVot ſyllabæ, tot hic ſunt blaſphemiæ, & Atheiſmi. Aſcendit enim ad dexteram Patris Chriſtus,

Google

ſtus, de quo dictum erat: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis*: & cui poteſtas adhuc vt homini data fuit in cęlo, & in terra; quiq; vt filius Dei & hominis, cœlum, terramq́; & hominum corda poſſidere debebat iure creationis, merito redemptionis, & dono Patris, vt D. inquit Bernardus. Itaq; & curam ſuorum habet, & lucerna cœli eſt Agnus, quem ſequuntur Sancti, quocunq; ierit, & factum eſt imperiū ſuper humerum eius, quod nunquam auferetur in æternum. Si igitur impius iſte ſic ſenſiſſet, vt Diuina ſcriptura diſertiſſimè oſtendit, nunquam in tantam impietatis abyſſum prolapſus fuiſſet. Pſal. 109. Bernar li. 4. de conſideratione ad Eugenium.

X. BLASPHEMIA.

X. THESIS HABET, CHRI*ſtum adorandum haud quaquam eſſe: nec, dum vitam in terris ageret, alio, quàm ciuili honore affici rectè potuiſſe.*

ANNOTATIO.

DAto vno inconuenienti, plurima ſequũtur Caluiniani, & ante eos Lutherāi vix quicquā magni momenti afferre à plerisq; putabātur, cū Sanctos non eſſe venerandos, nec hoſce orare pro nobis aſſeueraret. Si cauſa quærebatur, reſpondebant, ne fie-

ret

ret Chriſto Mediatori iniuria; quodque iam mortui eſſent, nec noſtra intelligerent; homines autem non eſſe venerandos. Tum igitur per ruinas Sanctorum ſtruebat ſibi ſathanas gradus, ad Chriſtum paulò pòſt per negãdum, quem nunc iſte Atheus, nec preſentem eſſe, nec adorandum dicit. Sed de hoc nos ſuperius egimus abundè. Nam & quòd Lipſiæ vocatum fuit in dubium & publicis theſibus propoſitum, An humanitas Chriſti eſſet adoranda, iiſdem rationibus refutatum fuit, & quònam ſpectaret adoratio, declaratum.

XI. BLASPHEMIA.

XI. Aſſeuerat cultum nullum Chriſto deferendum, niſi quem, eius præcepta ſeruando, ipſi deferimus.

ANNOTATIO.

VTINAM dixiſſes: Credendo, & poſtea obediendo. In fide enim & charitate æquè nos radicatos eſſe oportere, ſapienter dixit Apoſtolus; nimirum, ne preceptorum obſeruatio ſecerneretur à fide. Nam vt non inuocas, in quem non credis: quomodò obedies, quem inuocandũ, & cui

& cui fidem eſſe habendam, pernegas? Sed mirum eſt, quonam modo hæretici ſuo ſe laqueo ſuſpendant. Dum Lutheranus & Caluinianus eſſet Frãciſcus Dauidis, ſolam fidem in Chriſtum ad veri cultus rationem adhibendam cenſebat. Nunc factus Arianus, ſeu Samoſatenicus, ſolam præceptorum obſeruationem neceſſariam putat, reiecta fide.

XII. BLASPHEMIA.

XII. Theſis definit nos nec Chriſto confidere debere, niſi quatenus ea, quæ nobis dixit, vera eſſe credamus: & quæ nobis Dei nomine promiſit, accepturos nos eſſe firmiter ſperemus.

ANNOTATIO.

Implicat & hoc contradictionem: nimirum, ne Chriſto confidamus, ac tamen firmiter ſperemus, nos ea, quæ promiſit, eſſe accepturos; & verò ea eſſe vera, quę dixit, credamus. At ſe filium Dei dixit, idq́; omnib. rationibus, & miraculis monſtrauit. Deinde dixit: Qui credit in filium Dei, hic habet vitam æternã. Et, qui in Filij nomine non petit, nunquam exauditur à Patre.

XIII. BLASPHEMIA.

XIII. *Theſis Chriſtum inuocari omninò prohibet.*

ANNOTATIO.

HVC ſcilicet ſpectabat ſatanas, vt quemadmodùm ex Sanctorum interceſſione (ſicut paulò antè diximus) inuocatio Chriſti de medio tolleretur, ſic modò ex inuocationis Chriſti negatione, tantò magis Sanctorum charitas, communio, lux, & lumen, in quo omnia conſiſtiunt, infirmaretur. Qua de tota re copioſè nos alibi; copioſiſſimè autem, & accuratiſsimè (vti veriſſimè) Eccleſia Chriſti paſſim egit.

Ant. Poſſ li. de impoſtu. Chytræi.

XIIII. BLASPHEMIA.

XIIII. *Continet, Chriſtum in præſentia inter Deum, & nos, Mediatoris officio minimè fungi.*

ANNOTATIO.

ET vides lector, ſuperbiam & perfidiam ſemper aſcendere, dignà vt iſthæc ſint lachrymis potiùs, quàm argumentis. Cæterū, quorſum illud, quod Apoſtolus dicit, Chriſtum Apoſtolum eſſe, & Pontificem confeſſionis noſtræ? Quare enim A-

poſto-

poſtolus eſt confeſſionis noſtræ, niſi Hebr.3.
quia, ſicut Synodus Epheſina prima dicit, ſacrificat Deo & Patri fidei noſtræ confeſſionem, quæ à nobis ipſi, & per ipſū Deo Patri inceſſanter offertur? Quemadmodùm etiam docet D. Cyrillus. Quorſum etiam illud D. Ioannis: *Etſi quis peccauerit, aduocatum habemus ad Patrem IESV M. Chriſtum iuſtum?* Li.12.in Ioã. c.7. & li. 2. de recta fide ad Regin. 1.Ioan.2.

XV. BLASPHEMIA.

XV. Theſis Chriſti Sacerdotium negat: & ſi modò Sacerdos reuera vnquam fuit, tunc re ipſa finem habuiße affirmat, cùm in cruce expirauit: nec alia ratione eius oblationem nobis profuiße, aut prodeße poße, quàm propter ipſius oblationis (quamuis iã tranſacta) efficaciam, quæ perpetuò duret.

ANNOTATIO.

QVOD veteris Teſtamenti omnes figuræ & Prophetiæ ſacrificium fore oſtendebant, id ſatanas per iſtius Athei impuriſſimi ſpurciſſimã animã negare eſt auſus. Accò oblationem fateatur expiandis peccatis efficacem fuiſſe, & Sacerdotium habuiſſe in perpetuum dicat,

cur in dubium vocat ſacrificium ijs verbis, Si modò Sacerdos ſe vera vnquam fuit. Sanè quē diabolus agitat, hûc illûc circumfert, ac deniq; mergit in profundum, ſicut plumbum in aquis vehementibus: quem verò Spiritus ſanctus animat, ſiſtit in petra firmiſſima; & venerunt venti, & fluxerunt torrentes, ac ſtetit, & ſtat fidelis anima Catholica.

XVI. BLASPHEMIA.

XVI. Theſi, Ieſu Chriſto in ſua quiete placidè verſari dimiſſo, nihil, inquit, nunc ab eos iuuari apud Deum, vel credamus, vel curemus, niſi quatenus, dum hic inter nos fuit, ſalutiſq; viam nobis oſtendit, & ad Deum accedendi modum docuit.

ANNOTATIO.

TVRCAE ipſi plus Mahometi, quàm latro iſte Chriſto Dei filio tribuit. Ac cùm Chriſtus ſit via, veritas, vita, oſtium, mediator, aduocatus per redemptionem, per quem Angeli, & Sancti in cœlis, viuentes autem adhuc in hac miſeriarum valle acceſſum habent ad Patrem: audet

iſtud

iſtud diaboli mancipium, eundem vnica Theſi de gradu Diuinitatis velle depōere Videat igitur ille, qui ſe paſſim in Tranſſyluania iactabat eſſe medicum corporis & animæ (vt illi in Albana diſputatione exprobratum fuit) quantum diſcipulum fecit, vt ab huius fructibus præceptorem agnoſcere poſſis: ac tamen (proh hominum cœcitatem) audent adhuc eum neſcio quē magnum æſtimare, vel ſummum ſcribere. Sed ſimiles habent labra lactucas. Porrò Turcæ talem non tuliſſent, aduerſus Mahometem ſuum blaſphemantem: eius verò aduerſùs Christum diſcipulos debacchantes, ſapientiſsimi quidam non ſolùm ferunt, ſed efferunt. Id verò, quod Chriſtus dixit: *Qui me erubuerit coràm hominibus, & ego erubeſcam eum,* perquirant de ſe ipſis, num aliquando futurum ſit, vt Chriſtus ipſe quærat, & iudicet. Et certè quæret, ac iudicabit, qui non mentitur, nec irridetur Deus.

Vide Auctores Coment. de Tranſyl.

CVm igitur ex iis theſibus, aliiſque pernicioſiſſimis hæreſib. factum eſſet, vt anno huius ſeculi 1578.
ſeptuageſimo octauo à Chriſtophoro Bathoreo ſolidiſſimæ pietatis, Tranſſyluaniæ Principe, & eius, qui nunc Tranſſyluaniam regit, Sigiſmundi, optimæ ſpei Principis Patre, nobili-

Digitized by Google

taa euocata, vnà cum cæterarum hære ſum Tranſſyluanicis miniſtris, Franciſcum Dauidem morti adiudicaret, calculum Blandrata ſuum in Comitijs adiecit; ne videlicet amici ſui veteris, quem ad eas blaſphemias dudum lactauerat, periculum, & ipſe ſubiret, ſi conſentientium Ordinum ſentẽtiæ ſe oppoſuiſſet. Sic ſapientia Dei iuſtificata eſt, vt à quo miris artibus Franciſcus Dauidis fuerat deceptus, ab eodem admirabiliore iudicio Chriſti Domini, condemnaretur. Plerique enim nobiles ea labe infecti, nec ipſi auſi ſunt hiſcere. Amicis verò Frã ciſcum Dauidis hortantibus, vt ſaltẽ Chriſtum fateretur eſſe noſtrum Saluatorem, reſpõdit: Quid ego Saluatorem illũ fatebor, qui nec ſeipſum ſeruare potuerit? Iudaicam ſanè, & plus quàm impiam blaſphemiam. Itaq; & anteà dudum pœnam in corpore luebat atrocem. Sic enim viuus fœtebat, vt ad Iudicum tribunal vxor ipſius vocata, quòd cùm coniuge agere nollet, quid (inquit) manſerim apud eum, cuius viuentis eſt intollerabilis fœtor? Superſtes autem erat adhuc eadem mulier anno ſuperiore, quo in Tranſſyluania fui, cùm Pontificis Maximi Gregorij XIII. & Magni Stephani Poloniæ Regis ſumptibus, ad Se-

1582.

minarium ei genti, Catholica fide excolendæ, inſtituendum, atque ad alia miſſus ſum. Qua occaſione plurima iſtorum nequiſsima facinora & audiui, & vidi; propter quod & loquor: At anteà Franciſcus Dauidis in arcem Deuam, quæ prope Mariſium ſita eſt, coniectus in carcerem, vt de eo extremum ſupplicium ſumeretur, in inſaniam incidit. Turmæ dæmonum apparenti, dixit: Ecce, qui me comitem itineris expectant. Sic os illud impiũ, quòd filij Dei inuocationem negauerat, cùm Deum inuocare non potuiſſet, infelicisſimam animam dæmonibus tradidit. Cui Demetrius quidam Claudiopoli ſucceſsit. Hic verò (cùm adhuc extent Franciſci Dauidis libri) plurimos ea in impietate fouet. Eóq; deuentum eſt, vt Euangelijs reiectis, veteris Teſtamenti prophetias, ſabbathis Iudaizantes legant; Chriſtiana omnia penè reijciant; ſtupidiſsimos aũt eatenus errores exuxerint, vt mulierib. quoq; non paucis animam non eſſe perſuaſerint. Hi igitur fructus ferialium librorum, nimiæq; conniuentię tantæ impietatis fuerunt, vt ex his omnib. q̃d Lutherana, & Caluiniana ſemina produxerint, nemo, qui nõ ſic truncus, haud intelligat. Et Lublini in Polonia ſuperiore, hoc anno, cùm

Fructus noui Euangelij.

 à quo-

à quodam malè feriato Italo Samoſatenici inuiſerētur, alios errores prioribus peſtilentiores receperunt: ſenſimque, ſatana ſuam telam texente, eò præcipites ruerunt, vt Scripturam omnem haud eſſe neceſſariam dicāt, ſpiritus verò ſui teterrima commenta, pro neſcio qua ſpirituali perfectione, ac vera religione, ſimiles in hoc Schuenckfeldii, ſeſe venditent. Inuiſenti igitur eos Italo, cœtus ille malignantium de multis admonitus, quaſi nouum ijs ſydus emicuiſſet, Ecce nos (inquiunt) ad pedes tuos: quæcunque iuſſeris, faciemus. Et hic homo ex ijs eſt, quos pauciſſimos miniſtri Tranſſyluanici eo, de quo egimus, illorum libro, teſtantur, tanquam Apoſtolos, cœlitus fuiſſe demiſſos: videlicet (ſi Deo placet) vniuerſa Chriſti, ac omnium ſeculorum anteactorum Eccleſia ſapientiores; hoc eſt, Mahometi, atque Antichriſto viam ſedulò complanantes. Ite igitur hæretici, & digna hęc patellis opercula deligite, vt idem dæmonum caſus, qui Franciſcum Dauidis abripuit, vos ſiue incorpore ſiue extra corpus, maneat.

Eccleſiæ nō obediunt, in ſano tamen homini ſtatim obtemperant.

ANTI-

ANTITHESIS HAERETI-pcærſidiæ, contra ſingulos articulos orthodoxæ fidei, à Doctore Edero, Caſ. Maieſt. Conſiliario, maiore ex parte conſcripta.

QVAM perperam vulgo à ſectarijs hoc tempore perſuadeatur, in controuerſijs iſtis nunc tritis fidei, religionisúe eorum, qui ſe ipſos ab Eccleſia Romana ſeparauerunt, & contra illam inſurrexerunt, non multum eſſe momenti; de rebus autem minimi momenti (ac ſi lites, & diſcordiæ eſſent tantummodò familiares) in his agi: quàm verò iidem Pſeudoeuangelici concionatores, deuaſtationem, & Babylonicam confuſionem in totam ferè Germaniam, ac quocũque potuêre (proh dolor) inuexerint, hinc facillimè colligitur, quòd in toto Symbolo Apoſtolico nullus articulus ſit, quin ab impijs iſtis hominibus mutatus, atque corruptus ſit.

CONTRA PRIMVM Enim articulum Chriſtianæ noſtræ fidei.

(Credo in Deum Patrem, Creatorem cœli, & terræ)

In verſione Lutheri Germanica.

1 LVtherus impiè errauit. Lutherum omnq; arguunt ſanctiſſimæ Trinitatis oſorem, verba illa ſublata in ſua verſione, quæ quidem vulgata editio Apoſtolicæ Epiſtolæ D. Ioannis habuit: Tres ſunt qui teſtimonium dãt in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt. Quæ verba qui antiquitus omittebant, eos infideles, & perfidos interpretes D. Hieronymus non ioiuria vocauit.

In reformationis præf.

Eundem eiuſdem ſanctiſſimæ Trinitatis oſorem arguit, ſublata illa abeo precandi formula: Sancta Trinitas vnus Deus, miſerere nobis.

2 Carolſtadium verò ipſemet Lutherus negare non potuit adeò impium atq; peruerſum fuiſſe, vt non crediderit vel in terris, vel in cœlis vllum Deum exiſtere.

Calu. Inſt. lib. 1. cap. 9.

3 Caluinus blaſphemat, Deum non ſolùm impiorum auxilio vti, verùm etiam eorum conſilia & cogitationes efficaciter dirigere, auctoremq; non minùs eſſe peccatorum, quàm bonorum: quid Lutherus & alij negantes, liberum arbitrium producere in medium inceperant.

4. Qui-

4. Quidam Zuinglianorum, (quales ſunt Theodorus Beza, & Petrus Martyr) negant Omnipotentiã Dei, quòd facta, vt infecta ſint, facere nequeat: quaſi videlicet hoc ad Omnipotentiã Dei ſpectaret. Thilman. Heſhuſ. cõtra Calui. & Bezam.

5. Præſertim autem, tantam potentiam Deum non habere, inquiunt, vt naturale corpus in ſua eſſentia, vno eodem tempore, in multis locis ſimul eſſe poſsit: qui ſi crederent Christo, captiuarent intellectum ſuum in obſequium eius, & plùs eum poſſe, quam natura poſsit, crederent.

6. De Illyrico ſcribit Heſhuſius, ex ipſius doctrina ſequi, quòd non Deus, ſed diabolus animas hominũ creauerit. Heſhuſ. in epiſt. ad Illyricum de peccato originali, an ſit ſubſtantia,

7. Seruetus ſomniat Deum in ligno, lignum; in lapide, lapidem; in arbore, arborem eſſe: nempe quòd formam & ſubſtantiam ligni, lapidis, & arboris verè habeat. Epiſt. ad Caluin.

Aduerſus ſecundùm articulum,

(*Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dominum noſtrum*) docent.

1 LVTHERVS contra Latomum ſcribens, ferre non poteſt, hanc vocem Homouſion, dici de filio Dei. Vide ſuper. in Atheiſ.

2. Melanchthon, partē ſubſtantiæ, non totam eſſentiam, accepiſſe Chriſtum à Patre, in locis communibus nō ſemel aſſerit.

3 Caluinus facit Chriſtum, & Spiritum ſanctum per ſe Deos; vnde Autotheanorum hæreſis orta.

Petrus Carolinus in explicat. cōtra Georg. Blandratã.

4 Georgius Blandrata, Franciſcus Dauidis, & ſectatores eorum nolunt fateri, aut admittere, Deum habuiſſe naturalem Filium, à Patre ab æterno genitum, neque eſſe illud æternum Verbum, cui duplex natiuitas, videlicet Diuina, & humana aſcribi debeat. Inde purum ex illo hominem faciūt, eumq́ue præ cæteris hominibus aliquam habuiſſe prærogatiuam, ante aſſumptionem autem carnis non fuiſſe. Neque neceſſarium putant, eum Redemptorem, & *Saluatorem*, tanquam Deum, & hominem, in mundū veniſſe, ſed ſufficere eum fuiſſe hominem. Audent quoque dicere, non aliū in *Scriptura* filium Dei inueniri, quàm eum, quem virgo Maria in hoc mundo peperit.

Stancarus cont. Pinczouianos.

5 *Sarnitius*, Liſmaninus, Georgius Niger, Budnæus, & alij, vt *Stancarus* teſtatur. Arianiſmum rurſus excitârunt, & docuerunt, Filium minorem eſſe Patre: reijciuntq́ interim Symbolum in concilio Nicæno decretum, &

Sym-

Symbolum Athanaſij blaſphemè nominât Satanaſij, hoc eſt, ſatanæ Symbolum.

6 Theodotus Beza dicit filium Dei non eſſe natum ex ſubſtantia, & eſſentia Dei. Beza in Heſhuſium.

7 Idem Theodorus Beza duas in Chriſto perſonarum vnitates fingit, vnam animæ cum corpore, alteram Diuinitatis cum humanitate; quod nihil aliud eſt, quàm damnatam Neſtorij hæreſim ab inferis reuocare. Beza in li. de hypoſtatica duarũ in Chriſto naturarum vnione.

Adamici Anabaptiſtæ blaſphemât in Chriſtum Ieſum filium Dei Dominum noſtrum, quem proferunt non eſſe filium Dei.

Orantes in ſecreto, veram negãt Diuinitatẽ Chriſti in eo, quòd docent, non Chriſtum, ſed Patrem ſolùm eſſe adorandum.

Contra tertium articulum,

Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, &c.

BVCERVS, cùm animam ageret, faſſus eſt, verum Meſsiam adhuc non veniſſe, venturum tamen. 1

2 Hoffmannei fabulantur, Deum ex ſeipſo, & non ex virgine Maria hominem factum eſſe, atque ita in Chriſto vnam tantùm eſſe naturam. Li. 1. de Trinit. cap. 17. & 18. & epiſtola 1. & 2. ad Caluin.

3 Seruetus, tanquam electum ſatanæ inſtrumentum, adeò eſt impius, vt in ſanctiſsimæ Trinitatis contumeliam ſcripſerit, Chriſtum, non ſolùm virtute Spiritus ſancti, verùm etiam ex ſubſtantia Dei Patris, hominem eſſe natum: itaque duas Chriſto tribuit perſonas, vnam ex Deo, & alteram ex virginali vtero Mariæ genitã.

In Colloquio VVir. marien Bezæ in Lit. ad Rem. Sarcerius in Poſtille de feſto Natiu. Mariæ.

4. Menoon etiam excogitauit, Chriſtum è cœlis ex ſubſtantia Patris ſecum corpus detuliſſe: quemadmodùm & Schuenckfeldius ſenſit. Quod ſanè conuenit cum Sarcerio, de Anabaptiſtis ſcribente, Chriſtum cœleſte, & ſpirituale ſecum è cœlis corpus detuliſſe, & ex virgine Maria nihil aſſumpſiſſe, ſed corpus eius tãquam per canalem pertranſiſſe: carnem verò ex elementis huius mundi attraxiſſe, quã de nouo mundo reliquerit, cùm in cœlum abſque carne aſcenderet.

Oſiander de duabus in Chriſto naturis. Li. de Diuina Maieſt. et humanitate Chriſti.

5. Adamus Paſtoris ſibi ſomnia fingit, & inquit: Quemadmodùm Chriſtus vna tantùm eſt perſona, ſic vnam naturam, & non plures habuit.

6 Scuenckfeldius in tantam incidit impietatem, vt aſſeruerit, Chriſtum etiam ſecundùm humanitatem, verum eſſe exiſtimandum Deum, & non creaturam: & magnam putârit eſſe blaſphemiam, humaoam Chriſti naturam nominari creaturam.

7. Illy-

7\. Illyricum VVittenbergenſes arguunt, quòd ſenſerit, ex ſacra Scriptura probari non poſſe, filium Dei, æternum illud Verbum, & figuram ſubſtantiæ Patris dici. VVittenber. contra Illyricum.

8\. Anabaptiſtæ non credunt, Chriſtum fuiſſe verum hominem, ſed faciunt ex corpore ipſius phantaſma, hoc eſt, nudam apparentiam, ſiue corpus apparens. Caluinus in Inſtitutione aduerſus Anabapt. & Libertinos. Luth. ſuper epiſt. ad Hebræos, interprete Bucero

9\. Portentoſi huiuſmodi errores inde plerunq; orti ſunt, quòd Lutherus expreſsè docet, humanitatem Chriſti non omnia ſciuiſſe, neque cogitaſſe, & hominem ipſum Chriſtum non fuiſſe omnipotentem. Item Chriſtum ab initio ſuæ conceptionis, & natiuitatis non fuiſſe plenum gratia, ſed vt ſucceſsiuè creuit corpore, ſic etiam donis Dei creuiſſe.

10\. Sic & Zuinglius docuerat, Chriſtum creuiſſe ſapientia, cùm ſecundùm humanam naturam finitus, & terminatus fuerit. In Confeſſ. ad Carolũ art. 1.

Contra quartum articulum,

Paſſus ſub Pontio Pilato, &c.

LIBERTINI docent, Chriſtum non verè, ſed tantùm per phantaſma mortuum eſſe. 1. Calu. in. Liber.

2\. An-

Stephilus in defenſione.
2. Andreas Muſculus contrarium ſentit, videlicet, Diuinitatem Chriſti etiam paſſam, & mortuam fuiſſe.

Dubitantis dialog. 2. ca. 3.
3. In qua ſententia item fuit Lutheros, vti ex libro ipſius de Conciliis conſtat.

Stancar. li. de Trinit. & mediatore Chriſto. Vide ſupplicem libellu Naumburgi Principibus oblatum & Illyricum: ſunt, Oſiandrum.
4. Stancariani volunt, Chriſtū tantum ſecundum humanam naturam Mediatorem noſtrum eſſe.

5. Oſiander è contrario affirmat, Chriſtum eſſe iuſtitiam noſtram, quò ad Diuinitatem tantum: & totā Chriſti Diuinitatē eo modo in nobis realiter habitare, quemadmodum & in homine Ieſu habitauit.

Loſſ. in 14. cap. Marci.
6. Loſſius, & alij ſomniant, Chriſtū non ſolùm impatibiles inferni dolores, verum etiam cruciatus æternæ damnationis paſſum fuiſſe, cum in monte Oliueti calicem paſſionis ſuæ extimeſceret.

Caluin. in harm. Euā.
Eodem modo & Caluinus ſcribit, Dominum abſque ratione, & ſpiritu oraſſe iis verbis, Tranſeat calix iſte: Orationem iſtam nec cogitanti ſibi excidiſſe, & proinde emendaſſe.

Brentius in Ioan. hom. 54. Idem in catechiſ. ga. na. 4.
Brentius inquit, Deum aliter placari noluiſſe, quàm vt Chriſtus pœnas peccatorum ſuſciperet: hoc eſt (vt ipſe loquitur) cruciat', & dolores mortis, & inferni. Præſertim autem verba hęc Chriſti, Deus, Deus me', quare me de-

reliquiſti, explicuit: Chriſtum doloribus infent circundatum, & flammis infernalibus accenſum fuiſſe.

Quidam impiè aſſerunt, Deum in ara crucis adeò Chriſtum dereliquiſſe, vt nec diei lumen illi concedere dignatus fuerit. Hinc etiam Chriſtum non aliter exiſtimaſſe, & ſciuiſſe, quàm ſe fuiſſe derelictum, quin verò etiam omninò deſperaſſe. Caluinus item in Harmonia Euangelica ait, Chriſtum emiſiſſe vocem deſperationis. Brentius in Luc. par. 5. hom. 54. Robertus Stephanus reſponſ. ad catalog. 4. error. art. 47.

His omnibus Aepinus defendere auſus eſt, Chriſtum poſt mortem crucis, æternam flammam & infernalem cruciatum paſſum fuiſſe, vt pro animabus à corpore ſeparatis ſatisfaceret. Aepin. Comment. in Pſal. 16.

Contra quintum articulum,

Deſcendit ad Inferos, &c.

1. DESCENDERE ad inferos, ſignificat ſecundùm Brẽtium, idem, quod mori. 1. Brentius in catechi. an. 51.
2. OEcolampadius inquit, hæc verba Deſcendit ad inferos, tantùm eſſe eſſe declarationem dictionis illius (Sepultus.) Dubitant. dialog. 1. c. 3.
3. Caluinus vult, hunc deſcenſum ad in- Lib. 2 Inſtit. cap. 16.

ad inferos, ſignificare certamen cum horrore mortis.

4. Doctrinam de Lymbo Patrum, Lutherus, Bucerus, & Caluinus exiſtimant tantùm eſſe ſomnium, & fabulam, & fictitia quædam. Imò verò Lutherus & Paradiſum, & infernum, & Purgatorium tollit, vti ſuprà oſtēſum eſt.

Bucc. in 17. Matth. Cal. l. 2. Inſt. c. 16

5. Zuinglius docet, Chriſtum non realiter, ſed potentialiter deſcendiſſe.

Lib. 3. Epi.

6. Beza ſcribit, Chriſtum non reſurrexiſſe per ſepulchrum clauſum hoc modo, vt corpore illud penetraret, ſed ſepulchrum ceſſiſſe corpori reſurrecturo.

Lib. de omni præſentia Christi.

7. Schuenckfeldius vult, Chriſtum poſt reſurrectionem non habuiſſe amplius humanam naturam, ſed eādem in Diuinam commutaſſe. Sic Vbiquetarij, Brentiani, Andreas Schmidelinus, & reliquæ illæ peſtes Tubingenſes, ac VVittembergenſes.

Sicut Chy. træus admonet in 1. cap. Matth.

8. His & Bullingerus aſſentitur, vbi inquit, Chriſtum in aſſumptione ſua, ſuper omnes creaturas exaltatum fuiſſe, atq; ita creaturam eſſe deſiiſſe.

Beza in lib. de omnipræſentia carnis Chriſti.

(. · .)

Con

Contra ſextum articulum,

Aſcendit ad cœlos, &c.

1. ILlyricus negat aſcenſionẽ Chriſti eſſe factam, ſed fingit eleuationem ad locũ aliquem conſtitutum, per quam ad cœlos, hoc eſt, ad aërem aſcendit, ad oſtendendam gloriam ſuam. *Tiletanus de Sacram. contra Chemnitium.*

2. Brentius contradicit, & ait, Chriſtum, & humanam ipſius naturam, quadrageſimo die ad cœlos primò aſcendiſſe, ſed ab initio incarnationis in cœlo fuiſſe: nunc autem non ſolum in cœlo, & in venerabili Sacramento, verùm etiam vbiq; & in omnibus locis adeſſe. *Brentius in Lucam, par. 2. hom. 50. & cont. Bullin.*

3. Sedere ad dexteram, Brentio, & Schmidelino non aliud ſignificat, quàm corpus Chriſti, omnipotenti maieſtate, integra & Vbiquetaria præſentia, & alijs Diuinæ naturæ proprietatibus eſſe præditum. *Schmidel. in diſputa. Tubingenſi.*

4. VVeſtphalus iniquum putat, dictionem hanc (ſurſum) quaſi locum eſſe explicandam: & contra ſenſum dictionis, contra ſententiam Patrum, contra conſenſum omnium Chriſtianorum, Chriſtum, inquit, aſcendiſſe ad cœlos, non aliud deſignare, quàm euanuiſſe *VVeſphal. in libello. contra Ioan. à Laſco.*

5. Petromartyriani, Bezani, & præ-

ſertim

ſertim Caluiniani, hoc modo Chriſtum ad dexteram Patris alligant, vt nec in pluribus locis, nec in venerabili Sacramento realiter eſſe poſſit.

6. Contra Brentiani, vel Vbiquetarij adeo vbiquitatem corporis Chriſti extendunt, vt etiam in herbis, lapidibus, & in omnibus creaturis ſit re ipſa (vt dicunt) realiter.

Contra ſeptimum articulum,

Inde venturus eſt, &c.

1 Caluinus in eos inuehitur, qui putant, Chriſtum per merita conſecutũ fuiſſe, vt ſit Iudex mundi, caput Angelorũ, & imperium habeat ſummum. Audet propterea blaſphemè negare, Chriſtum ſibimet promeritum eſſe aliquid, dũ mortali carne hîc in terris vixit.

Caluin. Inſt. lib. 2. cap. 17.

2 Recentiſſimi huius temporis hæretici plerique omnes non credunt, Chriſtum ſecundũ merita cuiuſq; ſed ſecundùm fidem iudicaturum eſſe.

Lindan. dialog. cap. 3.

Contra octauum articulum,

Credo in Spiritum ſanctum.

1 Caſanouius negat proceſſionem ſancti Spiritus à Patre, et Filio.

2. Pe-

2. Petrus Martyr inquit, Theologorum Eccleſiæ, Græcorum & Latinorum, de proceſſione Spititus ſancti diſceptationem, eſſe purè Scholaſticam.

In eius ad Gal epiſt. in ca. 4. epiſtol. ad Rom.

3. Trinitarij Vngarici volunt non poſſe probari, Spiritum ſanctum in ſacris literis nominari verum Deum.

4. Iidem non admittunt, Filium, & Spiritum ſanctum eſſe perſonas, ſed tantum virtutes Dei: & ex Spititu ſancto faciũt creatam motionem in ſanctis, vel opetationem Dei, vel ſingulare aliquod donum à Deo prouenięns. Vt ipſum autem Diuinitate priuent, nolunt ipſum tanquam Deum coli, & adorari.

Geor. Maior contra Blandratam. Trinitarij in cõciliabulo Tordano, ex conſeſſione Dobrecinen. Petri Melij, ſicut etiam dicitur de Farelistis. Vide ſupra in Atheiſ.

5. Quidam dicunt: Quemadmodùm Filius eſt minor Patre, ſic quoq; Spiritus ſanctus minor Filio.

6. Seruetiani omninò excluſerunt Spiritum ſanctum ex Trinitate, cuius non eſſe tertiam perſonam impiè blaſphemant.

Contra nonum articulum,

Sanctam Eccleſiam Catholicam.

1 LVthetus, & Caluinus contra veram puritatem, & ſanctitatem Eccleſiæ docent: Plebem Dei

Paſsim vide Magnum opus Poſſeui.

Google

Dei ſemper manere impuram, ſemper peccatis conſperſam, & non aliter purificari, quàm ſola imputatione, hoc eſt, quòd Deus omnes puros eſſe exiſtimet, cùm tamen reuera ſint impuri.

al & verbo Dei, & de Atheiſmis [illegible].

2. Libertini explicuerunt, Sanctorum communionem ad bona temporalia tantummodò pertinere.

Contra decimum articulum,

Remiſsionem Peccatorum.

Vide ſupra.

Lvtherani, & Caluiniani docēt p. fricta fronte, remiſſionem peccatorum non veram, ſed tantùm imputatam eſſe, quæ Chriſtianis abſque bonis operibus, abſque Sacramētis, & per ſolam fidem imputetur.

Contra vndecimum articulum,

Carnis reſurrectionem.

Ibidem.

Dauidgeorgiani negant carnis reſurrectionem: Libertini autem admittunt, prælata tamen ſpirituali eorum renouatione. Reſurrectionem autem carnis, quæ in hoc articulo intelligitur, iam dicunt tranſiſſe.

Con-

Contra duodecimum articulum,

Et vitam æternam.

1 LVtherus aſſerit, animas Sanctorũ ante reſurrectionem non eſſe in cœlo, neque faciẽ intueri, ſed in ſingulari quodam loco detineri, & quieſcere, probos quidem in lætitia, improbos verò in timore, & tremore.

2. VVirtembergenſes in fundamẽto paulò antè edito, arguunt Iacobũ Andreæ, tam cœlum quàm infernum negare, ex eo quòd tantùm Allegoricum, hoc eſt, nudam ſignificationem, & ſic Talmudiſticum, & Alcoranicũ cœlum faciat.

In præfat. 1. Geneſ. Vide ſupra VVirtenbergenſes in fũdamento. Caniſius in præfat. de corruptelis verbi Dei cõtra Magd. verbi de D. Ioãne Baptiſta, & deminiſtrorum Vngaricorũ impietate In colloquio Albæ Iuliæ habito, & in conciliabulo Tordano.

CONTRA TOTVM SYMbolum generatim docent aliqui Pſeudoeuangelici concionatores.

1 ALiqui in Tranſſyluania, nõ alter tria illa Symbola ab Eccleſia approbata, ſuſcipere volunt, niſi cum illa proteſtatione, ſi cum verbo Dei, & ſacra Scriptura cõueniant.

2. Præſertim autem blaſphemant quidam eorum, Nullam eſſe Trinitatem, ſed tãtùm vnum Deũ patrem.

3. Eo-

Ex epiſto. Tigur. Paſtor. an. 53. ad Seruetum. Beza in lib. de omnipræſentia carnis

3. Eodem modo & recentiores T[illegible] nitarij, cum Serueto, blaſphemãt [illegible] ctiſſimam Trinitatem, & nomin[illegible] illam ſpectrum ſatanæ, monſtrũ [illegible] rinum, & cerberum tricipitem. V[illegible] tu verò iſtos ſpectra ſatanæ, mon[illegible] infernalia, & cerberos Diabolico[illegible]

4. Aliqui Prædicantium in Polo[illegible] audent docere, tres eſſe deos, & tre[illegible] ſentias.

5. Heshuſiani negant vnitatem [illegible] ſentiæ trium perſonarum ſanct[illegible] mæ Trinitatis.

Sed & hæc omnia, iampridem ex [illegible] uo Dei verbo, ex antiquiſſimarum [illegible] nodorum Symbolis, & conſentien[illegible] ſima doctrina Eccleſiæ, tanquam peſtilentiſſimæ blaſphemiæ, refutata ſunt.

(∴)

FINIS.

INDEX CApitum Libri.

Atheiſmorum origo, & progreſſus. Cap. 1. fol. 1.

Atheiſmus primus Lutheri, quo Iſaiæ locum de Chriſti Diuinitate, falſa interpretatione deprauat. Caput II. (fol. 4.

Atheiſmus ſecundus Lutheri & Caluini, contra Sanctiſſimæ Trinitatis nomen, & inuocationem. Caput III. (fol. 5.

Atheiſmus tertius Lutheri, contra nomen Homouſion, ſiue conſubſtantiale, à Patribus Nicænis receptum. Caput (IIII. fol. 8.

Atheiſmus quartus Melanchthonis, aduersùs eſſentiæ Diuinæ vnitatem, & perſonarum æqualitatem. Caput V. (fol. 11.

Google

3 Seruetus, tanquam electum ſatanæ inſtrumentum, adeò eſt impius, vt io ſanctiſsimæ Trinitatis contumeliam ſcripſerit, Chriſtum, non ſolùm virtute Spiritus ſancti, verùm etiam ex ſubſtantia Dei Patris, hominem eſſe natum: itaque duas Chriſto tribuit perſonas, vnam ex Deo, & alteram ex virginali vtero Mariæ genitã.

In Colloquio VVismarien. Bezæ in c.12. ad Rom. Sarcerius in Poſtilla de feſto Natiu. Mariæ.

4. Mennon etiam excogitauit, Chriſtum è cœlis ex ſubſtantia Patris ſecum corpus detuliſſe: quemadmodùm & Schuenckfeldius ſenſit. Quod ſanè conuenit cum Sarcerio, de Anabapriſtis ſcribente, Chriſtum cœleſte, & ſpirituale ſecum è cœlis corpus detuliſſe, & ex virgine Maria nihil aſſumpſiſſe, ſed corpus eius tãquam per canalem pertranſiſſe: carnem verò ex elementis huius mundi attraxiſſe, quã denuo mundo reliquerit, cùm in cœlum abſque carne aſcenderet.

5. Adamus Paſtoris ſibi ſomnia fingit, & inquit: Quemadmodùm Chriſtus vna tantùm eſt perſona, ſic vnam naturam, & non plures habuit.

Caſſander de duabus in Chriſto naturis. Li. de Diuina Maieſt. et humanitate Chriſti.

6 Scuenckfeldius in tantam incidit impietatem, vt aſſeruerit, Chriſtum etiam ſecundùm humanitatem, verum eſſe exiſtimandum Deum, & non creaturam: & magnam putârit eſſe blaſphemiam, humanam Chriſti naturam nominari creaturam.

7. Illy:

7. Illyricum VVittenbergenſes arguunt, quòd ſenſerit, ex ſacra Scriptura probari non poſſe, filium Dei, æternum illud Verbum, & figuram ſubſtantiæ Patris dici. VVittenberg. contra Illyricum.

8. Anabaptiſtæ non credunt, Chriſtum fuiſſe verum hominem, ſed faciunt ex corpore ipſius phantaſma, hoc eſt, nudam apparentiam, ſiue corpus apparens. Caluinus Instructione aduerſus Anabapt. & Libertinos. Luth. ſuper epiſt. ad Hebræos, interprete Bucero

9. Portentoſi huiuſmodi errores inde plerunq; orti ſunt, quòd Lutherus expreſsè docet, humanitatem Chriſti non omnia ſciuiſſe, neque cogitaſſe, & hominem ipſum Chriſtum non fuiſſe omnipotentem. Item Chriſtum ab initio ſuæ conceptionis, & natiuitatis non fuiſſe plenum gratia, ſed vt ſucceſsiuè creuit corpore, ſic etiam donis Dei creuiſſe.

10. Sic & Zuinglius docuerat, Chriſtum creuiſſe ſapientia, cùm ſecundùm humanam naturam finitus, & terminatus fuerit. In Confeſſ. ad Carolũ art. 1.

Contra quartum articulum,

Paſſus ſub Pontio Pilato, &c.

LIBERTINI docent, Chriſtum non verè, ſed tantùm per phantaſma mortuum eſſe. 1. Caluin. adu. Liber.

Staphilus in defenſione.

2. Andreas Muſculus contrarium ſentit, videlicet, Diuinitatem Chriſti etiam paſſam, & mortuam fuiſſe.

Dubitantius dialog. 2. ca 3.

3 In qua ſententia item fuit Lutherus; vti ex libro ipſius de Concilijs conſtat.

Stancar li. de Trinit. & mediatore Chriſto.

4 Stancariani volunt, Chriſtũ tantum ſecundùm humanam naturam Mediatorem noſtrum eſſe.

Vide ſupplicem libellũ Naumburgi Principibus oblatum & Illyricum; contra Oſiandrum.

5. Oſiander è contrario affirmat, Chriſtum eſſe iuſtitiam noſtram, quò ad Diuinitatem tantùm: & totã Chriſti Diuinitatẽ eo modo in nobis realiter habitare, quemadmodùm & in homine Ieſu habitauit.

Loſſ lo 14. cap Marci.

6. Loſsius, & alij ſomniant, Chriſtũ non ſolùm impatibiles inferni dolores, verùm etiam cruciatus æternæ damnationis paſſum fuiſſe, cum in monte Olueti calicem paſsionis ſuæ extimeſceret.

Caluin. in harm. Euã.

Eodem modo & Caluinus ſcribit, Dominum abſque ratione, & ſpiritu oraſſe ijs verbis, Tranſeat calix iſte: Orationem iſtam nec cogitanti ſibi excidiſſe, & proinde emendaſſe.

Brentius in Ioan hom. 54. Idem in catechiſ. an. 34.

Brentius inquit, Deum aliter placari noluiſſe, quàm vt Chriſtus pœnas peccatorum ſuſciperet: hoc eſt (vt ipſe loquitur) cruciat⁹, & dolores mortis, & inferni. Præſertim autem verba hęc Chriſti, Deus, Deus me⁹, quare me dereliqui-

reliquiſti, explicuit: Chriſtum doloribus infeni circundatum, & flammis infernalibus accenſum fuiſſe.

Quidam impiè aſſerunt, Deum in ara crucis adeò Chriſtum dereliquiſſe, vt nec diei lumen illi concedere dignatus fuerit. Hinc etiam Chriſtum non aliter exiſtimaſſe, & ſciuiſſe, quàm ſe fuiſſe derelictum, quin verò etiam omninò deſperaſſe. Caluinus item in Harmonia Euangelica ait, Chriſtum emiſiſſe vocem deſperationis.

Brentius in Luc. par. 6. hom. 54. Robertus Stephanus reſponſ. ad catalog. 4. error. art. 47.

His omnibus Aepinus defendere auſus eſt, Chriſtum poſt mortem crucis, æternam flammam & infernalem cruciatum paſſum fuiſſe, vt pro animabus à corpore ſeparatis ſatisfaceret.

Aepin. Comment. in Pſal. 16.

Contra quintum articulum,

Deſcendit ad Inferos, &c.

1. DESCENDERE ad inferos, ſignificat ſecundùm Brētium, idem, quod mori.

Brentius in catechi. an. 51.

2. OEcolampadius inquit, hæc verba Deſcendit ad inferos, tantùm eſſe eſſe declarationem dictionis illius (Sepultus.)

Dubitnot. dialog. 1. c. 3.

3. Caluinus vult, hunc deſcenſum ad in-

lib. 2. Inſtit. cap. 16.

ad inferos, ſignificare certamen cum horrore mortis.

4. Doctrinam de Lymbo Patrum, Lutherus, Bucerus, & Caluinus exiſtimant tantùm eſſe ſomnium, & fabulam, & fictitia quædam. Imò verò Lutherus & Paradiſum, & infernum, & Purgatorium tollit, vti ſuprà oſtēſum eſt.

Bucer. in 17. Matth. Cal. l. 2. Inſt. c. 16

5. Zuinglius docet, Chriſtum non realiter, ſed potentialiter deſcendiſſe.

Lib. 3. Epi.

6. Beza ſcribit, Chriſtum non reſurrexiſſe per ſepulchrum clauſum hoc modo, vt corpore illud penetraret, ſed ſepulchrum ceſſiſſe corpori reſurrecturo.

Lib de omnipræſentia Chriſti.

7. Schuenckfeldius vult, Chriſtum poſt reſurrectionem non habuiſſe amplius humanam naturam, ſed cādem in Diuinam commutaſſe. Sic Vbiquetarij, Brentiani, Andreas Schmidelinus, & reliquæ illæ peſtes Tubingenſes, ac VVittembergenſes.

Sicut Chytræus admonet in 1. cap. Matth.

8. His & Bullingerus aſſentitur, vbi inquit, Chriſtum in aſſumptione ſua, ſuper omnes creaturas exaltatum fuiſſe, atq; ita creaturam eſſe deſijſſe.

Beza in lib. de omnipræſentia carnis Chriſti.

(.·.)

Con

Contra ſextum articulum,

Aſcendit ad cœlos,&c.

1 ILlyricus negat aſcenſionẽ Chriſti eſſe factam, ſed fingit eleuationem ad locũ aliquem conſtitutum, perquam ad cœlos, hoceſt, ad aërem aſcendit, ad oſtendendam gloriam ſuam.

Tiletanus de Sacram. contra Chemnitium.

2. Brentius contradicit, & ait, Chriſtum, & humanam ipſius naturam, quadrageſimo die ad cœlos primò aſcendiſſe, ſed ab initio incarnationis in cœlo fuiſſe: nunc autem non ſolùm in cœlo, & in venerabili Sacramento, verùm etiam vbiq; & in omnibus locis adeſſe.

Brentius in Lucam, par. 2. hom. 50. & cont. Bullin.

3. Sedere ad dexteram, Brentio, & Schmidelino non aliud ſignificat, quàm corpus Chriſti, omnipotenti maieſtate, integra & Vbiquetaria præſentia, & alijs Diuinæ naturæ proprietatibus eſſe prædιtum.

Schmidel. in diſput. Tubingenſ.

4. VVeſtphalus iniquum putat, dictionem hanc (ſurſum) quaſi locum eſſe explicandam: & contra ſenſum dictionis, contra ſententiam Patrum, contra conſenſum omnium Chriſtianorum, Chriſtum, inquit, aſcendiſſe ad cœlos, non aliud deſignare, quàm euanuiſſe.

VVeſtphal. in libello. contra Ioan. a Laſco.

5. Petromartyriani, Bezani, & præſertim

ſertim Caluiniani, hoc modo Chriſtum ad dexteram Patris alligant, vt nec in pluribus locis, nec in venerabili Sacramento realiter eſſe poſſit.

6. Contra Brentiani, vel Vbiquetarij adeò vbiquitatem corporis Chriſti extendunt, vt etiam in herbis, lapidibus, & in omnibus creaturis ſit re ipſa (vt dicunt) realiter.

Contra ſeptimum articulum,

Inde venturus eſt, &c.

1 CAluinus in eos inuehitur, qui putant, Chriſtum per merita conſecutũ fuiſſe, vt ſit Iudex mundi, caput Angelorũ, & imperium habeat ſummum. Audet propterea blaſphemè negare, Chriſtum ſibimet promeritum eſſe aliquid, dũ mortali carne hîc in terris vixit.

Caluin. Inſt. lib. 2. cap. 17.

2 Recentiſſimi huius temporis hæretici plerique omnes non credunt, Chriſtum ſecundũ merita cuiuſq;, ſed ſecundùm fidem iudicaturum eſſe.

Eiudan. dialog. cap. 3.

Contra octauum articulum,

Credo in Spiritum ſanctum.

1 CAſanouius negat proceſſionem ſancti Spiritus à Patre, et Filio.

2. Pe-

2. Petrus Martyr ioquit, Theologorum Eccleſiæ, Græcorum & Latinorum, de proceſſione Spiritus ſancti diſceptationem, eſſe purè Scholaſticam.

Io ciurad Cal epiſt. ie ca. 4. epiſtol. ad Rom.

3. Trinitarij Vngarici volunt non poſſe probari, Spiritum ſanctum in ſacris literis nominari vetum Deum.

4. Iidem non admittunt, Filium, & Spiritum ſanctum eſſe perſonas, ſed tantum virtutes Dei: & ex Spiritu ſancto faciũt creatam motionem in ſanctis, vel operationem Dei, vel ſingulare aliquod donum à Deo prouenieos. Vt ipſum autem Diuinitate priuent, nolunt ipſum tanquam Deum coli, & adorari.

Geor. Maiog contra Blandratam. Trinitarij in cõcilabulo Tordano, ex confeſsione Dobricinen. Petri Melij, ſicut etiam dicitur de Fareliſtis. Vide ſupra in Atheiſ.

5. Quidam dicunt: Quemadmodùm Filius eſt minor Patre, ſic quoq; Spiritus ſanctus minor Filio.

6. Seruetiani omninò excluſerunt Spiritum ſanctum ex Trinitate, cuius non eſſe tertiam perſonam impiè blaſphemant.

Contra nonum articulum,

Sanctam Eccleſiam Catholicam.

1 LVtherus, & Caluinus contra veram puritatem, & ſanctitatem Eccleſiæ docent: Plebem Dei

Paſsim vide Magnum opus Poſſeui.

Google

al de verbo Dei, & de Atheiſmis Monum. Dei ſemper manere impuram, ſe
per peccatis conſperſam, & non ali
purificari, quàm ſola imputatio
hoc eſt, quòd Deus omnes puros e
exiſtimet, cùm tamen reuera ſint i
puri.

2. Libertini explicuerunt, Sanc
rum communionem ad bona temp
talia tantummodò pertinere.

Contra decimum articuſum,

Remiſsionem Peccatorum.

Vide ſupra. LVtherani, & Caluiniani docēt
fricta fronte, remiſſionem pec
torum non veram, ſed tantù
imputatam eſſe, quæ Chriſtianis ab
que bonis operibus, abſque Sacram
tis, & per ſolam fidem imputetur.

Contra vndecimum articulum

Carnis reſurrectionem.

Rindan. DAuidgeorgiani negant carn
reſurrectionem: Libertini au
tem admittunt, prælata tame
ſpirituali eorum renouatione. Re
ſurrectionem autem carnis, quæ
in hoc articulo intelligitur,
iam dicunt tran-
ſiſſe.

Co

Contra duodecimum articulum,

Et vitam æternam.

1 LVtherus aſſerit, animas Sanctorũ ante reſurrectionem non eſſe in cœlo, neque faciẽ intueri, ſed in ſingulari quodam loco detineri, & quieſcere, probos quidem in lætitia, improbos verò in timore, & tremore.

2. VVirtembergenſes in fundamẽto paulò antè edito, arguunt Iacobũ Andreæ, tam cœlum quàm infernum negare, ex eo quòd tantùm Allegoriam, hoc eſt, nudam ſignificationem, & ſic Talmudiſticum, & Alcoranicũ cœlum faciat.

In prælect. 1. Geneſ. Vide ſupra VVirtenbergenſes in fũdamento. Caniſius in præfat. de corruptelis verbi Dei cõtra Magd. vbi de D. Ioãne Baptiſta, & de miniſtrorum Vngaricorũ impietate. In colloquio Albæ Iuliæ habito, & in conciliabulo Tordano.

CONTRA TOTVM SYMbolum generatim docent aliqui Pſeudoeuangelici concionatores.

1 ALiqui in Tranſyluania, nõ alter tria illa Symbola ab Eccleſia approbata, ſuſcipere volunt, niſi cum illa proteſtatione, ſi cum verbo Dei, & ſacra Scriptura cõueniant.

2. Præſertim autem blaſphemant quidam eorum, Nullam eſſe Trinitatem, ſed tãtùm vnum Deũ patrem.

3. Eo-

Ex epiſto. Tigur Paſtor. an 53. ad Seruetum. Beza in lib. de omnipræſentia carnis

3. Eodem modo & recentiores Tri-nitarij, cum Serueto, blaſphemāt ſan-ctiſſimam Trinitatem, & nominan- illam ſpectrum ſatanæ, monſtrū ma-rinum, & cerberum tricipitem. Vid- tu verò iſtos ſpectra ſatanæ, monſtr- infernalia, & cerberos Diabolicos.

4. Aliqui Prædicantium in Poloni- audent docere, tres eſſe deos, & tres e- ſentias.

5. Heshuſiani negant vnitatem eſ-ſentiæ trium perſonarum ſanctiſſi-mæ Trinitatis.

Sed & hæc omnia, iampridem ex vi-uo Dei verbo, ex antiquiſſimarum Sy-nodorum Symbolis, & conſentien tiſ-ſima doctrina Eccleſiæ, tanquam peſtulentiſſimæ blaſphemiæ, refutata ſunt.

(∴)

FINIS.

IN

INDEX CApitum Libri.

A Theiſmorum origo, & progreſſus. Cap. I. fol. I.

Atheiſmus primus Lutheri, quo Iſaiæ locum de Chriſti Diuinitate, falſa interpretatione deprauat. Caput II. (fol. 4.

Atheiſmus ſecundus Lutheri & Caluini, contra Sanctiſſimæ Trinitatis nomen, & inuocationem. Caput III. (fol. 5.

Atheiſmus tertius Lutheri, contra nomen Homouſion, ſiue conſubſtantiale, à Patribus Nicænis receptum. Caput (IIII. fol. 8.

Atheiſmus quartus Melanchthonis, aduersùs eſſentiæ Diuinæ vnitatem, & perſonarum æqualitatem. Caput V. (fol. II.

(fol.11.

Atheiſmus quintus Caluini, continens hæreſis Sabellianæ, & Arianæ quædam ſemina, hæreſimque nouam Authotheanorum. Caput VI. fol. 12.

Atheiſmus ſextus Lutheri, Melanchthonis, Schmidelini, contra Diuinarum perſonarum æqualitatem. Caput (VII. fol.15.

Atheiſmus ſeptimus Caluini, & Bezæ, duas in Chriſto perſonas inſinuantium, Chriſti humanitatem omni ſuper hominem gratia, & præſtantia ſpoliantium: paſſionis Chriſti efficaciam, Deique omnipotentiam negantium: Lutheri item Deum paſſum affirmantis: Caluini rurſum, & Melanchthonis, Chriſto anxietatem, & dubitationem tribuentium: Brentij denique, atque Bezæ, Verba Lucæ Act. 2. deprauantiũ. (Caput VIII. fol.18.

Athe-

Atheiſmus octauus Lutheri, Brentij, aliorumque Lutheranorum, Chriſti humanitatem Diuinitati æquantium: doctrinam Catholicam de communicatione idiomatum conuellentium, adeoque complures Symboli articulos. Caput IX. fol. 27.

Atheiſmus nonus Lutheri, Melanchthonis, & aliorum, contra arbitrij libertatem. Caput X. fol. 34.

Atheiſmus decimus Lutheri, doctrinam Catholicam de animarum post mortem locis, labefactantis: & Caluini, Deum peccatorum cauſſam aſſerentis. Caput XI. fol. 40.

Atheiſmorum colluuies, à Lutheri, & Caluini diſcipulis Nearianis, Sabellianis, Samoſatenſcis, & Ebionitis, inorbem inuecta. Caput XII. folio 45.

Summa colloquij cum nouis Arianis,

Petricouiæ in Comitijs, in Regno Poloniæ habiti 1 5 6 6. ante Dominicam, quæ dicitur Lætare. Caput X I I I. fol. (47.

Velitationes aliæ Arianorum, & Antitrinitariorum in Tranſyluania, aduersùs Deum Caput. XIIII. fol. 51.

Summa, & refutatio peſtilentiſſimorum duorum librorum, quos Tranſyluanici miniſtri contra Sanctiſſimam Trinitatem euulgârunt. Caput X V. (fol. 54.

De ſacris Dei imaginibus, quibus apparitiones, occaſionem dederunt, deq; ipſarum multiplici vſu. Caput X V I. (fol. 57.

De duplici cultu, qui Dei imaginibus à Catholicis exhibetur. fol. 61.

Franciſcus Dauidis, cùm nefarias Theſes quaſdam, publicè aduersùs Chri-
ſtum

ſtum propoſuiſſet, à perfidia, de qua dictum eſt, in profundiores impietates delapſus, publicè in Tranſyluania, Comitiorum conſenſu, à Chriſtophoro Bathoreo Tranſyluaniæ Principe, capitis damnatur, & infeliciſſimè moritur. (Caput XVII. fol. 76.

Antitheſis hereticæ perfidiæ, contra ſingulos Articulos Orthodoxæ fidei, à Do. Edero, Cæſ. Maieſt. Conſiliario, maiore ex parte conſcripta. fol. 86.

COLONIAE
TYPIS GODEFRIDI
Kempenſis.
(∴)

99 951708

RIDI